

RAPLAMAAL

MAAKONNAPLANEERING

Kehtestatud 22.septembril 1999.a. Rapla maavanema korraldusega nr.916

Rapla maavalitsus

Tallinna mnt 14

EE3500 RAPLA

faks: 248 55672

tel: 248 55391

e-post: tavo@raplamv.ee

silvi@raplamv.ee

SISUKORD

SISUKORD	3
SISSEJUHATUS	7
<i>Mis on Raplamaa maakonnaplaneering?</i>	7
<i>Seadusandlik taust</i>	7
<i>Alusmaterjalid</i>	9
<i>Protsessi algus</i>	9
<i>Mõisted</i>	10
<i>Protsess</i>	11
<i>Osalejad</i>	12
<i>Rapla maakonna planeerimisprotsessi kronoloogia</i>	12
ÜLDISELT MAAKONNAST	14
<i>Üldist</i>	14
<i>Maakonna kujunemine. Ajalugu ja rahvas</i>	14
<i>Asend</i>	15
<i>Loodus</i>	15
Aluspõhi.....	15
Pinnakate.....	15
Pinnamood.....	16
Mullastik.....	16
Maastikud.....	16
Metsad	17
<i>Asustus. Haldus</i>	17
Haldusjaotus.....	17
<i>Majandus</i>	18
ÜLDSTRATEEGIA	19
RAPLAMA A SEISUND. PROBLEEMID. TRENDID	19
<i>Arengutrendid</i>	21
RAPLAMA A VISIOON. TULEVIKUSTSENAARIUMID	23
<i>Milline siis peaks Rapla maakond olema aastal 2010?</i>	25
EESMÄRGID. PRIORITEEDID.....	27
<i>Eesmärgid</i>	27
<i>Prioriteetid</i>	29
ÜLDTEEMAD	30
RAHVASTIK.....	30
EESMÄRK.....	30
Olukord.....	30
Visioon. Strateegiad.....	34
Prioriteetid. Edasine tegevus.....	35
Väljund ruumiplaneeringusse.....	35
KESKUSED.....	36
Peaesmärk.....	36
Mõisted	36
Olukord.....	36
Keskuste süsteem Rapla maakonnas	36
Asulate hierarhia.....	37
Visioon. Strateegiad.....	38
Edasine tegevus	38
HALDUS	39
Mõiste. Eesmärk	39
Olukord.....	39
Probleemid.....	39
Väljund planeeringusse.....	40
SOODNE ELUKESKKOND	41
LOODUSKESKKOND	41
Peaesmärk.....	41

<i>Olukord</i>	41
<i>Tulevikuvisioon</i>	42
<i>Strateegiad</i>	42
<i>Käivitatud ja käivitatavad projektid</i>	43
<i>Edasine tegevus</i>	43
<i>Väljund planeeringusse</i>	44
TERVISHOID	45
<i>Peaesmärk</i>	45
<i>Olukord</i>	45
<i>Tulevikuvisioonid ja strateegilised eesmärgid</i>	45
<i>Prioriteetseteks on tervishoiu arengukavas</i>	45
<i>Põhiteemad</i>	46
<i>Arengustrateegiad</i>	46
<i>Käivitatud ja käivitatavad projektid</i>	46
<i>Edasine tegevus</i>	46
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	46
SOTSIAALHOOLEKANNE	47
<i>Peaülesanne</i>	47
<i>Olukord. Visioon. Strateegia</i>	47
<i>Koostöö</i>	47
<i>Laste, noorte ja perekondade hoolekanne</i>	47
<i>Rehabilitatsioonisüsteemi väljaarendamine</i>	49
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	49
TURVALISUS	51
<i>Politsei</i>	51
<i>Olulisemad turvalisuse probleemid on:</i>	51
<i>Alaealiste ja noorte tegevusetuse, järelevalvetuse ja kasvatusetuse vastu aitaks:</i>	51
<i>Inimeste madala seaduskuulekuse vastu võiks aidata:</i>	51
<i>Päästeteenistus</i>	52
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	52
<i>Mis saab edasi?</i>	52
KULTUUR	53
<i>Põhieesmärk</i>	53
<i>Olukord</i>	53
<i>Kultuuritegevuse tulevikuvisioonid</i>	54
<i>Prioriteetsed valdkonnad lähiajal</i>	55
<i>Arengukava raames käivitatud ja käivitatavad projektid</i>	55
<i>Edasine tegevus ja monitooring</i>	56
<i>Väljund planeeringusse</i>	56
NOORSOOTOÖ	57
<i>Teemavaldkond</i>	57
<i>Olukorrast ja lahendustest</i>	57
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	57
KEHAKULTUUR	58
<i>Põhieesmärk</i>	58
<i>Olukord</i>	58
<i>Kehakultuuri tulevikuvisioonid</i>	58
<i>Prioriteetid</i>	58
<i>Peamised teemavaldkonnad</i>	58
<i>Spordi arengustrateegiad</i>	59
<i>Arengukava raames käivitatud ja käivitatavad projektid</i>	59
<i>Edasine tegevus</i>	59
<i>Väljund planeeringusse</i>	59
KÜLAELU	60
<i>Põhieesmärk</i>	60
<i>Olukord</i>	60
<i>Külaelu tulevikuvisioonid</i>	60
<i>Külaelu arenguprioriteetid</i>	60
<i>Prioriteetid</i>	60
<i>Külaelu arenguprojektid</i>	61
<i>Edasine tegevus ja monitooring</i>	61
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	61
EUROINTEGRATSIOON	62
<i>Millist infot soovivad ametnikud Euroopa Liidu kohta saada?</i>	62

<i>Kuidas peaks Euroopa Liidu kohta käivat informatsiooni jagama?</i>	62
<i>Mis peaks motiveerima ametnikke Euroopa Liidu infost huvituma?</i>	62
<i>Rapla Maakonna Euroopa Liidu Infokeskus</i>	63
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	63
VÄLISSUHTED	64
<i>Peaülesanne</i>	64
<i>Olukord</i>	64
<i>Tulevikuvisionid</i>	64
<i>Välissuhete arengu prioriteetid</i>	64
<i>Arenguprojektid</i>	64
<i>Edasine tegevus ja monitooring</i>	65
AVALIKUD SUHTED. MEEDIA	66
<i>Peaesmärk</i>	66
<i>Seisund</i>	66
<i>Visioon</i>	66
<i>Arengustrateegiad</i>	66
<i>Arenguprojektid</i>	66
SOODNE ETTEVÕTLUSKESKKOND	67
TEED JA TRANSPORT	67
<i>Peaesmärk</i>	67
<i>Olukord</i>	67
<i>Strateegia</i>	68
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	68
ELEKTER	71
<i>Eesmärk</i>	71
<i>Seisund</i>	71
<i>Tulevikuvision</i>	72
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	72
KÜTTEMAJANDUS	73
<i>Eesmärgid</i>	73
<i>Kütemajandus</i>	73
<i>Seisund</i>	73
<i>Kütemajanduse arenguprioriteetid</i>	74
<i>Tulevikuvision</i>	74
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	74
TELEKOMMUNIKATSIOONID	75
<i>Peaülesanne</i>	75
<i>Olukorrast</i>	75
<i>Eesti Telefon AS</i>	75
<i>EMT AS</i>	77
<i>Radiolinja AS GSM-256</i>	77
<i>Q-GSM AS</i>	77
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	77
POSTISIDE	78
<i>Hetkeseis</i>	78
<i>Tulevikuvision</i>	78
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	78
INFOTEHNOLOOGIA	79
<i>Riistvara</i>	79
<i>Probleemid</i>	79
<i>Lahendused</i>	79
<i>Tarkvara</i>	79
<i>Probleemid</i>	79
<i>Lahendused</i>	79
<i>Arvuti kasutaja</i>	80
<i>Probleemid</i>	80
<i>Lahendused</i>	80
<i>Informatsioon</i>	80
<i>Probleemid</i>	80
<i>Andmesidesüsteemi ohud</i>	80
<i>Lahendused</i>	81
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	81
ETTEVÕTLUS	82

<i>Peaeesmärk</i>	82
<i>Ettevõtluse olukorrast Rapla maakonnas</i>	82
<i>Probleemid</i>	82
<i>Mida toob tulevik ettevõtlusele? Millise olukorrani ettevõtluses jõuda soovime?</i>	83
<i>Ettevõtluse arengustrateegiaid</i>	83
<i>Maamajanduse läbilöögivõimelisus</i>	83
<i>Majandusalaste teadmiste ja oskuste tõhustamine</i>	83
<i>Uusettevõtluse tekkimise soodustamine</i>	84
<i>Tegutsevate ettevõtete edukas ümberkujunemine</i>	84
<i>Projektid</i>	84
<i>Edasine tegevus ja monitooring</i>	84
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	84
TURISM	85
<i>Põhieesmärk</i>	85
<i>Olukord</i>	85
<i>Turismi arengukava tulevikuvision</i>	86
<i>Prioriteetid</i>	86
<i>Arengukava raames käivitatud ja käivituvad projektid</i>	86
<i>Edasine tegevus ja monitooring</i>	87
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	87
PIDEVHARIDUS	88
ÜLDHARIDUS	88
<i>Peaeesmärk</i>	88
<i>Olukord</i>	88
<i>Tulevikuvisionid ja strateegilised eesmärgid</i>	88
<i>Hariduse prioriteetid</i>	89
<i>Põhiteemad</i>	89
<i>Arengustrateegiad</i>	89
<i>Käivitatud ja käivituvad projektid</i>	90
<i>Edasine tegevus</i>	90
<i>Väljund planeeringusse</i>	90
KUTSEHARIDUS	91
<i>Peaeesmärk</i>	91
<i>Majanduslik tagapõhi</i>	91
<i>Peamised valupunktid kutsehariduses</i>	91
<i>Teemavaldkonna tulevikuvisionid</i>	91
<i>Eesmärgid ja arenguprioriteetid aastani 2010 ja lähemaks tulevikuks</i>	91
<i>Põhimõtted</i>	92
<i>Arengustrateegiad</i>	92
<i>Koolide tasandil – koolitus kui äriplaan, arendusprojektid</i>	92
<i>Kohalike omavalitsuste (liitude) ja Maavalitsuse tasandil</i>	92
<i>Arenguprojektid</i>	92
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	92
TIIGRIHÜPE	93
<i>Peaeesmärk</i>	93
<i>Haridusasutuste IT arenguvision maakonnas aastani 2000</i>	93
<i>Oodatav tulemus 1998.aasta lõpuks</i>	93
<i>Olukord ja eeldused</i>	93
<i>Prioriteetid aastaks 1998</i>	94
<i>Plaanid aastaks 1998</i>	94
<i>Finantseerimine</i>	95
<i>Arengut takistavad tegurid</i>	95
<i>Väljund ruumiplaneeringusse</i>	95
MIS SAAB EDASI?	96
<i>Kooskõlastamine. Avalikustamine</i>	96
<i>Planeerimisprotsessi jätkamiseks</i>	96
<i>Monitooring. Täiendamine</i>	96
<i>Koolitused</i>	96
KOKKUVÕTTEKS	97

SISSEJUHATUS

MIS ON RAPLAMA MAAKONNAPLANEERING?

Raplamaa maakonnaplaneeringu koostamise seaduslikuks aluseks on Planeerimis- ja ehitusseadus (PES, RT I 1995, 59, 1006).

Raplamaa maakonnaplaneering on dokument, milles fikseeritakse üldised ja erinevate eluvaldkondade arengusuunad järgnevateks aastateks. Pikemaks perspektiiviks on siin valitud aasta 2010 – sama rütmi saavutamiseks Eesti 2010 planeerimisprojektiga – ning lühemaks perspektiiviks aasta 2001. Aastani 2010 on kehtivad üldised, strateegilised suunavalikud. Täpsemad tegevusplaanid on koostatud järgneva kolme aasta peale.

Maakonnaplaneering haarab kahte teineteisega seotud planeerimisprotsessi poolt – strateegilist ja ruumilist planeerimist. Kuna maakonnaplaneeringu näol on tegemist eelkõige üldise arengut suunava dokumendiga, siis on ka mõistetav, et peatähelepanu on keskendunud just strateegilisele poolele. Planeeringus on püütud esitada järgnevate aastate prioriteete Rapla maakonnas. On ka välja töötatud tegevuskavad ja projektid, mille kaudu nimetatud arengu saavutamine peab saama võimalikuks. Tuleviku arengud on aga ka saanud ruumiplaneeringulise väljundi – kui selline on võimalik välja tuua – ning esitatud kaartidel ja skeemidel.

Kaardi- ja skeemimaterjal on teostatud elektroonilisel kujul MapInfo 4.0 formaadis. Sisestamistäpsus on 1:50 000 või 1:100 000.

SEADUSANDLIK TAUST

1. Asjaõigusseadus RT I 1993, 39, 590; 1995 26-28, 355; 1997, 52, 833
2. Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus RT I 1995, 29, 356; 1996, 42, 808
3. Eesti Vabariigi haridusseadus RT I 1992, 12, 192; 1993, 35, 547; 40, 593; 63, 892; 1995, 58, 1003
4. Eesti Vabariigi jäätmeseadus RT I 1992, 21, 296; 1994, 74, 1323
5. Eesti Vabariigi politseiseadus RT 1990, nr.10, art.113; 1991, nr.10, art.152; RT I 1993, 20, 355
6. Energiaseadus RT I 1997, 52, 833
7. Erakooliseadus RT I 1993, 35, 547
8. Jahikorralduse seadus RT I 1994, 30, 465
9. Kaitstavate loodusobjektide seadus RT I 1994, 46, 773; 1998, 23, 323
10. Kalapüügiseadus RT I 1995, 80, 1384
11. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõuditeerimise seadus (projekt)
12. Kirikute ja koguduste seadus RT I 1993, 30, 510
13. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus RT I 1993, 37, 558; 1995, 26-28, 355; 59, 1006; 1998, 28, 356
14. Kohanimeseadus RT I 1997, 1, 3
15. Koolieelse lasteasutuse seadus RT I 1993, 40, 593; 1995, 12, 121
16. Kutseõppeasutuse seadus RT I 1995, 58, 1003
17. Lennundusseadus RT I 1993, 36, 557
18. Loodusvara kasutusõiguse seadus RT I 1994, 1, 3
19. Maa hindamise seadus RT I 1994, 13, 231; 1995, 2, 4

20. Maakonna valitsemiskorralduse seadus	RT I 1993, 51, 696; 1994, 28, 424; 84, 1475
21. Maamaksuseadus	RT I 1993, 24, 428
22. Maanteeseadus	RT I 1992, 1, 1
23. Maaparandusseadus	RT I 1994, 34, 534
24. Maapõueseadus	RT I 1994, 86/87, 1488; 1995, 75, 1321; 1997, 93, 1562
25. Maareformiga seonduvate õigusaktide muutmise seadus	RT I 1996, 36, 738
26. Metsaseadus	RT I 1993, 69, 990; 1996, 49, 953
27. Muinsuskaitse seadus	RT I 1994, 24, 391; 1996, 86, 1538
28. Muuseumiseadus	RT I 1996, 83, 1487
29. Planeerimis- ja ehitusseadus	RT I 1995, 59, 1006
30. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus	RT I 1993, 63, 892; 79, 1186; 1994, 91, 1528; 1997, 24, 365
31. Rahvatervise seadus	RT I 1995, 57, 978
32. Ranna ja kalda kaitse seadus	RT I 1995, 31, 382
33. Raudteeseadus	RT I 1995, 5, 41; 1998, 2, 45
34. Saastekahju hüvitise seadus	RT I 1994, 1, 2
35. Seadus "1998.aasta riigieelarve"	RT I 1997, 97, 1603
36. Sotsiaalhoolekande seadus	RT I 1995, 21, 323
37. Säästva arengu seadus	RT I 1995, 31, 384; 1997, 48, 772
38. Tervishoiukorralduse seadus	RT I 1994, 10, 133; 1997, 86, 1462
39. Tuletõrje- ja päästeseadus	RT I 1994, 28, 424; 1998, 28, 355
40. Veeseadus	RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 240
41. Vähemusrahvuse kultuuriautonomiam seadus	RT I 1993, 71, 1001

ALUSMATERJALID

- ⊕ Arengustrateegia Raplamaa 2010. 1998
- ⊕ Eesti 2010
- ⊕ Eesti haldusjaotus. Raplamaa. 1995
- ⊕ Eesti transpordi infrastruktuuri integreerimine Euroopa transpordivõrguga. 1995
- ⊕ Juuru valla arengukava kuni aastani 2005. 1996
- ⊕ Järvakandi alevi arengukava. 1996
- ⊕ Järvakandi alevi üldplaneering. 1993
- ⊕ Kaiu valla arengukava. 1996
- ⊕ Kehtna valla arengukava. 1996
- ⊕ Kehtna valla üldplaneering. 1993
- ⊕ Kohila alevi arengukava. 1996
- ⊕ Kohila alevi keskosa detailplaneering
- ⊕ Kohila valla arengukava 1996-2000. 1996
- ⊕ Loodna valla arengukava. 1995
- ⊕ Loodna valla üldplaneeringu lähteülesanne. 1998
- ⊕ Maanteehoiu arengukava kuni aastani 2005. 1995
- ⊕ Projekti “Tampere-Helsinki-Tallinn-Riga Development Zone” materjalid
- ⊕ Raikküla vald. Arengukava aastateks 1996-2000. 1996
- ⊕ Rapla linna eelarvest arengukavani. 1996
- ⊕ Rapla maakonna aastaraamat 1996. 1997
- ⊕ Rapla maakonna riigiteede arengukava 1999-2001 & 2002-2006. 1998
- ⊕ Raplamaa I arengukonverents. 1997
- ⊕ Raplamaa II arengukonverents. 1997
- ⊕ Raplamaa III arengukonverents. 1998
- ⊕ Rapla valla ja linna üldplaneering
- ⊕ Rapla valla finantsmajandusliku arengu strateegia. Kokkuvõte. 1996
- ⊕ Tallinna tagamaa (Harju, Rapla ja Paide rajoonid) rajooniplaneerimise projekt. Rapla rajoon. 1994 (AS Eesti Maaehitusprojekt)
- ⊕ Vigala valla arengukava 1996-1999. 1996
- ⊕ Vision and Strategies around the Baltic Sea 2010
- ⊕

PROTSESSI ALGUS

Planeerimisprotsessi alguseks Raplamaal võib lugeda 1994.aasta sügiskülv. Sellest ajahetkest saab lugeda nii uue, kaasaja nõuetele vastava maakonnaplaneeringu (vastavalt Planeerimis- ja Ehitusseadusele, 14.06.1995) kui ka maakonna arengustrateegia koostamise algust. Algust tehti vastavate ideede ja kontseptsioonide tutvustamisega Maavalitsuses ning 1995.a. kevadeks valmis esialgne kavand selle kohta, milline võiks välja näha planeerimisprotsess. Käivitamine ei läinud kergelt ja 1995.aastat võiks iseloomustada kui suhtelist vaikelu.

1996.aasta kevad sai uueks teetähiseks planeerimisprotsessis. Lisandunud väliskogemused ja kasvavad sisevajadused viisid maakonna juhtkonna huvi ja aktiivsuse märgatavale kasvule ning tegevus hoogustus. Vältimaks arusaamatusi ja väärarusaamusi tegijate hulgas alustati kohe algusest peale ka Maavanema poolt määratud teemarühmade juhtide koolitamisega. Seda praktikat jätkasime kogu protsessi jooksul, paralleelselt konkreetse tööga teemavaldkondades. Maikuu 1996 piiritleti protsessis osalejate ring, määratleti olulised teemavaldkonnad, töötati välja planeeringu koostamise skeem nii teemarühmades kui ka üldiselt ning pandi paika kogu protsessi juhtimine. Sealpeale võib hakata lugema Raplamaa aktiivset tegevust süsteemse ülesehitusega planeerimisprotsessis.

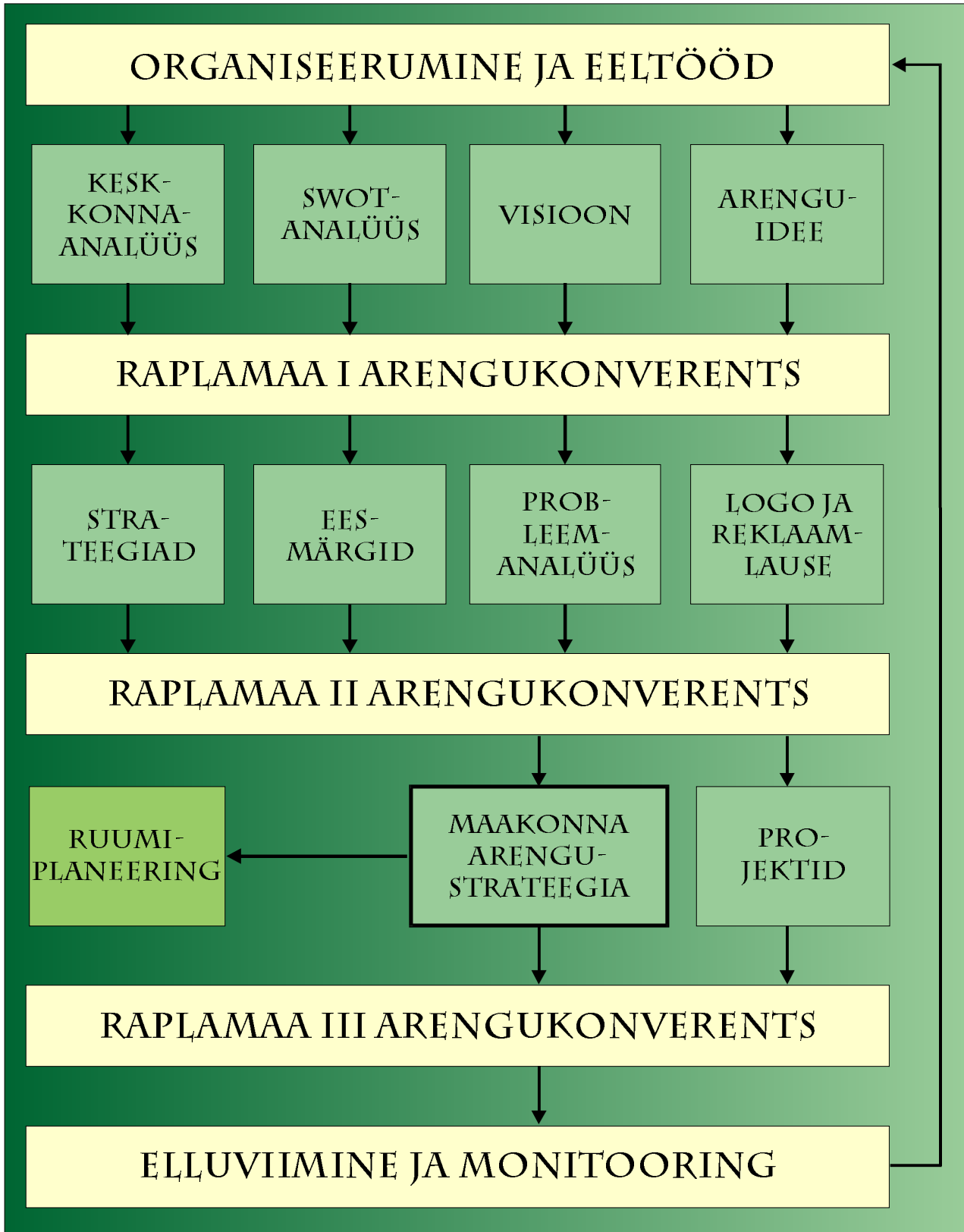
MÕISTED

Areng	<i>Kestev protsess, mille käigus toimuvad (soovitavalt – positiivsed) kvalitatiivsed muutused</i>
Planeerimine	<i>Protsess, mille käigus kavandatakse tulevikku, lähtudes senisest arengust, hetkesituatsioonist, soovidest ja võimalustest</i>
Strateegiline planeerimine	<i>Strateegilisel mõtteviisil ja vastaval loogikal põhinev planeerimisprotsess</i>
Ruumiline planeerimine	<i>Territoriaalne planeerimisprotsess, kogu maakonna ruumi planeerimine</i>
Temaatiline planeerimine	<i>Protsess, mille käigus kavandatakse tulevikku mingis eluvaldkonnas (teemas)</i>
Planeering	<i>Dokument, milline esitab planeerimisprotsessi käigus kokku lepitud tulevikuvisioni ja selle saavutamise teed</i>
Maakonnaplaneering	<i>Dokument, milline esitab planeerimisprotsessi käigus kokku lepitud maakonna tulevikuvisioni ja selle saavutamise teed strateegilise ja ruumilise planeerimise ühtsuses</i>
Teemaplaneering	<i>Dokument, milline temaatilise planeerimise protsessi käigus kokku lepitud tulevikuvisioni ja selle saavutamise teed</i>
Arengustrateegia	<i>Dokument, milline esitab peamised üldised tegevusvaldkonnad ja -suunad, millistes on saavutatud kokkulepe ja millised on suunatud visiooni ja strateegiliste eesmärkide saavutamisele pikas või keskpikas perspektiivis</i>
Maakonna arengustrateegia	<i>Dokument, milline esitab peamised tegevusvaldkonnad ja -suunad maakonnas, millistes on saavutatud huvirühmade ühiskondlik kokkulepe ja millised on suunatud maakonna visiooni ja strateegiliste eesmärkide saavutamisele</i>
Teemastrateegia	<i>Dokument, milline esitab peamised tegevusvaldkonnad ja -suunad mingis eluvaldkonnas (teemas)</i>
Visioon	<i>Soovitud tulevikupilt, mille saavutamise poole püüeldakse pikemas perspektiivis</i>
Arengustsenaarium	<i>Tõenäolise tulevikusituatsiooni või -sündmustiku kirjeldus. Lähtub erinevatest tuleviku arengu mõjuritest või nende kombinatsioonidest</i>
Strateegiline eesmärk	<i>Üldine eesmärk. Soovitud seisund, milleni on kavas jõuda pikas või keskpikas perspektiivis</i>
Eesmärgid	<i>Täpsemalt määratletud vaheseisundid, milledeni lühemas perspektiivis jõudmise kaudu saavutatakse etappide kaupa strateegiline eesmärk</i>
Tegevuskava	<i>Detailne kava konkreetsete ülesannete täitmiseks, mis esitab ka teostajad, (kasusaajad), tähtajad, tulemused ja ressursid</i>
Projekt	<i>Mingi kindla eesmärgi saavutamise kava, millel on oma selgelt määratletud tähtaeg, teostaja, ressursid ja mõõdetav lõpptulemus</i>
Monitooring	<i>Arenguprotsesside kulgemise ja muutumise ning arengu tausttingimuste muutumise jälgimise protsess</i>
Huvirühmad planeerimisprotsessis	<i>Inimeste rühmad ja institutsioonid, kelle eksistentsi-, tegevus- ja arenguhuvivid planeerimisprotsess puudutab ning kes on osalised selles protsessis</i>
Maakonnaplaneeringu koordineerimisrühm	<i>Töörühm maakonna planeerimisprotsessi kavandamiseks, jälgimiseks ja suunamiseks ning teemariühmade tegevuse koordineerimiseks</i>
Maakonnaplaneeringu teemariühmad	<i>Huvirühmade esindajatest koosnevad töörühmad erinevate eluvaldkondade (teemade) tuleviku kavandamiseks maakonna planeeringuprotsessis</i>
Tiheasustusala	<i>Kompaktse asustusega maa-ala, mille piirides saab ehitustegevus toimuda ainult detailplaneeringu alusel</i>

PROTSESS

Skemaatiliselt ja üldiselt kirjeldab planeerimisprotsessi ja tema vahetulemusi järgmine joonis:

Planeerimisprotsess Rapla maakonnas:

OSALEJAD

Algusest peale seadsime endale ülesande: kaasata – kui vähegi võimalik – kõiki huvigruppe, kelle arvamus mingi teemavaldkonna arengu kavandamisel võiks olla oluline. Eesmärgiks ei olnud siis ega ole ka hiljem olnud koostada strateegia Rapla Maavalitsuse jaoks – eesmärgiks oli ja on koostada arengustrateegia ja planeering kogu Rapla maakonna tarvis.

Esialgseid teemasid sai kümme: Haridus; Ettevõtlus ja äri; Keskkonna- ja muinsuskaitse; Keskuste areng; Kultuur; Puhkus ja turism; Rahvastik ja pendelränne; Side ja energia; Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid; Teed, liiklus ja transport.

Planeerimisprotsessi üldjuhiks Rapla maakonnas sai Maavanem. Lisaks moodustati viieliikmeline koordinaatsioonirühm, mille eesotsas seisab – ametikoha järgi – Maavalitsuse Arengu- ja planeeringuosakonna juhataja.

Hiljem on mitmesuguste teemade arv kasvanud kohati kahekümneni – lisandunud on, näiteks: Meedia ja avalikud suhted; Välissuhted; Turvalisus; Päästeteenistus; Infotehnoloogia; Külaelu areng; Noorsootöö; Sport; Tervishoid. Eri teemasid integreerivate suurte rühmade töö protsessi viimastes etappides on toonud välja võimalikke koostöövaldkondi.

RAPLA MAAKONNA PLANEERIMISPROTSESSI KRONOLOOGIA

<i>1994 sügis – kevad 1995</i>	<i>Planeerimisalane koolitustsükkel kohalikele omavalitsustele ja maavalitsuse spetsialistidele</i>
<i>1994 sügis – kevad 1995</i>	<i>Maakonnaplaneeringu protsessi ettevalmistamine</i>
<i>1995 – 1996</i>	<i>Maakonna kohalike omavalitsuste arengukavade koostamine ja valmimine (konkurss)</i>
<i>09.10.1995</i>	<i>Rapla maavanema käskkiri maakonnaplaneeringu algatamiseks</i>
<i>02.-03.05.1996</i>	<i>Seminar “Strateegilise planeerimise ja üldplaneeringu teemadel. SWOT analüüsid, probleemanalüüs. Protsessi skeemi ja juhtimisstruktuuri koostamine</i>
<i>30.-31.05.1996</i>	<i>Seminar “Strateegilisest planeerimisest Rapla maakonnas”, SWOT analüüsid ja probleemanalüüsid maakonna omavalitsustele</i>
<i>15.10.1996</i>	<i>Seminar “Rapla ja Eesti Euroopas”, SWOT analüüsid Raplamaa kohast Euroopas</i>
<i>31.10.1996</i>	<i>Mõttetalgud “Rapla maakonna arengumudel. Ideekavandid maakonna logo ja reklaamlause saamiseks”</i>
<i>13.-14.11.1996</i>	<i>Raplamaa I arengukonverents</i>
<i>18.12.1996</i>	<i>Raplamaa ruumiline arengumäng. Arenguprojektide ideevõistlus</i>
<i>11.-12.02.1997</i>	<i>Strateegilise planeerimise seminar. “Arengueesmärgid”</i>
<i>25.-26.02.1997</i>	<i>Strateegilise planeerimise seminar. “Arengustrateegiad”</i>
<i>13.03.1997</i>	<i>Haldusreformi mõttetalgud</i>
<i>13.03.1997</i>	<i>Hariduse I arengukonverents</i>
<i>17.04.1997</i>	<i>Tervishoiukonverents</i>
<i>28.05.1997</i>	<i>Mõttetalgud “Maakonna võimalikud arengustenaariumid”</i>
<i>10.06.1997</i>	<i>Raplamaa II arengukonverents</i>
<i>18.09.1997</i>	<i>Maakonna logo ja reklaamlause valmimine</i>
<i>21.09.1997</i>	<i>Külade Maapäev ja mõttetalgud</i>
<i>05.11.1997</i>	<i>Mõttetalgud “Sotsiaalne keskkond”</i>
<i>02.12.1997</i>	<i>Mõttetalgud “Keskkonna seisund ja arenguvõimalused”</i>
<i>15.12.1997</i>	<i>Seminar “Internet toeks väikeettevõtjale. Projektituvustus”</i>
<i>15.01.1998</i>	<i>Ajuriinnak “Omavalitsuste arenguvõimalused Raplamaal”</i>

<i>20.01.1998</i>	<i>Mõttetalgud Rapla Vesiroosigümnaasiumis</i>
<i>21.01.1998</i>	<i>Seminar "Raplamaa logistilised arengusuunad"</i>
<i>11.02.1998</i>	<i>Kutsehariduse mõttetalgud Vigalas</i>
<i>12.-13.03.1998</i>	<i>Raplamaa III arengukonverents</i>
<i>19.03.1998</i>	<i>Maakonna kultuurikonverents</i>
<i>26.03.1998</i>	<i>Sotsiaalpoliitika konverents</i>
<i>17.04.1998</i>	<i>Mõttetalgud "Rapla maakonna areng"</i>
<i>29.04.1998</i>	<i>Raplamaa hariduse II arengukonverents</i>
<i>20.05.1998</i>	<i>Maakonnaplaneeringu esitus ministriumidele ja naabermaakondadele</i>
<i>20.07.1998</i>	<i>Raplamaa maakonnaplaneeringu vastuvõtmine</i>
<i>20.05.1999</i>	<i>Raplamaa IV arengukonverents</i>

ÜLDISELT MAAKONNAST

ÜLDIST

Rapla maakonna pindala on 2 980,1 km². See moodustab ligi 6,9 % Eesti maismaa-pindalast ja ligi 6,6 % kogupindalast (koos Võrtsjärve ja osaga Peipsi järvest). Oma suuruse poolest kuulub Rapla maakond keskmiste hulka (7.koht Eestis).

Rapla maakonna äärmuspunktid on järgmised:

- ⊕ põhjas: Pahkla küla – 59°12' p.l.;
- ⊕ lõunas: Reonda küla – 58°39' p.l.;
- ⊕ läänes: Tika küla – 24°08' i.p.;
- ⊕ idas: Suurekivi küla – 25°19' i.p.

Rapla maakonna ulatus põhjast lõunasse on 49-54 km (idaosas – 42 km) ning läänest itta – 61-71 km (põhjaosas – 21 km).

Rahvaarvult (38 943 (01.01.1998)) on Rapla maakond Eestis üks väiksemaid (s.o. alla 3% rahvastiku koguarvust). Sellega asub maakond alles 11.kohal vabariigis. Maarahvastikus (24 352 el.) on Rapla osatähtsus mõnevõrra suurem (ligi 6%), kuid koht Eestis enam-vähem sama (10.).

Rahvastiku tihedus Rapla maakonnas on üsna väike – 13,1 in./km² (“maismaa-Eestis – 34,3 in./km²). Hõredamalt on Eestis asustatud vaid Hiiumaa. Maarahvastiku puhul on tihedus 8,2 in./km² (Eestis keskmiselt – 10,5). Rapla maakonnast on veel hõredam maa-asustus Hiius, Läänes, Ida-Virus ja Pärnus.

Linnastumise tase on Rapla maakonnas väga madal – 37,5%. See jääb märgatavalt alla Eesti keskmise (70,0%) (12.koht Eestis).

Maakonnakeskuseks on Rapla linn (linnaõigused alates 1.oktoobrist 1993.a.). Rapla on üks väiksemaid maakonnakeskusi Eestis – temast on väiksem vaid Kärdla Hiiumaal.

MAAKONNA KUJUNEMINE. AJALUGU JA RAHVAS

Rapla maakond hõlmab praeguse seisuga ennesõja-aegsetest maakondadest: Harjumaa lõunaosa (Muinas-Harju) – Hageri, Juuru, Järvakandi, Kehtna, Kohila, Kuimetsa, Raikküla, Rapla ja Varbola vallad; Läänemaa idaosa – Märjamaa, Velise, Vigala ja osa Kullamaa vallast ning osa Pärnumaalt (Lelle vald) ja Järvamaalt (Käru vald).

Rapla rajoon moodustati 1950.aastal Harju maakonna lõunaosast – see moodustab ka praeguse Raplamaa tuumiku (idaosa). Omaaegne Harju maakond oligi õigupoolest liitmaakond, mille põhjapoolne osa kandis algselt Rävala ja lõunapoolne osa Harjumaa nime. Kolmeteistkümnenda sajandi esimesest poolest alates jäi liitmaakonna nimetusena käibele Harjumaa. Maakonna lõunaosast iseseisva haldusüksuse taasmoodustamine oli ootuspärane, paraku jäi põline Harjumaa nimetus külge põhjapoolsele naabermaakonnale, varasemale Rävalale. Muistse Rävala ehk nüüdse Harjumaa külge jäid ka kaks Harjumaa põliskihelkonda: Kose ja Nissi. Kuna Harjumaa nimi oli hõivatud, sai taastatud haldusüksuse nimeks keskseima ja suurima kihelkonna Rapla nimi. Kahte puuduvat kihelkonda üritati korvata juurdelõigetega ida- ja läänepoolsetest naabermaakondadest. Nii liideti Rapla rajooniga 1959.aastal osa likvideeritud Türi rajoonist, 1962.aastal – osa kaotatud Vändra rajoonist ja peaaegu kogu Märjamaa rajoon.

Türi ja Vändra kihelkonnad moodustasid muinasajal teguvõimsa Alempoise väikemaakonna, Märjamaa oli osa Lääne maakonnast. Mõlemad muinasmaakonnad, nii Alempois kui Läänemaa koos Saaremaa ja Rävalaga olid muistse vabadusvõitluse aegadel tihedas läbikäimises ja koostöös praeguse Rapla maakonna alal paiknenud Muinas-Harjumaaga. See muinasaegne koostöö naaberladega on loomulikuks aluseks ka praeguse Rapla maakonna talitlemisele, kuigi liidetud naaberlad on oma looduslike tingimuste ja ajaloo poolest Rapla maakonna põhiosast tunduvalt erinevad.

Läbi ajaloo on Rapla maakonna rahvas, kellest kaks kolmandikku on muistse Harjumaa asukad, silma paistnud initsiatiivikuse ja teravdatud õiglustunde poolest. Henriku Liivimaa kroonika nimetab Raikküla kärajaid, kus professor Herbert Ligi oletust mööda kohtusid eelpool loetletud maakondade vanemad ühise arengutee leidmiseks muistse vabadusvõitluse aegu. Ka Jüriöö sündmused said alguse siitmailt. 1560.aastal Liivi sõja aegu oli Rapla ala rahvas ulatusliku talurahvaületoosu algatajaks, 1858.aastal tõi uus

talurahvaseadus kaasa Mahtra sõjana tuntud vastuhaku, mis oluliselt mõjutas tsaaririigi talurahvapoliitikat. Ka 1905.aastal oli sinne rahvas oma õiguste eest väljas, nii nagu hiljem Vabadussõja päevilgi. Eesti taasiseseisvumise aegu on mitmeid halduskorraldus-alased ja muudki algatused pärit Rapla maakonnast.

ASEND

Rapla maakond paikneb Eesti Vabariigi loodeosas. Ta on üks kahest nn. “sisemaa-maakonnast” Eestis (Järva ja Viljandi kõrval). Väljapääsu puudumine suurtele veekogudele on, kahtlemata, avaldanud oma mõju maakonna olemisele ja toimimisele. See avaldub nii rahva tegevusalades kui ka mõttemaailmas. Tasane ja sisemaine Rapla maakond ei eristu järsult millegi poolest teda ümbritsevatest piirkondadest – see võib olla üks põhjuseid (lühikese “ea” kõrval) ühtse identiteedi puudumisele maakonnas.

Oma rahvusvaheliselt asendilt paikneb Rapla maakond (nagu Eestigi) suhteliselt soodsalt Skandinaavia (ja sealt edasi - Lääne-Euroopa) ja Venemaa ning Soome ja Lõuna-Euroopa vahel. Eesti asend Läänemerel on küllaltki keskne, kuid Rapla maakond lõikab sellest – merelepääsu puudumisel – kasu peamiselt vaid kaudselt. Euroopa Liidu (Lääne-Euroopa) jaoks on Eesti (ja Rapla maakonna) asend perifeerne, kuid siiski suhteliselt soodne suhetes Venemaaga. Kahtlemata on ka Rapla maakonna tarvis nendes suhetes olemas oma niss, mis tuleb leida ja ära kasutada.

Logistiliselt on Rapla maakonna asend suhteliselt hea. Maakonna läänepoolmikki läbib oluline rahvusvaheline telg – Via Baltica maantee. Teise olulise telje moodustab Tallinn-Rapla-Türi (Viljandi) maantee. Muudest olulistest teedest on lähedal Tallinn-Virtsu (Kuressaare) ja Tallinn-Tartu maanteed. Rapla maakond asub nende kahe vahel ning – seega – on olemas ka piisavalt hea ligipääs neile. Märkimata ei saa jätta ka Tallinnast lähtuva raudtee harunemist maakonnas (Lelles), kust edasi suundub ka üks rahvusvaheline ühendus – Pärnu ja Riia suunas (1995.a. liiklust Riiga ei toimunud). Läänemeremaade koostöödokument (Vision and Strategies around the Baltic Sea 2010) näeb ette tulevase rahvusvahelise kiirraudtee (Rail Baltica) kulgemise läbi Rapla.

Ka oma kultuuriliselt asendilt on meie positsioon küllaltki huvitav – Eesti on ju “piiririik”, kus puutuvad omavahel kokku euroopa ja aasia (slaavi) kultuuriruumid.

Rapla linn paikneb maakonnas suhteliselt keskselt, olles geograafilisest keskpunktist nihutatud vaid pisut kirdesuunas. Raplast on naabermaakondade keskustesse (mööda maanteed): Tallinna – 56 km, Paldisse – 65 km, Pärnusse – 91 km ja Haapsalusse – 99 km. Teiste keskuste kaugus on: Viljandi – 116 km, Jõgeva – 132 km, Rakvere – 150 km; Helsinki – 137 km, St. Peterburg – 424 km, Riia – 280 km ja Stockholm – 459 km.

Rapla maakonna naabriteks on: põhjas – Harjumaa (ühist piiri enim – 142 km), idas – Järvamaa (ühist piiri – 40 km), lõunas – Pärnumaa (92 km), läänes – Läänemaa (52 km). Maakonna kaguosast ei jää kaugele ka Viljandimaa – linnulennul on sinna 11 km.

LOODUS

Aluspõhi

Rapla maakonna aluspõhja moodustavad ordoviitsiumi ja alamsiluri lubjakivid ning dolomiidid, mis lasuvad kambriumi liivakividel ja savidel. Nimetatud settekivimite all on moonde- ja tardkivimid; graniidid, gneisid ja kildad. Settekivimikihid on väikese kaldega lõunasse (umbes 1 m kilomeetri kohta), samas sihis suureneb ka settekivimite üldine paksus; maakonna põhjapiiril 300 m, lõunas kuni 370 m.

Maakonda läbib idast läände 9 geoloogilise lademe avamus, millel paikneb pool maakonda. Kolm ladet – Pirgu, Juuru ja Raikküla on oma nime saanud meie maakonna paikade järgi.

Kuna maakonnas paljandub lubjakivi küllaltki suures ulatuses, siis on Rapla maakond pindmiste ja maa-aluste karstinähtuste poolest üsna rikas. Karsti leviku seisukohalt on eriti tähelepanuväärne, et siin on Eesti kõige suuremad karstikoopad. Karsti esineb mitmesugustes geoloogilistes tingimustes, kõige ulatuslikumalt loopealsetel. Suurimad karstikoopad paiknevad Kuimetsas ja Pael. Langatuslehtreid leidub arvukalt Lipstu nõmmel, Ruunaveres Pajaka lähedal ja Tõrma nõmmel.

Pinnakate

Raplamaal määrab pinnakatte põhijooned see, et maakond asub Madal-Eestis, valdavalt Põhja-Eesti paelavamaal.

Pinnakate sai enam-vähem lõpliku kuju viimasel jääajal. Mandrijää taandus suhteliselt kiiresti, jää oli moreenivaene ning seetõttu on ka pinnakate õhuke (2-4 m). On ka alasid, kus pinnakate praktiliselt puudub (alvarid, paepealsed). Erandiks on mandrijää poolt kujundatud pinnavormid, kus pinnakatte paksus on tunduvalt suurem (kuni 20 m).

Moreen on Rapla maakonnas üsna laialt levinud, hõlmates oma viie erimi näol 40,2% maakonna pindalast.

Peale moreeni moodustavad pinnakatte jääsulavete setted, mis on väga õhukesed (kuni 2 m). Erandiks on Hageri delta.

Oluline tähtsus pinnakattes on peale moreeni ka jääpaisjärvesetel – peeneteralised liivad Kädvast põhja pool ja viirsavi Vigala ümbruses.

Pinnamood

Suurem osa Rapla maakonnas paikneb Põhja-Eesti lavamaal; lääne- ja edelaosa on Lääne-Eesti madalikul; idaosa – Kõrvemaal; lõunaosa ulatub Pärnu madaliku servadele.

Tänase pinnamoe kujunemisel on olnud suure tähtsusega viimane jääaeg. Liustiku taandumisel Pandivere ja Paluvere staadiumis (11-12 tuhat aastat tagasi) vormusid maakonna praegused pinnavormid.

Rapla maakonna ala kattis siis kaks jääkeelt, mille vahet tähistavad servakuhjatiseid Reonda-Rapla-Angerja joonel.

Läänepoolne liustikukeel taandus suhteliselt kiiresti ja ühtlaselt, jättes maha õhukese, enamasti 2-4 m paksuse moreenikihi. Idapoolne jääkeel sulas ebahõltsel ja paigus, kus liustiku taganemine takerdus on nüüd omapärased servamoodustised (Lelle, Paluküla, Vahastu).

Siia jääb ka Rapla maakonna kõrgeim koht Paluküla Hiiemägi 106 m. Selles kandis on moreenkate paksem (kuni 20 m) ja reljeef rahutu, moodustades maakonna looduskauneimad maastikud. Põhja pool Kaiust taganes seegi jääkeel ühtlaselt ja kiiresti, mistõttu moreenikiht jäi õhukeseks ja maapind laugeks. Tähtis roll on ka turbal, sest soode ja soostunud alade all on 31,3% maakonna territooriumist.

Mullastik

Muldade lähtekivimiks on pinnakatte pealne osa (õhukese pinnakatte korral koos pealiskorra ülemise kihiga (moreen pael)). Pinnakatte puudumisel on mulla lähtekivimiks pealiskorra pealne murenenud kiht (paepealsed).

Muldade osatähtsus on esinemispindalast lähtudes järgmine:

Soostunud kamarmullad	- 57%
Soomullad	- 14%
Paepealsed ja rähksed mullad	- 13%
Leostunud ja leetjad mullad	- 10%

Väikese levialaga on leede-, leetunud ja soostunud leetunud mullad ning praktiliselt täiesti puuduvad erodeeritud mullad. Mullakatte erinevuste järgi on maakonna territoorium jagunenud mullastiku mikrorajoonide vahel.

Põhja-Eesti lavamaa osas on ülekaalus liigirikad aru-puisniidud vaheldumisi väiksemate kuusetukkadega. Vähesel määral esineb nõmme- ja rabastunud männikuid, loometsi. Lääne-Eesti madaliku osas moodustavad ligi kolmandiku liigirikad aru-puisniidud. Sageli leidub, kuid väikeste kogumikena kuusikuid ja kuuse-segametsi (enamasti liigivaeseid), lõunaosas rabastunud männikuid ja Lääne-Eesti tüüpi rabasid. Kõrvemaa osas on ülekaalus raba-taimekooslus, rabastunud männisegametsad ja männikud. Pärnu madaliku osas vahelduvad liigivaesed aru-puisniidud liigivaesete lodumetsadega.

Maastikud

Maastikuliselt hõlmab Rapla maakond osa Madal-Eesti provintsi Põhja-Eesti ja Lääne-Eesti alamprovintsidest (E.Varepi järgi). Maastikurajoonidest jäävad esimese alamprovintsi aladele maakonna põhja- ning keskosas asuv ja suuremat osa maakonnast hõlmav Põhja-Eesti lavamaa ning idapoolsesse osasse

– Kõrvemaa. Teise aladele maakonnast länt-edelat hõlmav Lääne-Eesti madalik ning kagunurgas – tükike Pärnu madalikku.

Maastikurajoonide piires võib omakorda eraldada väiksemaid maastikulisi üksusi neile omase looduslike tingimuste kompleksiga. Varepi järgi on Rapla maakonna detailsem maastikuline liigitus ja iseloomustus järgmine:

Põhja-Eesti lavamaa	<i>Põhja-Eesti lavamaa põllustatud moreenitasandike, metsade ja soode maastik; Pajaka moreenikühmude ja soode maastik;</i>
Kõrvemaa	<i>Kõrvemaa; Kõnnumaa;</i>
Lääne-Eesti madalik	<i>Märjamaa paelavade ning moreenitasandike, loometsade ja põldude maastik; Kullamaa voorestatud moreenitasandike ja soode maastik; Vigala-Velise põllustatud viirsavitasandike, niitude ja metsade maastik;</i>
Pärnu madalik	<i>Pärnu madaliku metsade ja rabade maastik</i>

Vahelduva reljeefiga alad jäävad maakonna idaossa, kus paiknev Paluküla Hiemägi (106 m) on ühtlasi ka kogu Loode-Eesti kõrgeimaks tipuks. Märkimisväärsed astanguteks maastikus on Avaste mägi ning Selja mägi Palase külas. Aluspõhi paljandub Raikküla Paka mäe, Iganõmme Pakamäe (Laukna külas) ja Puki nõmme (Palamulla külas) astanguil. Paepalsed ehk alvarid levivad peamiselt Raikküla Varbola vahemikus ja Märjamaa ümbruses.

Metsad

Rapla maakond tervikuna on metsane piirkond. Kes on lennanud lennukiga Euroopast Eestisse, ütleb, et tõeline metsamassiiv hakkab alles Pärnu maakonnas ning jätkab sujuvalt edasi Rapla maakonna lõunaosas. Seega võib öelda, et Euroopa lõunapoolsem metsapiirkond hakkab Eestist, sealhulgas ka Rapla maakonnast.

Rapla maakonna metsamaa üldine iseloomustus

Üldpindala	<i>298 011 ha</i>
Metsamaa	<i>157 528 ha</i>
Metsamaa osakaal	<i>52,9%</i>
Puistute pindala	<i>150 412 ha</i>
Puistute tagavara	<i>21 432,4 tuh.tm</i>
Juurdekasv	<i>677,9 tuh.tm</i>
Puistute keskmine vanus	<i>53 aastat</i>
Keskmine boniteet	<i>2,7</i>

Valitsevad puuliigid on (pindala alusel)

männikud	<i>34,7%</i>
kaasikud	<i>29,6%</i>
kuusikud	<i>27,9%</i>
hall-lepikud	<i>4,7%</i>
ülejäanud	<i>3,1%</i>

ASUSTUS. HALDUS

Rapla maakonna rahvastik elab: 1 linnas, 3 alevis, 10 alevikus ja 235 külas.

Haldusjaotus

Rapla Maakonnas on 14 omavalitsusüksust: 13 maavald, 1 linn ja 3 alevivalda.

Linnaomavalitsused:

<i>Üksuse nimetus</i>	<i>Alalisi elanikke, seisuga 01.01.98</i>	Pindala, km²
Rapla linn	6 059	4,6
Järvakandi alev	1 724	4,8
Kohila alev	3 495	3,1
Märjamaa alev	3 313	4,0

Maaomavalitsused:

Juuru vald	1 638	152,4
Kaiu vald	1 838	261,6
Kehtna vald	5 337	507,3
Kohila vald	2 286	226,7
Käru vald	867	214,9
Loodna vald	1 242	288,1
Märjamaa vald	3 563	582,1
Raikküla vald	1 938	224,2
Rapla vald	3 863	238,7
Vigala vald	1 919	267,5
Maakond kokku	38 943	2980,0

MAJANDUS

Maakonna majandusstruktuuris on domineerivateks harudeks põllu- ja metsamajandus, puidu- ja paberitööstus, samuti toiduainetööstus ning tekstiili- ja õmblustööstus.

Ettevõtete arvu järgi (Ettevõttereister) on suurim põllumajandus (ilma taludeta) – üle 45%. Järgnevad puidutööstus (ca 22%) ning metalli- ja masinatööstus (ca 13%). Edasi tulevad toiduainetööstus ning tekstiili- ja õmblustööstus (mõlemad ca 9%).

Pilt on aga teistsugune, kui vaatame – näiteks – maakonna ekspordistruktuuri. Elusloomad ja loomsed tooted on küll olulised (2.kohal), kuid esimesel kohal on siiski klaasi- (Järvakandi) ja kivitooted (Orgita jt.). Kahele esimesele järgnevad paberitooted (Kohila) ning puit ja puidutooted (Purila jt.). Oluline osa on ka tekstiilitoodetel, masina-, metalli- ja keemiatoodetel.

ÜLDSTRATEEGIA

RAPLAMA A SEISUND. PROBLEEMID. TRENDID

Kes me oleme? Kust me tuleme? Kuhu me läheme? Mis on Raplamaa või Rapla maakond? Milleks ta on? Kellele ta on?

RAPLA MAAKOND ON SISE-EESTI OMANÄOLISE PÕLISKULTUURIGA PIIRKOND, KUS TAGATAKSE INIMESELE VÕIMALUSED ENNAST TEOSTADA JA LEIDA TUNNUSTUST, TUNDA END TURVALISELT PUHTAS JA TERVES ELUKESKKONNAS.

RAPLAMA A ON KÕIGILE KINDLAS KÄEULATUSES OPTIMAALSE SUURUSE JA ARENEVA INFRASTRUKTUURI JA MAJANDUSEGA PIIRKOND, MILLE TERVIKLIK JA HEA HAARATAVUS LOOB VÕIMALUSE AVATUD HALDUSKORRALDUSEKS.

Selliselt on sõnastatud Raplamaa olemasolu **põhieesmärk**. Arvame, Rapla maakonna olemasolu tagab:

- ⊕ Inimeste motivatsiooni, identiteedi, eneseteostuse, tunnustamise
- ⊕ Teenuste parema kättesaadavuse elanikkonnale
- ⊕ Omakultuuri väärtustamise
- ⊕ Maakonnale omaste traditsioonide alalhoidmise
- ⊕ Ühistegevuse
- ⊕ Olukorra parema haaratavuse
- ⊕ Turvalisema ja “rohelisema” elukeskkonna
- ⊕ Reformide lõpuleviimise
- ⊕ Valitsemise “läbipaistvuse”
- ⊕ Kohalikult aktuaalse teabe kättesaadavuse

Maakonna olemise ja jäämise poolt räägivad – lisaks eelnevale – ka:

- ⊕ Maakond on optimaalse suurusega regionaalne üksus (maksimaalselt ühe päeva edasi-tagasi teekond)
- ⊕ Mitmete infrastruktuuride ja paljude teenuste maakonnakesksus
- ⊕ Vajadus regionaalsete arenguüksuste ja -keskuste järele Eestis
- ⊕ Harjumused

Paljud Rapla maakonnale iseloomulikud jooned ei ole unikaalsed vaid sarnanevad teiste riigi piirkondade omadega – enamikes valdkondades võiks maakonda iseloomustada kui Eesti keskmist. Samas on olemas aga ka Raplamaale eriomast – seda, mis eristab teda muudest Eestimaa kantidest ning loob just Rapla maakonnale iseloomulikke arengueeldusi, aga ka -takistusi.

Maakonna hetkeseisundit ei saa kirjeldada küll üheselt positiivsena, aga kindlasti mitte ka üheselt negatiivsena.

Raplamaast kõneldes ei saa ei üle ega ümber tema **geograafilisest asendist**, milline on paljuski määrava tähtsusega kogu maakonna arengustrile. Rapla maakonda iseloomustab asend pealinna (kui kiirelt areneva majanduspiirkonna) ja sealt lähtuvate mitmete rahvusvaheliste trasside (eriti: maakonda läbiv Via Baltica, milline ühendab kogu Läänemere regiooni idapoolmikku Süda-Euroopaga) läheduses. Maakonna põhjapiir on Tallinnast vaid 25 km ja lõunapiir Pärnust 30 km kaugusel – seega on tagatud ka hea ligipääs mõlemale sadamale. Raplamaa keskne asend on soodne ka “sisemaiste” trasside suhtes (eriti: liikumissuund saartelt Kagu-Eestisse ja vastupidi). Kõik see loob meile head ja mitmekülgseid võimalusi kontaktideks nii rahvusvahelisel tasandil kui ka Eesti sees. Oleme lähedal meie toodete, teenuste ja tööjõu tarbijale ning – samas – on meil endil soodus võimalus kasutada suurte linnade poolt pakutavaid võimalusi ja hüvesid. “Pealinna säravad tuled” on aga ka meie suurim koorem – paremad ja mitmekesisemad töövõimalused, paremad palgatingimused, parem ja mitmekesisem teenustevalik ja “kultuurse” puhkuse võimalused võivad olla pahatihti magnetiks, mis viib maakonnast ära suure osa noortest, andekatest ja aktiivsetest inimestest. Eelnimetatud trendi toetab ka see, et tee- ja transpordiolud ei vasta veel alati soovitud tasemele – nii muutub osadel juhtudel elukoha vahetamine paratamatuks (kuigi ehk mitte veel tingimata pöördumatuks). Tallinnas asub nii ametlik kui ka mitteametlik võim ning Raplamaa on sunnitud elanike, töökohtade ja investeeringute pärast otseselt pealinnaga konkureerima (Põlva, näiteks, oma kauguse tõttu enam seda tegema ei pea!).

Tallinna positsiooni on aidanud kergitada – lisaks loomulikele turumajanduslikele protsessidele – ka riigitöökohtade ja riigihangete (ca 90%!) jätkuv kontsentreerumine sinna. Asume küll Tallinnale lähedal, aga – meie õnneks – mitte ka liiga ligidal. Seetõttu ei jõua mitte kõik suurlinna negatiivsed mõjud (kuritegevus jm.) meieni.

Asendiga ja selle ärakasutamise võimalustega on tihedalt seotud mitmesugused **kommunikatsioonid** ja nende seisund. Teedevõrk Raplamaal on üldiselt tihe ja hästi väljakujunenud. Probleemiks on aga kvaliteet. Just seetõttu on Raplamaa ajalis-ruumiliselt liiga “suur” ja ka liiga “kaugel” Euroopa südamest. Arvestades üldist situatsiooni Eestis, on meil siiski ühendus teiste riigi piirkondadega üsna hea. Lisaks maanteedele on Raplamaal olemas raudteeühendus kolmes suunas, päris unustada ei maksa ka Kuusiku lennuvälja potentsiaali väikelelendude vastuvõtmiseks. Nagu teistelgi maakondadel, on Raplamaal tõsiseid raskusi oma infrastruktuuride tegevuskulude katmisel. Suurte trassidega kaasnevad ka omad ohud – lõigatakse läbi asustusstruktuurid, samuti flora ja fauna, häiritud saab looduse tasakaal. Telesidevõrk maakonna keskustes on suhteliselt hea, kuigi kiirused ei ole korralikuks andmesideks veel päris piisavad. Telefonisidega on suuri probleeme mitmetes maapiirkondades. Mobiilsidega on kõik suuremad trassid Raplamaal kaetud. Elektrienergia on kättesaadav enamikul maakonna territooriumist, kuid võimsused ei ole pahatihti piisavad ettevõtluse arenguks. Arenguplussiks on ka Rapla maakonda läbiv Tallinn-Virezhi gaasitrass.

Puhas **looduskeskkond** on Raplamaa suurimaid rikkusi. Kuigi Rapla maakonnas ei ole väga tuntuks ja atraktiivseks tehtud vaatamisväärsusi, on meil palju puutumatut loodust, suures osas on säilinud looduslikud kooslused. Eesti (sh. Raplamaa) on Euroopa “rohelisemaid” piirkondi. Meil on rohkesti kompensatsioonialasid ning – seetõttu – ei pea me tegema suuri kulutusi nende (taas)loomiseks nagu paljud praegused Euroopa Liidu liikmed. Olemasoleva säilitamiseks on kulud väiksemad. See “rohelus” koos hea kättesaadavusega loob eeldusi siseturismiks ja maakonna kujunemiseks pealinnalähedaseks lõõgastumis- ja taastumispiirkonnaks (“ühaks päevaks linnast välja”). Oleme seni kippunud pidama oma maakonna loodust üksluiseks ja väheatraktiivseks, kuid Rapla maakonna kohta on ju öeldud ka: “kui oled näinud Raplamaad, siis oled näinud kogu Eestimaad”! Siin on küllalt väikesele maaosale koondunud kokku suurem osa sellest, mis Eestimaal looduses näha saab. Tõsi küll – merest jääme pisut kaugemale...

Maakonna toimimisele on otsustava tähtsusega meie **inimipotentsiaal** ja selle areng. Raplamaa on küll üks hõredamini asustatud maakondi Eestis, kuid ka siin on olemas omad ettevõtlikud, haritud, edumeelsed ja uuendusaldid inimesed. Tegelikult on meil neid isegi niipalju, et oleme saanud neid läbi ajaloo nii ülejäänud Eestile kui ka kogu muule maailmale jagada. Raplamaa kui sellise arengu jaoks on “ajude äravool” siiski koormaks, kuid pakutavate võimaluste mitmekesisusega loodame seda tulevikus vähendada. Paljude meie maakonna inimeste aktiivsus on suunatud väljapoole, aga vaatamata sellele leidub siiski ka neid, kes tahavad midagi just nimelt kohapeal ära teha ja end selle kaudu teostada. Suhteliselt hea haridussüsteem ning koolitusvõimaluste olemasolu täiskasvanutele loob eeldusi selleks, et meie inimesed oleksid konkurentsivõimelised ja tuleksid elus paremini toime. Tööjõuturul on tihti probleemiks see, et varem omandatud koolitus ei vasta enam kaasaja vajadustele. Maakonna inimeste senisest veel paremat toimetulekut segab ka inimeste endi liigne passiivsus (oodatakse kala, aga mitte õnge!), umbusk muutuste suhtes, kontaktivõime nõrkus ja viiekümneaastane intellektuaalne eraldatus Läänemaailmast. Pole aga halba ilma heata – nimetatud aastate jooksul omandatud suhtlemise kogemust “Idablokiga” tuleks senisest paremini ära kasutada! Viimastel aastatel on muret teinud sündivuse jätkuv langus, negatiivne loomulik iive, rahvastiku jätkuv vananemine ja ülalpeetavate osakaalu suurenemine. Rahvaarv on maakonnas olnud juba pikemat aega üsna stabiilne, aga see ei loo veel eeldusi suurteks investeeringuteks tootmisse – lihtsalt ei jätku kvalifitseeritud tööjõudu! Raplamaa on oma rahvuslikult koosseisult küllaltki homogeenne – see väldib probleeme, millised on iseloomulikud mõnede teiste Eestimaal piirkondadele. Rapla maakonna sotsiaalne infrastruktuur on hästi arenenud.

Rapla maakonna majandusstruktuuris ja **ettevõtluse arengus** näeme praegu veel enam probleeme kui plusse – majandus maakonnas on mõnevõrra ühekülgne, tööjaotus on vähene, investeeringuid voolab maakonda liiga väikesel hulgal. Raplamaa on veel liiga agraarne ja tema tööstuspotentsiaal – liiga väike. Probleemid on eriti võimendunud maakohtades, kus võimalused tasuvat tööd saada on piiratud. Samas on suurte tööstusgigantide puudumine maakonnas olnud isegi plussiks, sest sellega on välditud monofunktsionaalsusest tulenevaid ohte. Mõni aasta tagasi oli tuntavaid probleeme küll Kohilas ja Järvakandis, kuid praeguseks olukord ka neis keskustes paranenud.

Raplamaa väike- ja keskmise suurusega ettevõtted on uutes majandustingimustes suutnud küllaltki hästi kohaneda ja mitmed neist on Eesti mastaabis üsna edukad. Arengut kiirendab tulevikus ka meie soodsast asendist johtuvad asjaolud. Mitmete äriteenustega on Rapla maakond päris hästi varustatud (sh. tihe

pangandusvõrk) ning Tallinnagi võimalused on ettevõtjale kättesaadavad. Plusspoolele võib kanda looduslike energiaressursside rohkuse ja kättesaadavuse. Turismi ja ka kogu majanduse arengule on – muuhulgas – piduriks aga majutuskohtade vähesus. Kuigi viimastel aastatel on mõningaid väiksemaid neist juba ka avatud Rapla linnas ja Rapla maakonnas, on sellest siiski veel vähe!

Üheks maakonna probleemide võimendajaks tuleb pidada meie senist **vähest tuntust** nii välismaailmas kui ka Eesti riigi sees. Kuigi viimastel aegadel on olukord ehk mõnevõrra paranenud, oleme liiga vähe teadvustanud Raplamaad kui sellist, temas peituvaid võimalusi. Enam tuleks ära kasutada maailmas praegu Eesti vastu valitsevat huvi ja Via Balticat kui hästi tuntud ja positiivset “silti”. Veel ei ole me (ka Eestis) suutnud teadvustada Raplamaad kui edukat ja edumeelset paika Eesti pealinna lähedal ühel Euroopa peateedest! Meie üks vigadest on olnud ka selles, et oleme ise endale ja teistele meelde tuletanud, et Raplamaa nimelise maakonna ajalugu ei ulatu Eesti ennesõjaaegsesse iseseisvusperioodi.

Tuleb tunnistada, et meie nõrgaks kohaks eelnimetatud probleemi seisukohalt ka on see, et **Rapla maakond** praegusel kujul ja praeguse nime all **on suhteliselt noor**. Meie lähemate sajandite ajaloolis-kultuuriline taust on kirju ja maakonna sisemised ühistraditsioonid – suhteliselt nõrgad. Maakonnas on mitmed tõmbekeskused ning ühtne tugev ja domineeriv tšenter puudub – erinevalt mitmetest teistest maakondadest ei vii Raplamaal mitte kõik teed Raplasse! Samas tuleb mainida, et Raplamaa tuumikala on teinud tõhusat omavahelist koostööd juba märksa varem kui mitmed “vanad” maakonnad, meie tollane nimigi on siiani “elu ja tervise juures” – kuigi seda kannab nüüd meie põhjanaaber. Alahinnata ei saa ka viimaste aastakümnete kogemust ja koostöösidemeid, mida ise oleme endale kujundanud. Kogukonnaks kujunemise protsessid on siiski väga pikaajalised ja vanad sidemed – visad taastuma. Plussiks on meile see, et kuigi maakond ei ole kultuuriliselt homogeenne, on seda suurem sisemine mitmekesisus ja seda huvitavam on ka terve kultuuripilt.

Üks maakonda ühendav nähtus, millele Raplamaa võib õigusega uhke olla on tema **kohaliku demokraatia** traditsioon, tema omavalitsuste omavaheline **koostöö** ja ka nende koostöö omakorda Maavalitsusega. Rapla maakond oli esimesi, kus kohalikele omavalitsustele üle anti tegelik kohalik võim. See on olnud soodsaks aluseks meie valdade-linnade isemõtlemise ja isetegemise väljakujunemiseks. Maavalitsus omakorda on püüdnud algusest peale teha omavalitsuste ja nende ühisorganitega võimalikult tihedat koostööd. Arvame, et just eelnimetatud asjaolud ning mõistlik asjaajamine ja läbikäimine ongi olnud meie senise edu pandiks. Raplamaa Omavalitsuste Liit on tugev “kahekojaline parlament”, samuti on käivitunud piirkondliku koostöö vormid (Märjamaa Omavalitsuste Liit) mitmete küsimuste ühiseks arutamiseks ja lahendamiseks. Maakondlike koostööprojektide finantseerimiseks on moodustatud demokraatlikel alustel tegutsev Rapla Maakonna Arengufond. Vaatamata kõigele sellele arvame, et oleme olnud poliitikas liiga passiivsed ning oma olemasolu vähe teadvustanud. Kas on see olnud põhjuseks, miks on kõrgemate riigijuhtimisstruktuuride huvi olnud madal investeringute suurendamise vastu Rapla maakonnas? Mitmete omavalitsuste madal tulubaas on olnud nende arengu takistuseks.

ARENGUTRENDID

Arengutrendide analüüsimine maailmas näitab meile praegu, et maailma suhtlemistasandid on märgatavalt muutunud. Kui agrarühiskonnas oli peamiseks suhtlemistasandiks vald ning industriaalühiskonnas – riik, siis praeguses postindustriaalses ühiskonnas on selleks maailm. Selline **globaliseerumine** muutub üha üldisemaks. Maailmas on selgelt välja joonistunud suured arenenud piirkonnad, kus “tehakse asju” (Jaapan ja Kagu-Aasia (kiirelt arenev), (arenenud) Euroopa, USA Idarannik, USA Läänerrannik) ja suured toormepiirkonnad, kust “saadakse asjade tegemiseks materjali (Venemaa, Aafrika, Ladina-Ameerika). 1980-ndate aastate lõpul ja 1990-ndate aastate algul toimusid Idabloki lagunemisega suured muutused maailmas ja – eriti – Euroopas. Üha enam on hoogu saanud suurte **regioonide koostöö**. Läänemere regioon on üks selliseid uueneva Euroopa koostööpiirkondi. Praeguseks on loodud koordineeriv Läänemere maade Nõukogu ning käib regiooni tuleviku ühine kavandamine mitmel tasandil. Viimatinimetatud tegevuses peaks aktiivselt, koos kogu Eestiga, kaasa lööma ka Rapla maakond – leidmaks oma koht selles rahvusvahelises süsteemis. Tundub, et selles suunas oleme ka liikunud – selgelt oleme täheldanud maakonna rahvusvahelistumist ja avatumaks muutumist.

Olulisi muutusi ülemaailmsetes suhtumistes arengusse ja tehnilisse progressi tõi kaasa 1993.aastal Rio de Janeiros aset leidnud ÜRO Keskkonna- ja Arengukonverents ja selle otsused, millised töid hoogsalt inimeste teadvusse **säästva arengu** mõiste. Seda võib pidada reageeringuks keskkonna olukorra halvenemisele ja olemasolevate ressursside jätkuvale vähenemisele. Raplamaa (ja Eesti üldse) saab oma plussiks pidada selles valguses asjaolu, et tänu ka nõukogude-aegsele küllalt heale looduskaitse süsteemile ja meie vahepealsele võimaluste nappusele (ei suutnud “piisaval” hulgal oma metsi ja muid loodusvarasid “rahaks teha”!) on meil

säilinud suures osas looduslikud alad, milliseid peame edaspidi püüdma lihtsalt arukalt säilitada ja majandada. Vaesus põllumajanduses (ei jätkunud raha väetisteks ega pestitsiidideks) on maakonna looduskeskkonna seisundit viimasel aastakümnel isegi parandanud. Meie tööstuse ümberstruktureerimine on langenud aega, mil keskkonnanõuete täitmine on muutunud aktuaalseks. Seda rõhutavad veel ka Euroopa Liidu (mille liikmeks me pürgime) küllalt ranged nõuded keskkonna puhtusele. Oleme täheldanud ka oma maakonnas selget positiivset trendi inimeste keskkonnateadlikkuse edasisele tõusule. Säästev areng on Raplamaa üks prioriteete ja meie arenguvisiooni elluviimise peamisi eeldusi.

Igasuguste kommunikatsioonide arenguga on otseselt seotud nn. Euroopa ja maailma **ajalis-ruumiline “kokkutõmbumine”**. Praegusel hetkel on Eesti ja Rapla maakond selle sees väga “suur” ja väga “kaugel” Euroopa suurtest keskustest. Kui me ei pöörata piisavalt tähelepanu vastava arengu tagamisele, siis on meil oht tulevikus jääda Euroopa südapiirkondadest suhteliselt veelgi “kaugemale”. Teedevõrgu arendamine ei tähenda kaugeltki mitte ainult maanteedevõrgu arendamist, milles on oluline koht “ümber-Läänemere-teel” (selle osaks on ka meie maakonda läbiv Via Baltica trass) – alahinnata ei maksa ka kiirraudteed, milline kaugemas tulevikus peaks läbima Rapla maakonna territooriumi (kuigi ülikiirrong ise Raplas, tõenäoliselt, ei peatu). Via Baltica vähene kasutamine ja suhteliselt vähene huvi on olnud seotud peamiselt poliitiliste probleemidega piiridel. Ette võib näha liikluse intensiivistumist siin – seda nii transiidi- kui ka turismitrassina. “Informatsiooni kiirtee” on maailmas veel üsna uus mõiste, kuid infoühiskonna väljakujunemine ja selle läbi kogu meie maailmapildi ümberkujunemine on juba alanud. Siin on Eestil ja Raplamaal suur pluss – me saame selle “rongi peale” pea samaaegselt arenenud Lääneriikidega. Mitmete näitajate poolest (nagu infotehnoloogiapargi kaasaegsus, Interneti-ühenduste hulk jm.) praegu me isegi edestame neid.

Traditsioonilises põllumajanduses hõivatute osatähtsus on pidevalt vähenenud ka mujal Euroopas. Seetõttu on üha olulisemaks muutunud **teisene tööhõive maal**, milline ulatub arenenumates piirkondades kohati isegi 50-60%-ni. Ka Rapla maakond peab oma arengus sellega arvestama.

Rahvastikutrendid Euroopas viitavad **elanikkonna jätkuvale vananemisele**. Sama on olnud iseloomulik ka situatsioonile Eestis ja Rapla maakonnas. Eestis on toimunud ka rahvaarvu vähenemine negatiivse loomuliku iibe ja väljarände tõttu. Maakonna rahvaarv on – vaatamata miinusiibele – püsinud enam-vähem stabiilsena.

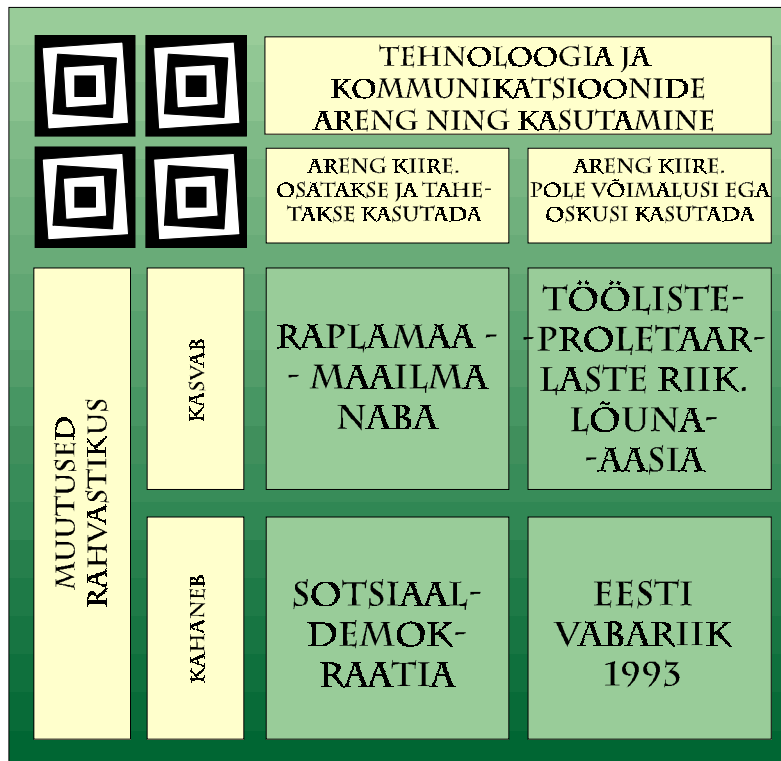
Osaliselt tingituna vahepealsest majanduslikust madalseisust Eestis, on praegu täheldatav inimeste **elatustaseme tõus**, sellega koos aga ka kaupade ja teenuste jätkuv **hinnatõus**. Üldise elatustaseme tõusu taustal võib täheldada aga ka **sotsiaalsete erinevuste suurenemist**. Siin näeme olulist ohtu teatud elanikekihi **marginaliseerumiseks**, millega kaasneks käegalöömine, kapseldumine.

Trendiks on olnud ka *investeeringute mahu* jätkuv kasv maakonnas.

RAPLAMA VISION. TULEVIKUSTSENAARIUMID

Eelmises peatükis oli juttu võimalikest tulevikutrendidest Rapla maakonnas aga ka laiemalt. Nimetatud arengutrendide tundmine ja adekvaatne hindamine on väga oluline realistlike **alternatiivsete tulevikustsenaariumide** väljatoomiseks ja kirjeldamiseks. Oma maakonna arengu seisukohalt hindasime kõige olulisemateks suundumusteks maakonna *rahvastiku muutuste ja kommunikatsioonivahendite ja -võrkude arenguga* seonduvat. Need valisimegi edaspidise analüüsi aluseks. Lisaks leidsid väljatoomist ka muutused hariduses, elatustasemes, looduskeskkonnas, ressurssides, hindades, investeeingutes, avatuses ja inimeste teadlikkuses. Nende mõju maakonna tulevasele arengule hindasime aga esimesena nimetatutest mõnevõrra väiksemaks.

Analüüsitud tulevikustsenaariumid:

Stsenaariumide koostamisel püüdsime vaatluse alla võtta ja kirjeldada võimalikke muutusi kõigis olulisemates eluvaldkondades, nagu:

- ⊕ tehnoloogia (sh. infotehnoloogia), majandusstruktuur
- ⊕ infrastruktuurid, kommunikatsioonid, transport, energia
- ⊕ turism
- ⊕ keskkond
- ⊕ rahvastik, ränne
- ⊕ sotsiaalhoolekanne, tervishoid, sport, vaba aeg
- ⊕ haridus, kultuur, religioon
- ⊕ elutingimused (ka: kaubandus, olmeteenused)
- ⊕ regionaalne areng, kohalik demokraatia, külaliikumine
- ⊕ välissuhted (“Raplamaa Euroopas”)
- ⊕ haldussüsteem, asustussüsteem, keskused

Esimene võimalikest tulevikustsenaariumidest lähtub eeldusest, et *maakonna rahvastik kasvab ning – samas – meie inimestel on võimalus ning nad ka oskavad ja tahavad kasutada kaasaegseid*

kommunikatsioonivahendeid. Selle stsenaariumi kohaselt areneb tehnoloogia väga kiiresti, saavutatakse teede ja tehniliste infrastruktuuride kvalitatiivselt uus tase. Transpordisituatsiooni iseloomustab ühistranspordi osatähtsuse oluline vähenemine individuaaltranspordi (isiklikud autod, jalgrattad jm.) kasuks. Ette on ennustatav energia hinna tõus, kuid energiat hakatakse kasutama ka säästlikumalt – seda toetavad ka innovaatiliste tehnoloogiate areng, paremad elektrivõrgud jm. Majanduses võib ette näha intellektuaalsete töökohtade hajumist (infoühiskond, kaugtöö jm.). Materiaalsete väärtuste tootmine koondub, kuid valdavaks jäävad väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted. Arvame, et tööstuse tase praegusega võrreldes oluliselt ei muutu, kuid muutub töökohtade struktuur ja kasvab sisemaine koguprodukt. Kasvavaks haruks on turism. Oma keskkonna suhteliselt hea seisundi suudame säilitada. Hoogsalt areneva majanduse tingimustes kasvab oluliselt sisseränne maakonda, seda ka muude rahvuste arvel. Nii selle kui ka jätkuva rahvusvahelistumise tagajärjel võib tekkida oht massikultuuri surve suurenemiseks, kuid arvame, et vastureaktsioonina sellele säilib ka rahvuskultuur. Eesti siserändes on valitsevateks suundadeks ränne lõunast põhja, idast läände ja Tallinnast mujale Eestisse. Inimeste elutingimused paranevad (eramute osakaalu ja sissetulekute suurenemine), kasvab enesega hakkamasaav keskklass. Varalise kihistumise asemel toimub uut laadi kihistumine – info omamise järgi. Keskuste kui selliste mõju asustustruktuuris väheneb, toimub asustuse suhteline hajumine. Maakonna elanike üldine haridustase kasvab ning kvaliteetsema hariduse andmine kontsentreerub senisest enam, kuid on siiski suhteliselt kättesaadav. Väga suured muutused, võrreldes praegusega, saavad toimuma kutsehariduses ning ümber- ja täiendõppes. Tervishoid viiakse uuele tasemele, oluliselt kasvab erameditsiini osa ning – sotsiaalhoolekandes – avahooldus. Vaba aja teenused kasvavad märgatavalt nii kvantiteedis kui ka kvaliteedis. Regionaalsed erinevused Tallinna ja ülejäänud Eesti vahel tasanduvad. Ühtlustub. Hoogu saab juurde kohaliku demokraatia areng ning olemasoleva haldussüsteemi kui sellise tähtsus inimeste elu kujundajana väheneb oluliselt. Suhtlemine välismaailmaga on aktiivne ja paljutasandiline – Eesti (ja sealhulgas Raplamaa) on osa maailma suhtlemisvõrgustikest! Eelkirjeldatud stsenaarium tundus meile sedavõrd suure sammuna edasi praegusest seisundist, et andsime sellele nimeks **“Raplamaa – maailma naba”**. Kirjeldatud trendide käivitumist peame sellest hoolimata – vähemalt osaliselt – üsna tõenäoliseks. Osa nähtusi on ju juba praegu täheldatavad!

Teine võimalik arengustsenaarium lähtub, nagu eelminegi, eeldusest, et *meie inimestel on võimalus, nad oskavad ja ka soovivad kasutada kaasaegseid kommunikatsioonivahendeid, kuid seda maakonna rahvaarvu kahanemise tingimustes.* Ka selle stsenaariumi kohaselt areneb tehnoloogia kiiresti, kuid teede ja tehniliste infrastruktuuride arengu mahud on tagasihoidlikumad. Ühistranspordi osatähtsus väheneb, kuigi mitte nii drastiliselt kui esimese stsenaariumi puhul – kooli- ja pensionäriiliinid jäävad käiku. Energiakulu on selle variandi puhul mõnevõrra väiksem ning ka üldine töökohtade arv maakonnas väheneb. Tööjõupuuduse korvamiseks tuuakse sisse võõrtööjõudu ning kasvab pensionäride tööhõive (või tõstetakse pensioniiga). Maakonna püsirahvastik on senisest paiksem ja vananev. Noorte ja mobiilsete valdavam liikumissuund on maakonnast välja. Prognoosime teatavat varalist kihistumist, aga vahe “tipu” ja “põhja” vahel saab olema praegusest märgatavalt väiksem. Meie keskkonna koormus väheneb ja seisund paraneb. See on positiivse mõjuga looduslähedase turismi arengule. Tervishoiu tase on kõrge, nagu esimeseski stsenaariumis, erameditsiini ja avahoolduse osatähtsus – suur. Inimeste vaba aeg suureneb ning sellega seoses suureneb kultuuritarbimine ja religiooni mõju. Maakonna õpilaskohtade arv väheneb ja väikesed koolid suletakse, hariduse üldine kvaliteet aga tõuseb. Arenevad kutseharidus, täiend- ja ümberõpe. Elanikkonna üldine elatustase tõuseb, inimeste eelistatavaks elukohaks on eramajad keskuste läheduses. On olemas oht nn. “tondilosside” (suured korruselamud maakonna väiksemates keskustes) tekkeks ja mõningate piirkondade “tühjaksjooksmiseks”. Prognoosida võib haldussüsteemi tugevnemist keskuste mõju kasvamise tagajärjel, haldusüksused ise, tõenäoliselt, suurenevad. Kohalik demokraatia tugevneb, valijaskond aktiivsem ja sotsiaaldemokraatlikum. Välissuhete osatähtsus kasvab. Käesoleva stsenaariumi ristsime, esmase mulje põhjal, **“Sotsiaaldemokraatiaks”**. Selle stsenaariumi vähemalt osalise teostumise tõenäosust pidasime samuti küllaltki suureks – tõsi küll – mitte päris samavõrdselt eelmisega.

Kolmas võimalik tulevikustsenaarium käsitleb olukorda maakonnas *rahvaarvu kasvu tingimustes, kuid inimesed ei oska piisavalt kasutada ega ole ka reaalseid võimalusi kasutada kaasaegseid kommunikatsioonivahendeid.* See ei tähenda, et tehnoloogia ise ei areneks – tehnika võidukäik toimub endisest suurema hooga – aga probleemiks on see, et raplamaalased ei jõua muutustega sammu pidada. Transpordi- ja kommunikatsioonivõrkude areng iseenesest ei jää seisma – võrke vahetatakse ja nende kvaliteet püsib tõuseb. Individuaalautode osakaal sõidukipargis ei kasva – ennemini eeldame ühiskondliku transpordi kasvu. Sõidukipargi üldine vanus võib taas suurened. SKP tõuseb, kuid valdavalt on traditsioonilisemad, energia- ja materjalimahukamad, odaval lihttööl põhinevad majandusharud. See toob kaasa ka keskkonna üldseisundi jätkuva halvenemise. Turismi kasvavaks haruks võiks olla siseturism.

Elanikkond kasvab paljus sisserände tagajärjel idasuunast, toimub elanikkonna koondumine suurematesse keskustesse ja nende lähemasse ümbrusse, täituvad praegused “tondilossid” ning suuri korruselamuid ehitatakse isegi juurde. Maakonnas tekib ja areneb kultuuride ja religioonide paljus, kasvavast integreerumisvajadusest lähtuvalt luuakse interneeritute laagreid ning viiakse rahvaulikoolide programmidesse sisse kohandamisõpetus. Kohaneda tuleb ka põliselanikkonnal, sealhulgas, meditsiinitöötajatel, kes vajavad ümberõpet. Käesolev arengustsenaarium ei ole soodne perearstide süsteemile, kardame ka meile seni tundmatute haiguste ja narkomaania levikut maakonnas. Positiivne on stsenaarium maakonna koolivõrgule – koolide täituvus suureneb, nende ökonomia paraneb. Ka traditsioonilistel aladel väljaõpet pakkuvale kutseharidusel läheb küllaltki hästi. Peame tõenäoliselt, et elanikkonna seas toimub varaline kihistumine ja elustandardid diferentseeruvad. Teenidussfääri käibed ja kasumid on suured – seda eriti teatavates segmentides (luuakse hoogsalt “maksimarketeid” ja “kadakaturge”). Riigi haldussüsteemi kui sellise mõju kirjeldatava arenguvariandi puhul tugevneb, kasvab ka ametnike võim ja korrupsioon. Samas ei ole aeg soodus kohaliku demokraatia arenguks. Maakonna inimeste välissuhtlemine toimib suuresti “rohujuuretasandil”, kuid Raplamaa ei saa “maailma suhtlusvõrkude lahutamatuks osaks”. Sellise stsenaariumi nimeks andsime – teatava liialdusena – **“Tööliste-proletaarlaste riik”**. Teine variant võiks, teatavate sarnasuste põhjal, olla **“Lõuna-Aasia”**. Kuigi tõenäoliselt sellise arengutee käivitumist tulevikus me ise ei pea.

Viimane vaatluse alla võetud tulevikuvariant – *kahaneva rahvaarvu ning probleemidega kaasaegsete kommunikatsioonivahendite ärakasutamisel* – sai endale nimeks **“Eesti Vabariik 1993”**. Nagu nimigi ütleb, on tegemist stsenaariumiga, millele on iseloomulik võrkude ja majanduse üsna aeglane areng – sedagi peamiselt vaid üldise tehnoloogilise arengu arvel, elustaseme tõus jääb samuti üsna vaevaliseks. Majanduse madalseis tingib energiatarbimise osalise vähenemise ja ka – positiivse küljena – keskkonna seisundi suhtelise stabiilsuse. Vähenev ja vananev elanikkond on suhteliselt paikne, toimub mõningane väljaränne maakonnast – seda eeskätt noorema ja edukama rahvastiku osa arvel. Koos elanikkonnaga vähenevad ühistransport ja koolikohtade arv, toimub väikeste keskuste hääbumine maakonnas (külaliikumine püsib veel vaid “külahulludel”). Maapiirkondadele saab olema iseloomulik ääremaastumine, võib käivituda ka variant “Tallinn = Eesti ning Rapla = Raplamaa”. Sotsiaalhoolekanne ja tervishoid vähemalt säilitavad oma positsiooni, kuid rõhk liigub senisest enam riigieelarvelise süsteemi poole (osa maksab teenuste eest ka ise). Rahva- ja kirikukultuuri säilimiseks ja arenguks ei ole käesolev stsenaarium, tõenäoliselt, sugugi mitte kõige halvem – aktiivsus võib isegi kasvada! Kohalik demokraatia “pannakse paika” – suures osas – rahameeste poolt. Sobivaks riigikorraks võiks osutada presidentaalne riik. Tõenäoliselt ei saa ka selle arenguvariandi käivitumist pidada, sest oleme juba praegu paljudes valdkondades läinud märgatavalt kaugemale.

MILLINE SIIS PEAKS RAPLA MAAKOND OLEMA AASTAL 2010?

Meie soovid ei lähe mitte alati päris täpselt kokku võimalike tulevikustsenaariumide poolt pakutavate ühe või teise arenguvariandiga, kuid kokkupuutepunkte on päris palju – seda eriti just silmas pidades kahte esimesena kirjeldatud ning meie poolt enam tõenäoliselt, aga ka – soovitavaks peetavat.

Eeskätt soovime Raplamaale seda, et ta oleks tulevikus **edukas ja kiiresti arenev**. Selleks peame suutma prognoosida, millised oleksid meie võimaliku edu tegurid, milline oleks just meie maakonnale sobiv ja ka meie eneste poolt soovitatav arengutee. Suur ohuna tajume seda, et oma arengu aegluse tõttu võime senisest enam maha jääda oma edukatest naabritest ning sellega veelgi kaotada oma suhtelises konkurentsivõimes. Raplamaa ei taha jääda “kaasaveetavaks”!

Rapla maakond peaks tulevikus olema senisest märksa paremini **“nähtav”**, ta peaks olema atraktiivne nii inimestele kui ka investeringutele. Selle saavutamine on võimalik vaid juhul, kui oleme ise aktiivsed, reklaamime oma maakonda, tema erinevaid kante ja kohapeal olemasolevaid võimalusi!

Raplamaa peab paremini ja aktiivsemalt ära kasutama oma **asendit** Tallinna (ka Pärnu) vahetus läheduses ning otse suurel rahvusvahelisel trassil Via Baltica. Soodne asend on plussiks, pidades silmas elanikkonna ja investeringute kasvu, majanduse üldist arengut, aga ka – spetsiifilisemalt – transiiditeenuste, turismi jms. arengut. Tallinna negatiivse surve vastu saame seista vaid oma tugevate külgede väljamängimisega!

Asendiga on seotud suuresti **infrastruktuurid ja kommunikatsioonid**. 2010.aasta Raplamaa peab olema füüsiliselt hästi läbitav, kvaliteetse teedevõrgu ja laitmatute kommunikatsioonidega – vähemalt valdavas osas maakonna territooriumist. Ajalis-ruumiliste vahemaade lühendamise maakonnas annaks meile võimaluse edukamalt konkureerida oma koha pärast tuleviku arenevas Eestis. Loodetavasti suudame mingil määral tasandada ka loodus- ja asustussüsteemide läbilõikamise negatiivseid pooli.

Raplamaa suurimaid rikkusi on tema **looduskeskkond**. Tulevikus tahame, et säiliks ja ehk isegi paraneks meie looduse praegune suhteliselt hea seisund. Loodusressursi olemasolu ja selle säästev kasutamine loovad eeldusi kvaliteetseks elukeskkonnaks, lõõgastavaks puhkuseks, (loodus)turismi arenguks, maakonna üldise positiivse imidzhi kujunemiseks. Looduskeskkonna kvaliteedi tagamise kõrval on oluline ka väärtuslike kultuurmaastike säilitamine.

Areng ei ole mõeldav lahus inimestest. **Inimene** on nii arengu tagajaks kui ka arengu “vastuvõtjaks”. Seega on arusaadav, et käesolevas arengustrateegias oleme eesmärgina püstitanud selle, et Raplamaa aastal 2010 peaks olema – ehk eelkõige – **mõnus, turvaline ja inimsõbralik elupaik**. Maakonnas peab olema – heade elutingimuste kõrval – tagatud ka kvaliteetsete teenuste kättesaadavus, sealhulgas väga heal tasemel haridus (pidevõpe!) ning aktiivne kultuuri- ja vaimuelu. Rapla maakond peaks ka edaspidi “produtseerima” suurt hulka tarku, andekaid ja edukaid inimesi! Näeme võimalust, et paljud tulevased raplamaalased omavad töökohta pealinnas või mujal, kuid eelistavad elupaigana just Raplamaad.

Raplamaal peaks olema oma elanikele tulevikus pakkuda ka tegevust. Raplamaalastele nende eneseteostamist võimaldavate (tasuvate) töökohtade tekkimiseks on oluline üldise soodsa **ettevõtluskliima** olemasolu maakonnas. Plussiks on, muuhulgas, ka see, et igasugused investeeringud mõjuvad maakonna väiksuse tõttu suhteliselt tõhusalt.

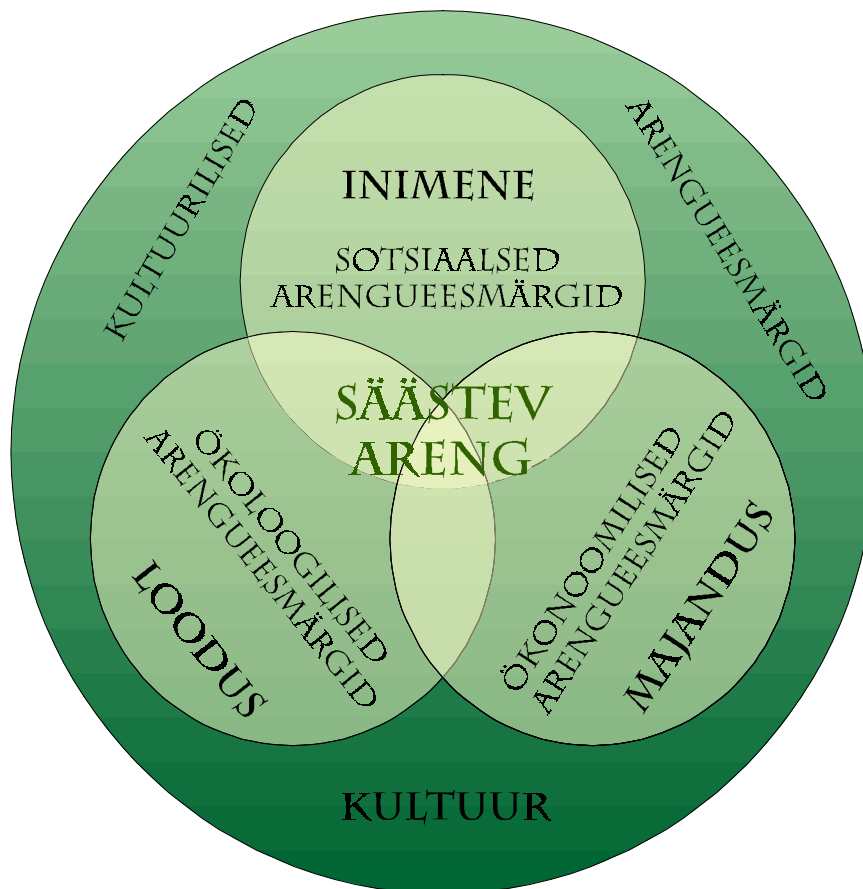
Nii ettevõtluse kui elanike jaoks on oluline, et tuleviku Raplamaal oleks hästi toimivad, tugevad, omavahel koostööd tegevad **kohalikud omavalitsused**, millised suudaksid ja sooviksid kaitsta nende huve.

Arengustrateegia väljatöötamise käigus on korduvalt rõhutatud soovi, et ka tulevikus võiks Raplamaa näol olla tegemist **tervikliku** üksusega, milline saaks aktiivselt tegeleda enda arengu kavandamisega ning kavandatu elluviimisega.

EESMÄRGID. PRIORITEEDID

Visioonis "Raplamaa 2010" kirjeldati ka tulevikus toimivat Rapla maakonda kui edukat, arenevat ja – positiivses mõttes – tuntut, milline kasutab teede ja kommunikatsioonide kaudu ära oma asendi eelised; kus loodus ja teenused tagavad elukvaliteedi; kus hea haridus ja mitmekesised töökohad tagavad elanike konkurentsivõime; kus toimib koostöö ja kohalik demokraatia. Sellise tulevikupildi saavutamiseks või, vähemalt, sellele lähenemiseks tuleb teha suuri ja läbimõeldud jõupingutusi. Üldvisiooni täpsustamiseks on alati tarvilik püstitada enesele mõnevõrra konkreetsemad eesmärgid, milliste saavutamise suunas edasi püüelda. Sellised **eesmärgid** võib, selguse mõttes, jagada nelja suurde eluvaldkonda: *ökoloogilised, ökonoomilised, sotsiaalsed ja kultuurilised*. Millised võiksid siis olla Rapla maakonna strateegilised arengueesmärgid kõigis nimetatud valdkondades?

Põhiliste eluvaldkondade omavaheline põimumine:

EESMÄRGID

Ökoloogilistest arengueesmärkidest tuleks pidada olulisimaks maakonna praeguste ja potentsiaalsetele tulevastele elanikele *inimsõbraliku elukeskkonna loomist, ökoloogilise elukvaliteedi tagamist*. Loodusliku tasakaalu säilitamine kompensatsioonialadel on oluline nii inimeste elukeskkonna kui ka loodusliku bioloogilise mitmekesisuse säilitamise tarvis. Osalemine mitmesugustes ökoloogilise suunitlusega rahvusvahelistes programmides aitab meil saada oma looduse seisundi parandamiseks lisavahendeid, -teadmisi ja -oskusi. Säästev areng on võtmesõnaks suhtumises majandustegevusse. See hõlmab nii ökoloogilist majandust, kaasaegset jäätmekäitlust kui ka loodusressursside säästvat kasutamist. Säästva arengu põhimõtete õpetamine on väga oluline inimeste suhtumiste muutmiseks loodus-, aga ka tehiskeskkonda. Seda viimast tuleb alustada võimalikult varakult, et järgmiste põlvkondade

väärtushinnangud oleksid juba märgatavalt erinevad praegu valitsevatest. Mahepõllunduse suund põllumajanduses täidab samuti looduse ja kohalike ressursside säästva kasutamise põhimõtteid. Loodusturismi, aga ka turismi loodussõbralikkuse arendamine ja propageerimine vastab Raplamaa ökoloogilisele arengueelistusele.

Majandustegevuse arendamise eesmärkidest peame olulisimaks *väikeettevõtluse arenguks soodsa ettevõtluskliima loomist ja säilitamist, seda eeskätt maapiirkodades*, kus elatusvahendite hankimiseks on hetkel võimalused kasinad. Ülioluliseks eesmärgiks maakonna arengus on raplamaalaste konkurentsivõime säilimine ja kasv nii Eestis kui ka rahvusvahelisel tasandil. Seda eesmärki saab täita eeskätt heatasemeline haridus, milline looks valmisoleku elus ja konkurentsivõime toimetulekuks – majandusõpe igale (vanus)astmele on selle osaks. Ettevõtluse arenguks on oluline senisest edukam marketing, oma toodangu ja teenuste tutvustamine võimalikele sihtrühmadele. Selleks on vajalik ka kaasaegse majandusalase infopanga olemasolu ja vajalike andmete kättesaadavus. Maakonna majanduse konkurentsivõime parandamiseks on tähtis tehnilise infrastruktuuri arendamine ja kaasajastamine. Oma asendist lähtuvalt saab Raplamaa pidada tulevikus reaalseks ka senisest märgatavalt enam kasu lõigata kaupade transiidilt pakkudes mitmesuguseid vajalikke teenuseid kas vabamajandustsoonis või muul viisil. Eelnimetatud tegevused ei tohi siiski saada ohtlikuks maakonna looduskeskkonnale ega muutuda liig koormavaks meie elukeskkonnale. Säästev majandus, (loodus)turismi areng, mahepõllundus on tulevikus, kindlasti, maakonna arengu prioriteetideks. Vaba aja teenused (kultuur, sport, puhkus jm.) on tuleviku majanduses kasvav haru. Majanduse arengule mõjuks soodsalt maaomandisuhete selginemine.

Maakonna sotsiaalse arengu peaesmärgiks on oma *elanike toimetulekuvõime tagamine – seda nii uute tasuvate töökohtade tekkimise soodustamise kui ka raplamaalastele konkurentsivõimelise hariduse võimaldamise, nende aktiivsuse, omaalgatuse ja vaimsuse väärtustamise kaudu*. Sellised tingimused muudaksid realistlikumaks ka järgmise eesmärgi – meie noorte haritud inimeste sidumise maakonnaga, nende “kojutoomise” – täitumise. Ka täiskasvanute koolitamine on oluline. Inimeste elukvaliteedi parandamiseks peame oluliseks tulevikus senisest enam tervise ja tervisliku elustiili väärtustamist. Raplamaad elamiskeskonnana väärtustaks sotsiaalse infrastruktuuri edasine areng. Eesmärgiks on seatud nii üldise kui ka vähemkindlustatud rahvastiku segmentide (vanurid jt.) sotsiaalse turvalisuse suurendamine. Oluline on selle raames eneseaitamise motivatsiooni tõstmine ja tingimuste loomine selleks, et inimesed (pered) võiksid iseseisvalt toime tulla ja saaksid end ise aidata. Siiani ei ole me veel piisavalt suutnud kohaliku elu arengusse kaasata oma haritlasi (õpetajad jt.) – sellele tuleb enam tähelepanu pöörata. Kvaliteetsete teede ja kommunikatsioonide säilitamine parandab inimeste toimetulekuvõimalusi.

Kultuuri(lise) arengu eesmärkide püstitamisel lähtusime mõiste “kultuur” laiemast käsitlusest, mille kohaselt siia kuuluvad – lisaks “päriskultuurile” – ka majandus-, loodus-, elamis-, olme-, käitumis- jm. kultuur ning haridus kui üks kultuuri kandjatest. Peaesmärgiks peame oma *kultuurilise järjepidevuse ning paikkonna traditsioonide kandmist ja säilitamist, oma kodukoha ja juurte teadvustamist, väärtustamist ja propageerimist*. See on oluline nii raplamaalastele endile kui ka külalisele, kellele tuleb kõike eelnimetatud (ka meie legende (Rummu Jüri jm.)) atraktiivselt välja pakkuda. Igäühe kultuuritunnetus algab kodust – seetõttu on oluliseks eesmärgiks seatud perekonna (ema ja – eriti – isa rolli) väärtustamine. Väga oluline on ka kooli osa – hea ja konkurentsivõimelise (sh. infotehnoloogia!) hariduse kättesaadavus koos üldise vaimsuse teadvustamise ja propageerimisega looks eeldusi maakonna elanike paremaks toimetulekuks. Hariduse eesmärgiks on pidevhariduse kaudu kujundada välja füüsiliselt, emotsionaalselt ja intellektuaalselt küpsed, loovad ja avatud mõtteviisiga isiksused. Majanduskolledzhi rajamine maakonda võiks olla oluliseks “süstiks” raplamaalaste edukuse tagamisel ja ka nende aktiivsuse tõstmisel. Omaalgatuse ja ühistegevuse toetamine täidab samu eesmärke. Korralikud ja mitmekülgsed võimalused vaba aja veetmiseks (sport jm.) aitaksid maakonna elanikel taastada oma töövõimet ning elada tervemat elu. Samasse kategooriasse kuulub ka võimalike alternatiivsete liiklusviiside soodustamine (jalgrattad, rulluisud, jalutamine). Traditsiooniline maaelu elustiilina on Raplamaa külas veel säilinud ning selle unikaalsuse väärtustamine võiks olla üks strateegilisi eesmärke. Avatus ja koostöö erinevate eluvaldkondade vahel on maakonna arengus olulisel kohal.

PRIORITEEDID

Toetudes maakonna tulevikuvisionile ja püstitatud eesmärkidele on võimalik välja tuua, millised on prioriteetsed tegevusvaldkonnad Raplamaal kuni aastani 2010.

Rapla maakonna jaoks on selgelt kõige olulisem prioriteet **soodne ja isenäoline elukeskkond**. Selline rõhuasetus ei tundu küll ehk eriti originaalne, kuid on samas ülimalt loomulik – kõigi muude valdkondade areng muutub mõttetuks, kui inimestel ei ole maakonnas hea elada, kui nad ei väärtusta enese jaoks elutingimusi Raplamaal. Kui viimased ei vasta enam inimese taluvuse piirile, siis ta lihtsalt vahetab oma elukohta. Milline peaks olema elukeskkond, et seda võiks nimetada soodsaks ja isenäoliseks? Mille kaudu seda saavutada? Elukeskkond peab olema ökoloogiliselt ja sotsiaalselt turvaline, kultuuriliselt (sh. arhitektuuriliselt) omanäoline, varustatud heade infrastruktuuride ja kommunikatsioonidega. Arengu planeeritus ja keskkonnasäästlikkus aitavad kaasa soovitud olukorra saavutamisele.

Järgmised neli olulisemat prioriteeti toetavad, rohkemal või vähemal määral, otseselt esimest ning toovad välja põhivaldkonnad, milliste abil hea elukeskkond saavutatakse.

Elukeskkonna kõrval on oluline ka **soodsa ettevõtluskeskkonna kujundamine**. On oluline, et elanikkonnale pakutaks piisavalt mitmekesiseid ja eneseteostust võimaldavaid tegevusvõimalusi – ettevõtlus on üks neist. Ettevõtlus loob nii tööandjaile kui töövõtjaile toimetulekueeldusi. Siin on tähtis, et planeerimistegevuses arvestataks piisavalt ettevõtlusega. Ettevõtjaid tuleks senisest paremini teavitada, luua tuleks väikeettevõtluse edenemiseks vajalik infovahetussüsteem (SMELINK). Alahinnata ei saa ettevõtluse tugisüsteemi edasist paranemist ja laienemist. Infrastruktuuri ja kommunikatsioonide arendamine on oluline eeltingimus ka ettevõtluse edukaks toimimiseks.

Jakob Hurt on öelnud, et rahvas, kes ei ole suur oma arvult, võib saada suureks oma vaimult. Selleks tuleb õppida. Üheks peamiseks huvivaldkonnaks Raplamaal olemegi pidanud **pidevharidust**. Meie arusaam haridusest on tihti piiratud kooli ja kooliealistega – sellest tuleks püüda vabaneda. Elus hakkamasaamiseks peab inimene õppima pidevalt ja kogu elu! Hariduse eesmärgiks on kujundada loovaid, koostöö- ja õppimisvõimelisi inimesi. Tiigrihüpe, selle jätkumine ja kaugkoolitus parandavad konkurentsivõimet ja loovad koolitumiseks lisavõimalusi. Ettevõtluskoolitus on oluline vahend läbilöögivõimelise tööandja, aga ka töövõtja kujundamisel. Õpetajateks koolitumine ning haridusvõrgu ja –struktuuri areng on samuti tähtsad.

Säästev areng väga oluline põhimõte majandustegevuse suunamisel Rapla maakonnas. See on ka otseselt seotud elukeskkonna ökoloogilise kvaliteedi säilitamisega.

Vaimult suur olemine eeldab ka oma **kultuuriidentiteedi säilitamist**. Rahvuskultuuri (meie üks suurimaid rikkusi!) ja traditsioonide säilimine on ülioluline selleks, et oleksime just need, kes me oleme. Kodulugu on nende teadvustamise ja jäädvustamise (raamatud jm.) vorme. Ka uute traditsioonide tekkimine ja selle julgustamine võib olla tähtis maa- ja paikkondliku identiteedi kujunemisel ja tugevdamisel, endale tähtsustame ka meie ühiste ürituste jätkuva elujõulisuse vajalikkust.

Üha olulisemaks kõigis valdkondades muutub **avatus**. Hästi korraldatud **avalikud suhted**, oma tegevuse avalikustamine ja promotsioon (eriti – info süsteemne liikumine) on aluseks institutsioonide “läbipaistvusele” ja usaldatavusele ning loob tuntuust ja positiivset imidzhit. Süsteemne info maakonna koduleheküljel “Maakonna Uudised” oleks suureks plussiks.

Innovatiivsus on oluline põhimõte, mida tuleks püüda jälgida igasuguse ettevõtluse arengu soodustamise puhul maakonnas. Sama kehtib ka hariduses.

Innovaatilise ja uute tehniliste lahenduste kasutamisega ettevõtluses ja hariduses on seotud ka **infotehnoloogia** ja selle kasutamine. Siin oleks oluline tagada tugiteenused ja märgatavalt parandada sidevõrgu kvaliteeti ja kiirust. Avalikud internetipunktid (raamatukogudes vm.) muudavad teabe kättesaadavaks ja kasutatavaks.

Koostöö erinevate eluvaldkondade ja erinevate tasandite vahel on läbivaks jooneks kõigi teistegi prioriteetide puhul – väikesed saavad koos tugevamaks ning erinevad valdkonnad on pea alati üksteist vastastikku täiendavad. Omavahelisest jagelemisest kokkuhoitud energia saab kasutada uue loomiseks!

Lähiaastate oluline suund saab olema **integratsioon Euroopa Liiduga**. Selles valdkonnas tuleb mõelda toimiva infokeskuse loomisele, elanikkonna paremale ettevalmistamisele referendumiks, aga ka edasise tegevuse hoolikale kavandamisele.

ÜLDTEEMAD

RAHVASTIK

EESMÄRK

Rahvastik on oluline teemavaldkond maakonnaplaneeringus – tuleviku kavandamisel on mõtet vaid siis, kui on olemas tasakaalustatud ja elujõuline rahvas, kelle tarvis seda kavandada. Seetõttu on rahvastikus toimuvad protsessid ja vastavad trendid oluliseks baasiks tulevikusuundade kavandamisele kõigis teistes eluvaldkondades.

OLUKORD

Kuni 1970-ndate aastate lõpuni toimus Rapla maakonnas rahvastiku vähenemistendents, mis kaheksakümnendatel pööras väikeseks tõusuks. Üheksakümnendaid aastaid on iseloomustanud üldiselt stabiilne rahvastikusituatsioon. Praeguseks on maakonnas alalisi elanikke 38 943 (01.01.1998).

Rapla maakonna soolis-vanuselise struktuuri iseloomustab alaealiste suhteliselt suur osakaal - nii maal kui linnas. Tööeest nooremaid on 23% (Eesti keskmine – 21%), sh. linnades-alevites 20% ja maal – 25%. Tööealisi on maakonnas (eriti linnades) seevastu alla riigi keskmise – 64% Eesti 66% vastu, sh. linnas 66,0% (68%) ja maal – 62%. Pensioniealiste linnaelanike osatähtsus on maakonnas üle Eesti keskmise – 13,5% (alla 13%). Maal on pensionäride osakaal alla Eesti keskmise. Murettekita on asjaolu, et maakonna rahvastikus on viimaste aastate jooksul olnud täheldatav selge trend elanikkonna vananemisele – seda enam, et see ei ole toimunud eluea pikendamise arvel. Eriti paistab selline trend silma maakonna linnalistes asulates, kus alaealiste osakaal on viimase kümne aasta jooksul pea pidevalt langenud (enam kui 0,4% võrra aastas) ning pensioniealiste (aga ka tööealiste) osakaal – kasvanud (pisut alla 0,3% aastas). Rapla maakonnale on viimastel aastatel olnud iseloomulik ka sündivuse ja loomuliku iibe langev trend.

Raplamaalasi ei saa pidada linnarahvaks. Maakonna neljas linnalises asulas elab 14 591 elanikku, s.t. 37,5%. See on märgatavalt alla Eesti keskmise. Suurim on neist Rapla linn 6 059 ja väikseim – Järvakandi alev 1 724 elanikuga (Kohilas on 3 495 ja Märjamaal – 3 313).

Teistes maakonna asulates elab (01.01.1998):

Juuru vald	1 638	<i>Kuimetsa küla</i>	449
<i>Atla küla</i>	73	<i>Oblu küla</i>	28
<i>Hõreda küla</i>	82	<i>Põlliku küla</i>	36
<i>Härgla küla</i>	125	<i>Suurekivi küla</i>	48
<i>Jaluse küla</i>	41	<i>Tamsi küla</i>	34
<i>Juuru alevik</i>	616	<i>Tolla küla *</i>	91
<i>Järlepa küla</i>	242	<i>Toomja küla</i>	62
<i>Lõiuse küla</i>	92	<i>Vahastu küla</i>	134
<i>Mahtra küla</i>	101	<i>Vana-Kaiu küla</i>	104
<i>Maidla küla</i>	127	<i>Vaopere küla</i>	42
<i>Orguse küla</i>	40		
<i>Pirgu küla</i>	98	Kehtna vald	5 337
		<i>Ahekõnnu küla</i>	60
Kaiu vald	1 838	<i>Eidapere alevik</i>	389
<i>Kaiu alevik</i>	657	<i>Ellamaa küla*</i>	12
<i>Karitsa küla</i>	77	<i>Haakla küla</i>	20
<i>Kasvandu küla</i>	76	<i>Hertu küla</i>	99

<i>Hiie küla</i>	19	<i>Valtu-Nurme küla*</i>	32
<i>Ingliste küla</i>	251	<i>Vastja küla</i>	19
<i>Kaerepere alevik*</i>	579		
<i>Kaerepere küla</i>	18	<i>Kohila vald</i>	2 286
<i>Kalbu küla</i>	107	<i>Aandu küla</i>	71
<i>Kastna küla</i>	31	<i>Adila küla</i>	68
<i>Keava alevik</i>	303	<i>Aespa küla</i>	54
<i>Kehtna alevik</i>	1 504	<i>Angerja küla</i>	60
<i>Kehtna-Nurme küla*</i>	16	<i>Hageri alevik*</i>	184
<i>Kenni küla</i>	29	<i>Hageri küla</i>	131
<i>Koogimäe küla</i>	34	<i>Lohu küla</i>	205
<i>Koogiste küla</i>	13	<i>Loone küla</i>	40
<i>Kumma küla</i>	102	<i>Lümandu küla*</i>	14
<i>Kõrbja küla</i>	20	<i>Masti küla</i>	96
<i>Käbiküla küla</i>	68	<i>Mälivere küla</i>	46
<i>Kärpla küla*</i>	31	<i>Pahkla küla</i>	125
<i>Laeste küla</i>	19	<i>Pihali küla</i>	87
<i>Lalli küla</i>	28	<i>Prillimäe alevik</i>	525
<i>Lau küla</i>	74	<i>Rabivere küla</i>	151
<i>Lellapere küla</i>	51	<i>Salutaguse küla</i>	69
<i>Lelle alevik</i>	519	<i>Sutlema küla</i>	41
<i>Lellapere-Nurme küla*</i>	6	<i>Urge küla</i>	73
<i>Linnaaluste küla</i>	96	<i>Vilivere küla</i>	79
<i>Lokuta küla</i>	167		
<i>Metsäääre küla*</i>	9	<i>Käru vald</i>	867
<i>Mukri küla</i>	2	<i>Jõeküla küla</i>	51
<i>Nadalama küla</i>	41	<i>Kullimaa küla</i>	25
<i>Nõlva küla</i>	3	<i>Kõdu küla</i>	5
<i>Ohekatku küla</i>	77	<i>Kädva küla</i>	68
<i>Pae küla</i>	111	<i>Kändliku küla</i>	49
<i>Palasi küla*</i>	3	<i>Käru alevik</i>	556
<i>Paluküla küla</i>	42	<i>Lauri küla</i>	23
<i>Põllu (Põlli) küla</i>	63	<i>Lungu küla</i>	60
<i>Põrsaku küla</i>	29	<i>Sonni küla</i>	30
<i>Reonda küla</i>	34		
<i>Rõue küla*</i>	38	<i>Loodna vald</i>	1 242
<i>Saarepõllu küla</i>	35	<i>Kohatu küla</i>	18
<i>Saksa küla</i>	52	<i>Laukna küla</i>	294
<i>Saunaküla küla*</i>	38	<i>Leevre küla</i>	17
<i>Selja küla</i>	22	<i>Loodna küla</i>	81
<i>Sooaluste küla*</i>	23	<i>Luiste küla</i>	50

<i>Maidla küla *</i>	104	<i>Mäliste küla *</i>	11
<i>Mõraste küla</i>	44	<i>Naistevalla küla</i>	24
<i>Männiku küla</i>	16	<i>Napanurga küla *</i>	4
<i>Sipa küla</i>	373	<i>Nurme küla *</i>	52
<i>Sooniste küla</i>	28	<i>Nurtu (Nurtu-Nõlva) küla</i>	34
<i>Soosalu küla</i>	19	<i>Nõmmeotsa küla *</i>	30
<i>Teenuse küla</i>	153	<i>Nääri küla *</i>	22
<i>Urevere küla</i>	28	<i>Ohukotsu küla</i>	42
<i>Vilta küla</i>	17	<i>Ojaäärse küla *</i>	42
		<i>Orgita küla</i>	586
<i>Märjamaa vald</i>	3 563	<i>Paaduotsa küla</i>	8
<i>Alaküla küla *</i>	10	<i>Paeküla küla</i>	54
<i>Altküla küla *</i>	16	<i>Paisumaa küla</i>	7
<i>Aravere küla</i>	14	<i>Pajaka küla</i>	50
<i>Aruküla küla *</i>	5	<i>Purga küla *</i>	7
<i>Haimre küla</i>	111	<i>Põlli küla</i>	49
<i>Hiietse küla *</i>	14	<i>Päädeva küla *</i>	8
<i>Inda küla *</i>	18	<i>Rangu küla</i>	111
<i>Jaaniveski küla</i>	17	<i>Rassiotsa küla *</i>	4
<i>Jõeääre küla *</i>	13	<i>Ringuta küla *</i>	23
<i>Kaguvere küla *</i>	7	<i>Risu-Suurküla küla *</i>	7
<i>Kangru küla *</i>	26	<i>Russalu küla</i>	18
<i>Kasti küla</i>	270	<i>Sulu küla</i>	18
<i>Keskküla küla *</i>	11	<i>Suurküla küla *</i>	14
<i>Küilaspere küla</i>	25	<i>Sõmeru küla *</i>	20
<i>Kilgi küla *</i>	10	<i>Sõtke küla</i>	71
<i>Kirna küla *</i>	31	<i>Tolli küla</i>	60
<i>Kohtru küla</i>	8	<i>Vaimõisa küla</i>	107
<i>Koluta küla *</i>	6	<i>Valgu küla</i>	334
<i>Konuvere küla</i>	77	<i>Vanamõisa küla *</i>	67
<i>Kunsu küla *</i>	18	<i>Vana-Nurtu küla</i>	62
<i>Kõrtsuotsa küla *</i>	15	<i>Varbola küla</i>	316
<i>Käbiküla küla *</i>	26	<i>Velise küla</i>	32
<i>Käriselja küla</i>	22	<i>Velisemõisa küla *</i>	52
<i>Lestima küla</i>	38	<i>Velise-Nõlva küla *</i>	13
<i>Lokutaja (Lokuta) küla</i>	25	<i>Veski küla *</i>	40
<i>Lümandu küla</i>	15	<i>Võeva küla</i>	14
<i>Metsaääre küla *</i>	17	<i>Ülejõe küla *</i>	8
<i>Metsküla küla *</i>	22		
<i>Moka küla</i>	90	<i>Raikküla vald</i>	1 936
<i>Mõisamaa küla</i>	165	<i>Jalase küla</i>	45

<i>Kaigepere küla</i>	78	<i>Purila küla</i>	189
<i>Keo küla</i>	57	<i>Raka küla</i>	105
<i>Koikse küla</i>	57	<i>Ridaküla küla</i>	139
<i>Kõrvetaguse küla</i>	37	<i>Rõa küla</i>	21
<i>Lipa küla</i>	128	<i>Seli küla</i>	52
<i>Lipametsa küla</i>	32	<i>Sikeldi küla</i>	45
<i>Loe küla</i>	18	<i>Sulupere küla</i>	113
<i>Lõpemetsa küla</i>	85	<i>Uusküla küla</i>	192
<i>Metsküla küla</i>	6	<i>Valtu küla</i>	216
<i>Nõmmemetsa küla</i>	58		
<i>Nõmmküla küla</i>	26	<i>Vigala vald</i>	1 919
<i>Purku küla</i>	205	<i>Araste küla</i>	20
<i>Põlma küla</i>	53	<i>Avaste küla</i>	12
<i>Pühatu küla *</i>	17	<i>Jädivere küla</i>	56
<i>Raela küla</i>	72	<i>Kausi küla</i>	27
<i>Raikküla küla</i>	365	<i>Kesu küla *</i>	17
<i>Riidaku küla</i>	42	<i>Kivi-Vigala küla</i>	357
<i>Tamme küla</i>	383	<i>Kojastu küla *</i>	23
<i>Ummaru küla</i>	55	<i>Konnapere küla *</i>	24
<i>Vahakõnnu küla</i>	40	<i>Kurevere küla</i>	34
<i>Valli küla</i>	79	<i>Leibre küla</i>	48
		<i>Läti küla</i>	74
<i>Rapla vald</i>	3 863	<i>Manni küla *</i>	17
<i>Alu alevik</i>	981	<i>Naravere küla *</i>	96
<i>Alu-Metsküla küla</i>	34	<i>Oese küla</i>	45
<i>Aranküla küla</i>	25	<i>Ojapere küla</i>	31
<i>Hagudi küla</i>	419	<i>Palase (Pallase) küla</i>	16
<i>Kalevi küla</i>	52	<i>Paljasmaa küla</i>	31
<i>Kelba küla</i>	31	<i>Pallika küla *</i>	25
<i>Kodila küla</i>	317	<i>Päärdü küla</i>	103
<i>Koigi küla</i>	63	<i>Rääski küla</i>	26
<i>Kuku küla</i>	40	<i>Sääla küla</i>	64
<i>Kuusiku alevik</i>	405	<i>Tiduvete küla</i>	48
<i>Kõrgu küla</i>	49	<i>Tõnumaa küla</i>	37
<i>Libadu küla</i>	129	<i>Vaguja küla</i>	34
<i>Lipstu küla</i>	28	<i>Vanamõisa küla</i>	67
<i>Mõisaaseme küla</i>	23	<i>Vana-Vigala küla</i>	535
<i>Oela küla</i>	65	<i>Vängla küla</i>	52
<i>Ohulepa küla</i>	26		
<i>Oola küla</i>	66		
<i>Palamulla küla</i>	38		

* taastatud külad ja külanimed

Raplamaal on olemas soodne pinnas rahvastiku edasiseks kasvuks ja arenguks. Ühest küljest mõjub soodsalt meie asend pealinna ja suuremate teetrasside (Via Baltica) suhtes. Lähedus Tallinnale loob eeldusi rahvastiku edasiseks kasvuks ning võimaldab paremat ligipääsu teenustele, tasuvatele töökohtadele ja informatsioonile. Eeldusi lisab ka, kahtlemata, maakonna puhtast loodusest ja hõredast asustusest (13,4 in./km²) tingitud kvaliteetsete elupaikade küllus.

Pealinna lähedusel on siiski ka oma pahupool – nooremad ja andekamad kipuvad kodukohast lahkuma ning kogu rahvastik – vananema. Näib, et me ei ole osanud oma rahvastiku aktiivsemat osa kodumaakonnaga siduda, luua talle piisavalt stiimuleid. Siin võib teatud osa olla ka sellel, et ei ole veel kuigivõrd tugevalt välja kujunenud maakonna imidzh ega juurdunud ühised traditsioonid. Mõju avaldavad kvaliteettöökohtade vähesus ja nende väike valik, hariduse ja huvitegevuse ebapiisav kvaliteet ja valikuvõimalused kohapeal. Sidevahendite seisund ja transpordiolud ei lisa praeguses olukorras kindlust elukoha valikul Raplamaan.

Praegust rahvastikusituatsiooni ei saa küll madala iibe tõttu lugeda heaks, aga elanike arv on jäänud stabiilseks ega näita vähenemise märke. Siiski – väike rahvaarv on hetkel takistuseks nii mõnegi suurinvesteeringu paigutamisel Rapla maakonda. Eesti riigi perepoliitika ei ole siiani toonud silmnähtavat positiivset tulemust. Ei ole suudetud luua ka piisavalt adekvaatset rahvastiku arvestuse andmebaasi.

Nii sisse- kui väljarände maht maakonna linnalistes asulates on aastas keskmiselt ca 500 inimest, seejuures ületab sisseränd – üldjuhul – õige pisut väljarändu. Maavaldades on need arvud ligi kaks korda suuremad.

Põlisrahvuse suhteliselt kõrge osatähtsus vähendab konfliktohtu. Kohapeal on olemas küllalt tugev inimpotentsiaal, mille aktiivsus ja anded on küll, kahjuks, olnud suures osas suunatud väljapoole oma maakonda.

VISIOON. STRATEEGIAD

Aastal 2010 peaks Rapla maakonnas elama rahvast praegusest märgatavalt enam ja tihedamalt. Seda on võimalik tagada ühest küljest loomulikku kasvu toetavate abinõudega (mitmesuguste toetuste süsteem, propaganda, tasuta katseklaasilaps vm.) aga teisest küljest ka soodsa elukeskkonna loomisega potentsiaalseile sisserändajaile. Rahvastik oleks jaotunud suhteliselt ühtlaselt – nii suuremaisse kui ka väiksemaisse keskustesse. Ääremaad ei ole kadunud, aga nende olukord on stabiilsem. Raplamaan on tekkinud rahvastiku tasakaalustatud ealine, sooline ja rahvuslik struktuur, enam on tööjõulisi ja aktiivseid inimesi. Ka vähemusrhuvustele tagatakse arenguvõimalused. Et aga mingisuguseidki muudatusi kavandada, peaksime ilmtingimata suutma käivitama rahvastikuprotsesside põhjalikuma uurimise.

Tuleviku elukeskkond peaks olema inimsõbralik ja rahulik. Peredele on tagatud tasemel kooliharidus, mitmekesine ja tasemel huvitegevus. Elukeskkonna kvaliteeti aitavad hoida kultuurmaastike säilitamine ja kodukaunistamine. Viimase puhul on tarvilik leida õiged stiimulid. Üheks peamiseks tulevikueesmärgiks on toimetulev pere. Seda aitaks toetada muuhulgas ka mitmesugune nõustamistegevus (kutse-, pere-, psühholoogia- jm.). Olulisel kohal peaksid olema kohalik (osalus)demokraatia.

Soodsa elukeskkonnaga on seotud ka hea ettevõtluskliima – tingimused investeeringutele, töökohtadele, ressursside kasutuselevõtuks. Mitmekesised ja tasuvad töökohad looksid enam tegevusvõimalusi ka kohapeal. Enam investeeringuid ja aktiivsust aitaks maakonda tuua turismi arendamine maakonna kultuuri ja ajaloo baasil. Puhas keskkond soodustab loodusturismi arengut. Tuleks ära kasutada seda positiivset, mida endas kätkeb pealinna lähedus. Aastaks 2010 on Tallinn ja Harjumaa, kahtlemata, suuremal või vähemal määral juba investeeringuid täis ning järgmised hakkavad jõudma – suurte linnade kõrval – eelkõige Raplamaan ja teistesse nn. “lähimaakondadesse”.

Tulevikus oleme – loodetavasti – suutnud senisest märgatavalt enam kaasata kodukandi ettevõtmistesse ka meilt pärit kuulsaid ja edukaid inimesi ning oskame paremini hinnata nende ja teiste tegijate jõupingutusi.

Raske on alahinnata kõige eeltoodu elluviimisel Raplamaa positiivse imidzhi olulisust. Enam tuleks teadvustada ja ära kasutada maakonna kultuuri ja ajalugu (legendid jm.), läbi viia atraktiiviritusi.

Viimastel aastatel käivitatud endiste külade ja külanimedede taastamise protsess jätkub ka lähiaastatel.

PRIORITEEDID. EDASINE TEGEVUS

Arenguprojektidena võiks rahvastiku teemavaldkonnas märkida kahte uuringut, millised võiksid anda väga tarvilikku materjali pea kõikide teemavaldkondade edasiseks kavandamiseks:

- ⊕ Maakonna rahvastikuprognooosi koostamine;
- ⊕ Pendelrände uuring maakonnas.

Mõlema läbiviimine veel selle aasta jooksul on ülioluline kogu maakonna arenguprotsessile. Probleemiks on pädevate teostajate vähesus ja kvaliteetsete andmete puudumine.

Üheks olulisemaks prioriteediks saab – uuringute kõrval – olema ka eluks ja tegevuseks soodsate tingimuste loomine ja säilitamine. Seda saab teostada vaid sidustamise ja koostöö kaudu teiste teemavaldkondadega. Rahvastiku seisukohalt oluliste probleemide analüüs ja lahendamine jääb tulevaste koostöörühmade ülesandeks.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Peamise väljundina planeeringu ruumilisse osasse on määratletud tiheasustusalad maakonnas. Siia kuulub maa, milline jääb kas maakonna linnaliste asulate territooriumile, kompakitse asustusega maa-asulate (alevike) territooriumile või suurtesse suvilapiirkondadesse. Tiheasustusaladel toimub ehitustegevus vaid detailplaneeringu alusel.

Raplamaa tiheasustusalad on:

⊕ Rapla linn	⊕ Kärü alevik
⊕ Järvakandi alev	⊕ Lelle alevik
⊕ Kohila alev	⊕ Prillimäe alevik
⊕ Märjamaa alev	⊕ Seli suvilapiirkond
⊕ Alu alevik	⊕ Uusküla elamu- ja suvilapiirkond
⊕ Eidapere alevik	⊕ Aespa-Vilivere suvilapiirkond
⊕ Juuru alevik	⊕ Urge küla suvilapiirkond
⊕ Kaiu alevik	⊕ Järlepa küla
⊕ Keava alevik	⊕ Kivi-Vigala küla
⊕ Kehtna alevik	⊕ Vana-Vigala küla
⊕ Kaerepere alevik	⊕ Lohu küla Kohilaga piirnev osa
⊕ Hageri alevik	⊕ Masti küla Kohilaga piirnev osa
⊕ Kuusiku alevik	
⊕ Kuimetsa küla	

Tiheasustusalade arvu ja suurust on võimalik muuta kohalike omavalitsuste planeeringute kaudu.

KESKUSED

PEAEESMÄRK

Keskuste arengu teemavaldkond peaks jälgima, et Rapla maakonna keskustevõrk oleks tasakaalustatud, elujõuline ning toetaks kogu maakonna arengut.

MÕISTED

Keskus on asula, milline pakub keskusteenuseid ja millel on nimetatud asulast endast laiem tagamaa. Seega - peamiseks lähtekohaks keskuste potentsiaali ja hierarhia ning nendega seonduvate mõjupiirkondade määramisel ja uurimisel, on teenindus tema laiemas tähenduses (st. üldse tertsiarsed majandusharud). Ainult teenindusest lähtumine tähendaks aga seda, et saadav pilt tuleks ebaloomulik, tehnilik. See ei arvestaks kõiki tegelikkuses esinevaid olulisi sidemeid. Seetõttu tuleks, kindlasti, arvesse võtta ka teisi keskuseid, piirkondi ja nende rahvast liitvaid või eristavaid jooni, nagu: tootmine (ja tööränne), kultuur, ajalugu, loodus, teed ja veendus.

Keskusteenuseid on mitmesuguseid: selliseid, mida saab mingist konkreetsest kohast füüsiliselt kätte; aga ka selliseid, mida saab mingist konkreetsest kohast välja kutsuda. Olulisemad keskusteenused on: haridus (üks olulisemaid); haldus; kaubandus (peamiselt erateenus); töökohad (ei ole päris teenus, kuid on keskusfunktsioon); meditsiin; side; transport (teenus ja vahend teenusteni jõudmiseks); muud

Tagamaa võib keskusel erinevate keskusteenuste puhul olla erinev.

Rapla maakonnas puudub ühtne, seotud *hierarhia*. Rapla maakonna keskused liigituvad järgmiselt: linn-keskus (iga linn ei kuulu siia); alev-keskus; vallakeskus (ei tähenda igat praegust valla keskust); vallaosakeskus; teenindusküla; väikeküla (ei ole tegelikult keskus).

Nimetus ja klass sõltuvad teenustest, mitte asula nimetusest ametlikus klassifikaatoris. Koht hierarhias ei ole fikseeritud - on võimalik areng (keskus võib tõusta või langeda).

OLUKORD

Keskuste süsteem Rapla maakonnas

Esmatasandi teeninduskeskusi ja mõjupiirkondi saab Rapla maakonnas eristada 42. Esmatasandi piirkondadesse keskusega teises maakonnas jäävad Kullimaa küla (25 el.) (Käru vald), mille keskuseks on Vändra (Pärnumaa), ning Soosalu (19 el.) ja Leevre (17 el.) külad (Loodna vald), milliste jaoks on esmatasandi keskuseks Turba (Harjumaa). Teistest maakondadest kuuluvad Raplamaa esmatasandi teeninduspiirkondadesse Tagadi küla (117 el.) (Saku vald) - keskus Kohilas ning Kõnnu küla (93 el.) (Kaisma vald) - keskus Järvakandis.

Esmatasandi mõjupiirkonnad Rapla maakonnas on järgmised: Alu – 1 145, Eidapere – 489, Hageri – 637, Hagudi – 469, Haimre – 861, Inglise – 410, Juuru – 1 129, Järlepa – 493, Järvakandi – 2 136, Kabala – 731, Kaerepere – 1 066, Kaiu – 966, Keava – 507, Kehtna – 2 098, Kivi-Vigala – 838, Kodila – 588, Kohila – 4 370, Kuimetsa – 687, Kuusiku – 523, Kädva – 98, Käru – 672, Laukna – 479, Lelle – 662, Lokuta – 249, Märjamaa – 4 528, Prillimäe – 783, Purila – 255, Purku – 443, Päärdu – 165, Rabivere – 179, Raikküla – 714, Rapla – 7 029, Sipa – 548, Teenuse – 217, Tolli – 125, Tõnumaa – 186, Vahastu – 216, Vaimõisa – 146, Valgu – 646, Vana-Vigala – 955, Varbola – 550, Velise – 274.

Esmatasandi teeninduspiirkonna keskmine rahvaarv Raplamaal on ligi 950 elanikku. Mitmed esmatasandi mõjupiirkonnad on siiski ka väga väikesed, näiteks Tolli – Paeküla (125 el), Vaimõisa (146 el), Päärdu (186 el) ja Tõnumaa (186 el). Üle selle küünib vaid 10 piirkonda - ülejäänud jäävad kõik miinuspoolele. Keskmine on suur eeskätt tänu endiste alevite suuremale rahvaarvule. Rahvarikkamad piirkonnad on: Rapla (6 888 el.), Märjamaa (4 493 el.), Kohila (4 148 el.) ja Järvakandi (2 034 el.), aga ka viimasega samaväärne Kehtna aleviku tagamaa (2 098 el.). Mitmed esmatasandi mõjupiirkonnad on siiski ka väga väikesed, näiteks: Kädva (98 el.), Tolli - Paeküla (125 el.), Vaimõisa (146 el.), Rabivere (179 el.), Päärdu (186 el.) ja Tõnumaa (186 el.).

Teise tasandi teeninduskeskusi ja mõjupiirkondi on Rapla maakonnas kokku 8: Juuru – 3 900, Järvakandi – 2 772, Kaiu – 1 869, Kehtna – 3 267, Kohila – 5 747, Käru – 770, Märjamaa – 7 860, Rapla – 12 822, Vigala – 2 144. Teise tasandi teeninduspiirkondade keskmine suurus Rapla maakonnas on ligi 4 365 elanikku ning varieerub, sõltuvalt keskasula suuruselt, küllalt tugevasti - Käru 770 elanikust kuni Rapla 12 822 elanikuni. Keskmise ületavad vaid 3 piirkonda (Rapla, Märjamaa ja Kohila), ülejäänud jäävad sellele alla.

Episoodiliste teenuste poolest paistab maakonnas enam silma vaid Rapla. Teiste (Märjamaa, Kohila) roll on väiksem. Märjamaa tagamaaks on Märjamaa ja, osaliselt, ka Vigala teise tasandi piirkonnad. Tagamaa suurus on 8 980 elanikku. Kohila kolmanda tasandi mõjupiirkond piirdub Kohila teise tasandi piirkonnaga, mille elanike arv on 5 747. Rapla kui kolmanda tasandi keskuse mõjupiirkonnas (Juuru, Järvakandi, Kaiu, Kehtna ja Rapla teise tasandi piirkonnad), mis on ühtlasi ka tema suurimaks tagamaaks, elab 22 761 elanikku.

Asulate hierarhia

Asulate hierarhia Rapla maakonna jaoks näeks välja järgmine:

- ⊕ Linn-keskus (Rapla);
- ⊕ Alev-keskused (Märjamaa, Kohila);
- ⊕ Vallakeskused (Juuru, Järvakandi, Kehtna);
- ⊕ Vallaosakeskused (Vigala, Kaiu, Käru);
- ⊕ Teeninduskülakeskused (34 tk.);
- ⊕ Külakeskused (207 tk.).

Seejuures ei ole tegemist hierarhiaga selle otseses mõttes (ei moodusta ühte süsteemi), sest alev-keskuste jaoks ei ole ülalseisvaks keskuseks mitte maakonna praegune keskus Rapla, vaid hoopis pealinn – Tallinn. Seda seletab põhiliselt Tallinna suurus, tugevus ning lähedus maakonna piiridele (ca 25 km), aga ka – Märjamaa puhul – ajaloolisest tagapõhjast tulenev suhteline autonoomsus.

Keskustevõrk Rapla maakonnas on väljakujunenud ja küllaltki tihe, välja on arenenud regionaalsed keskused. Samas on aga ka probleeme. Ühest küljest on mõningaks piduriks olnud Tallinna lähedus, mis on takistanud “normaalse” keskustevõrgu kujunemist. Seetõttu on kõrgemate tasandite keskused omavahel suhteliselt nõrgalt seotud. Kuna Raplamaa on uus maakond, siis on kohati sisemised sidemed nõrgad ning ka Rapla linn ei domineeri selgelt kogu maakonna keskustevõrgu üle. Keskused on üldiselt arenenud ebaühtlaselt. Piisaval tasemel on välja kujunenud teeninduskülad (külakeskused).

Praeguste keskuste puhul on nii mõndagi positiivset, nagu neid ühendav suhteliselt tihe teede- ja sidevõrk (kohati jätab siiski kvaliteet soovida), suhteliselt korralik teenuste tase ning hea kaetus koolivõrguga. Ka ei ole lähedus Tallinnale kui kuumale majanduspiirkonnale vaid negatiivse mõjuga – kui on midagi, mida ei ole saada Raplas, siis on seda võimalik saada kas Tallinnast, Helsingist vm. Asend teeb lihtsaks ka kultuurilise lävimise. Aegunud ja vajadustele mittevastav (ühis)transpordi skeem ning sõidukulude suurenemine tuleb kanda siiski taas miinuspoolele.

Elanikke jätkub hetkel Raplamaa kõigi tasandi keskustesse, kuigi olemasolev võrk kannataks välja märksa suurematki rahvaarvu. Trendina toimiv sotsiaalne ja demograafiline vaesestumine selliseks kasvuks ilma märgatava sisserännuta praegu lootust ei anna – elamufond keskustes on selleks piisav ning keskuste ümbruses on olemas ka ehitamiseks piisavalt vaba pinda. Probleemiks on aegunud tehnovõrgud. Maakonnas on siiski rahulik ja mugav elada.

Osalt on rahvaarvu väiksus olnud seni ka selle põhjuseks, miks suuri investeringuid maakonna tootmisse, teenustesse ja võrkudesse on olnud suhteliselt vähe – võimalusi selleks on nappinud. Kohapealne ettevõtlikkus on olnud mõnevõrra piiratud, loodud on suhteliselt vähe tööpaiku. Tööhõive iseenesest on maakonnas siiski suhteliselt hea – selleks aitab kaasa Tallinn. Mõnedes keskustes on toimunud töökohtade ja teenuste “ärakukkumine”, mis tekitab pingeid (eriti väiksemates keskustes) ja on ebasoodne nende arengule. Eelnimetatust tuleneb ka kohatine elukvaliteedi langus ning kohapealse tarbimisvõimsuse väiksus.

Teatud takistuseks keskustevõrgu arengule on olnud ka muutuvad ja kohati ebaloomulikud halduspiirid. Probleemiks on ka see, et ei osata/taheta piisavalt ära kasutada oma arengueeldusi – lihtsam on vanaviisi edasi elada.

VISIOON. STRATEEGIAD

Rapla maakonnal ja tema keskustevõrgul omad eelised ja neid tuleb tulevikus märksa paremini ära kasutada. Tuleb tähelepanelikult jälgida ühiskonnas toimuvaid loogilisi protsesse ja hoida pilk peal kõigil arengutel, et vältida arengutakistusi ja ohtu jääda kõrvale üldisest arenguvoost. Tulevikuvariandina võiks Rapla maakonna keskustevõrgule sobida areng suuri linnu siduva täiendvõrguna. Via Baltica arenguruumis peaks Rapla maakond arenema tulevikus kiires tempos.

Raplamaa keskustevõrgus peaks aastal 2010 olema tagatud tasakaalustatud, planeeritud ja süstemaatiline areng – teadlik keskuste arendamine. On olemas oht, et tugevad keskused võivad ilma planeeritud maakondliku arenguta pärssida (“ära süüa”) väiksemaid – see vaesestaks aga kogu süsteemi.

On olemas teatud oht keskustevõrgu liigseks hõrenemiseks tulevikus (eriti: teenindusküla tasandil) – inimeste lahkumise ja elanikkonna vananemise tõttu. Et seda vältida, tuleks elamistingimused hoida tasemel, tõsta elukvaliteeti. Selliste abinõudega oleks võimalik luua positiivset imidzhit. Eelduste loomine maksujõulise kliendi toomiseks maakonda (pakkuda krunte jne.) on oluline. Oma võimalusi tuleb ka piisavalt esitleda. Edasiliikumise afišeerimine (majade värvimine jms.) säilitab perspektiivitunnet ja võib anda lisaimpulsse.

Väga oluline eeltingimus edasiseks arenguks on säilitada kommunikatsioonivahendid ja tagada head ühendused (teed, side, tele- jm. levi). Transpordiskeemi ajakohastamine on tähtis osa sellest. Avalik teenindus peaks tulevikus olema inimlik ja elanikele tagatud korralikul tasemel. See puudutab ka kohapeal pakutavat haridust. Koolihariduse kvaliteeti on – praegusega võrreldes – võimalik (eriti: kõrgemates astmetes) märgatavalt tõsta. Algharidusvõrgu säilitamine on väga oluline väiksemate keskuste säilimiseks.

Lisaks elamistingimustele ja teenustele on tuleviku jaoks äärmiselt tähtis ka ettevõtluskeskkonna säilitamine ja arendamine. Peaks olema tagatud investeerimisvõimaluste ja -vajaduste vastavus. Selleks peaks olema koostatud arenguvision investeringute suunamiseks ja toodud välja prioriteedid. Investeeringud peaksid olema kompleksed – äriinvesteeringud tuleb siduda investeeringutega infrastruktuuridesse. Selleks peaks olema võimalik rakendada (eriti suuremais asulais) investeerimismaksu – konkreetse objekti ehitamiseks konkreetne maks! Investeeringud võiksid kajastuda juba toote/teenuse omahinnas. Investeeringutes võiksid osaleda ka kasutajad. Parandada tuleb maksukogumissüsteemi. Lisavõimalusi looks pikaajalise (25-50 a.) laenuressursi tekitamine. Oluline on see, et uus infrastruktuur ehitataks juba vastavalt tänapäeva ja tuleviku nõuetele. Ehitamisele peaks eelnema testimine ja uuringud.

Alahinnata ei saa tuleviku arengule maakonnas täiendkoolituse ja inimeste suhtumiste muutmise olulisust. Rahvaõpistute vm. (koolitus, propaganda) kaudu tuleks inimesteni viia säästva arengu ideoloogiat, kasvatada nn. kriitiline mass elanikke, kes ei oleks ükskõiksed toimuva vastu. Inimesele tuleb tagada väljundi võimalused (oma arvamus, väljaelamine). Suhtumisi muudab ka omanikustumine ja omanduse väärtustamine.

Piirkondade omavaheline konkurents tulevikus võib tugevneda, jätkuda ja suureneda võib ka vastasseis linna- ja maavaldade vahel (maal – ülepingsutamine ja dubleerimine, linnas – “käärid” rahastamise ja kasutamise vahel). Väljapääsuna võib näha siin vaid koostööd erinevatel aladel ja erinevatel tasanditel (eriti: keskuste tagamaade ulatuses).

EDASINE TEGEVUS

Edasine töö keskuste arengu teemavaldkonnas sõltub suuresti tegevusest ja tulemustest teistes valdkondades. Tööd tuleb jätkata kui erikäsitluse järele tekib vajadus. Keskused ja nende mõjupiirkonnad on välja kujunenud pikaajalise arengu tulemusena ning siin kiireid muutusi ette näha ei ole. Keskuste mõjupiirkonnad peegeldavad küllaltki hästi tegelikkuses väljakujunenud sidemeid ning neid tuleks arvestada igasuguste muudatuste sisseviimisel erinevates eluvaldkondades – sealhulgas ka kavandatava haldus-territoriaalse reformi puhul.

HALDUS

MÕISTE. EESMÄRK

Avalik haldus hõlmab arvukaid institutsioone, mille eesmärk on halduspiirkonna ja selle elanike erinevate huvide ajamise nimel erinevate otsuste tegemine ja nende elluviimine. Haldussüsteem peab olema kõigile arusaadav ja avalik ning funktsionaalne.

OLUKORD

Rapla maakonnas on 14 omavalitsusüksust: üks linn, kolm alevit ja kümme maavalda. Põhiseaduse järgi otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused kohaliku elu küsimusi. Omavalitsuste põhiülesanneteks on (Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel):

- ⊕ korraldada sotsiaalse ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, territoriaalplaneerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoidu;
- ⊕ korraldada antud vallas või linnas koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvialakoolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hoolekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamist.

Omavalitsusüksustel on valimisseaduse alusel kolmeks aastaks valitud rahvaesinduskogu – volikogu. Volikogu nimetab ametisse täitevvõimu juhi - vallavanema või linnapea, kinnitab valitsuse koosseisu ning võtab vastu teised omavalitsuse elu puudutavad olulisemad otsused, sealhulgas omavalitsuse eelarve ning arengukava.

Raplamaa Omavalitsuste Liit (ROL) on asutatud 1991.aasta novembris Rapla maakonna omavalitsuste volikogude esindajate poolt. Esialgselt kandis ühendus Rapla Maakonna Alevi- ja Vallavolikogude Liidu nime. Liit tekkis vajadusest vahetada informatsiooni, pidada nõu, suhelda omavahel, õppida ning vajadusest koordineerida ja kooskõlastada volikogude ja valitsuste tegevust omavahel ja ka maavalitsusega. ROL kaudu saavad omavalitsused kaasa rääkida kõigis olulistest ülemaakonnalistes küsimustes. ROL-i põhieesmärgiks on elanikkonna huvidest lähtuva omavalitsusliku haldussüsteemi toime ja kohalike omavalitsuste koostöö parandamine ning ühistegevuse arendamine. ROL üldistab ja esitab kohalike omavalitsuste ühishuvidest lähtuvaid seisukohti maavalitsusele ja riigi valitsemisorganitele, kooskõlastab maavanemaga ülemaakonnalisi üldisi küsimusi.

ROL-i esindusorganiks on täiskogu, mille koosseisu kuulub igast omavalitsusest kaks esindajat (volikogu ja valitsuse esindajad). ROL-i tegevus on suunatud sellele, et maakonna elanikke ja omavalitsusi üldiselt puudutavad otsused oleksid omavalitsuste esindajate ja maavalitsuse vahel läbi arutatud, kooskõlastatud ning vastaksid võimalikult enam üldistele huvidele ja piirkondade arengu vajadustele. Omavalitsuste piirkondliku koostöö arengu heaks algatuseks on Märjamaa Omavalitsuste Liit (MOL), mille kaudu kooskõlastavad ühiseid ettevõtmisi Märjamaa alev ja vald ning Loodna ja Vigala vald.

Rapla maakonna omavalitsuste ühiste projektide ja ühisürituste finantseerimiseks on loodud Rapla Maakonna Arengufond. Arengufondi juhib 15 liikmeline nõukogu. Arengufondi põhiliseks rahaallikaks on omavalitsuste toetusfondi riigieelarvelised vahendid.

PROBLEEMID

- ⊕ Maakonna inimesele pööratakse liiga vähe tähelepanu
- ⊕ Funktsioonide ja ülesannete jaotus omavalitsuste, omavalitsuste liidu, maavalitsuse ja riigi vahel pole täpselt määratletud
- ⊕ Maavalitsus ja omavalitsused tegelevad sotsiaalvaldkondadega, mitte piirkonna arenguga
- ⊕ Kohalike omavalitsuste omavaheline piirkondlik koostöö on kohati nõrk
- ⊕ Omavalitsuste ühishuvid nõrgalt kaitstud

- ⊕ Omavalitsuste liidu täitevorgan on nõrk
- ⊕ Vähe on majandusinfot

VÄLJUND PLANEERINGUSSE

On üsna tõenäoline, et lähiaastatel seisab Eestil ees haldus-territoriaalne reform – praegused omavalitsused on veel liiga väikesed ja nõrgad, et täita kvaliteetselt kõiki nendele pandud ülesandeid ning ellu viia täies mahus kohalikku demokraatiat oma elanike paremaks teenindamiseks ja nende huvide paremaks kaitsmiseks. Nimetatud olukorra hindamiseks ja ettepanekute tegemiseks on vabariigis moodustatud ekspertrühm. Reformiga seonduv saab aga olema edasise analüüsi ja läbirääkimiste teemaks.

Tulenevalt erinevate mõttetalgute tulemuste kokkuvõtetest, uurimustöö “Eesti haldusterritoriaalne korraldus” analüüsides ning pooleliolevate haldusterritoriaalsete läbirääkimiste tulemustest on võimalik täheldada järgnevaid tendentse:

- ⊕ Kõige realsemad haldusterritoriaalsed ühinemised:
  - Kohila alev ja Kohila vald
  - Rapla linn ja Rapla vald
  - Märjamaa alev, Märjamaa vald ja Loodna vald
- ⊕ Reaalsed ja loogilised haldusterritoriaalsed ühinemised:
  - Juuru vald ja Kaiu vald
  - Järvakandi vald ja Kehtna valla Ahekõnnu, Selja ning Nõlva külad
- ⊕ Tõenäoliselt jäävad eraldi eksisteerima:
  - Käru vald
  - Vigala vald
- ⊕ Probleemsed piirkonnad, mille haldusterritoriaalsed suundumused on kõige keerulisemad:
  - Kehtna valla **Ingliste piirkond** – Ingliste küla tõmbekeskus on Juuru, Pae külal Rapla ja Lau küla tõmbekeskust on raske määrata;
  - Kehtna valla **Kaerepere piirkond** (Kaerepere alevik, Kaerepere küla, Saunaküla, Kumma, Hertu ja Põrsaku külad) – tõmbekeskus on rohkem Rapla kui Kehtna;
  - Kehtna valla **Kõrbja küla** – elanike soov ühineda Käru vallaga;
  - Raikküla valla **Purku piirkond** – tõmbekeskused nii Rapla kui ka Järvakandi;
  - Raikküla valla **Raikküla ja Tamme piirkond** – tõmbekeskus Rapla;
  - Raikküla valla **Riidaku piirkond** – elanike soov ühineda Märjamaa vallaga;
  - Loodna valla **Laukna piirkond** – tõmbekeskused nii Märjamaa kui Kullamaa
- ⊕ Maakondade piire ületavad tõmbealad:
  - Pärnu maakonna Kaisma valla** tõmbekeskus on Järvakandi – võimalik ühinemine Rapla maakonnaga;
  - Harju maakonna Tagadi küla** tõmbekeskus on Kohila – võimalik ühinemine Kohila vallaga;
  - Loodna valla Laukna piirkonna** üks tõmbekeskustest on Kullamaa – võimalik liitumine Kullamaa vallaga

Haldusterritoriaalne reform on võimalik ja vajalik ainult peale igakülgset sotsiaal-majanduslikku analüüsi, selle avalikustamist kõigile piirkonna elanikele ning rahva arvamuse välja selgitamist.

SOODNE ELUKESKKOND

LOODUSKESKKOND

PEAEESMÄRK

Areng on protsess, mis toimub Eesti ühiskonnas käesoleval ajahetkel igal juhul, sõltumata strateegia olemasolust või puudumisest. Keskkonnastrateegia peaaülesanne on näidata tormilisele arengule ette koordinaatteljestik ehk määngumaa, milles tegutsemine ei sea ohtu ei meie ega järeltulijate eksistentsi ega halvenda või vaesusta meie elukeskkonda ning et oleks ka tagatud meie loodusväärtuste säilumine. Keskkonnastrateegia on koostatud selleks, et kogu areng maakonnas oleks tasakaalustatud ning oleks välditud olukord, kus kiire areng toimub keskkonna arvelt.

OLUKORD

Maakonnas on ajalooliselt välja kujunenud küllaltki hea roheline võrgustik (kaitstavad alad). Suur on aga mahajäämus keskkonnakaitse tehnokraatlikus valdkonnas (jäätmel, puhastid, kommunikatsioonid). Nimetatud valdkonnale pöörab ka maakonna keskkonnastrateegia suhteliselt palju tähelepanu. Ka keskkonnateadlikkusega on vaja tõsisemalt tegeleda.

Rapla maakonnas on hetkeseisuga 232 looduskaitseala ja kaitstavat objekti, kogupindalaga 207,6 km². I kategooria looduskaitsealad (loodusreservaat / Kõnnumaa) Raplamaal on:

Aela-Viirika sookaitseala -	2 602 ha	Kaiu vald
Loosalu SKA -	867 ha	Kaiu vald
Mahtra e. Kolgu SKA -	545 ha	Kaiu/Juuru vald
Piiumetsa SKA (Raplamaa osa) -	256 ha	Kaiu/Käru vald
Keava SKA -	1 577 ha	Kehtna vald
Palasi SKA -	583 ha	Kehtna vald
Avaste SKA (Raplamaa osa) -	1 635 ha	Vigala vald
Atla e. Matsi SKA -	993 ha	Juuru vald
Mukre SKA -	1 590 ha	Kehtna vald
Rabivere SKA -	1 637 ha	Kohila/Rapla vald
Pilkuse SKA -	470 ha	Loodna/Vigala vald
Linnuraba SKA -	2 141 ha	Rapla vald
Kesu SKA -	2 165 ha	Vigala vald
Kokku -	17 016 ha	

Lisaks nimetatud looduskaitsealadele on Raplamaal kaitse all 25 pinnavormi, 32 parki, 57 puudegruupi, 2 alleed, 61 üksikpuud, 3 viljapuud-katsekultuuri, 20 rändrahn, 12 järve ja allikat ning 3 elupaiga-kaitseala, 1 maastikukaitseala, 1 loometsa kaitseala ja 1 programmiala. Turism kaitsealadel: pearõhk teadusturismil, aga tavaturism on võimalik, kui mahud ei paisu liiga suureks ja järgitakse kehtestatud nõudeid.

Põllumajandusreostuselt on praeguseks suundunud põhirõhk nn. olmeprobleemidele, s.t. jäätmemajandus ja heitveed. Maakonna keskkonnakaitse rajatised (heitveepuhastid) on amortiseerunud, kuid riiklik abi nende renoveerimiseks on problemaatiline, kuna mahud on liiga väikesed. Hetkeseisuga on Rapla maakonnas 37 suuremat ja väiksemat heitveepuhastit.

Maapõuevarade varud on paigutatud maakonnas ebahühtlaselt. Kvaliteetse kruusa ja liiva varud on juba lõpukorral. Varud on küll olemas, kuid need asuvad kaitsealustel territooriumidel ja on maastikku ilmestavate pinnavormide (jäälüustike servamoodustised jms.) koostisosaks. Seetõttu on nende kasutuselevõtt problemaatiline – tuleb langetada valik! Savivarude kasutuselevõtmist (Vigala) on omavalitsus arutanud ning otsustanud, et läbimõtlematult töid ei alustata. Dolomiiti võib pidada Raplamaa üheks tuleviku-maavaraks – varud on küllalt suured, suhteliselt hästi kättesaadavad ning loomulikele ehitusmaterjalidele paistab ka tulevikus turgu jätkuvat. Oluline on asjaolu, et Raplamaal oleme suutnud vältida säästva arenguga vastuolus olevaid kaevandamis meetodeid, nagu – lõhkamine.

Kalandusvaldkond kui selline Raplamaal praktiliselt puudub – ei ole ühtegi kutselist kalurit, olemas vaid harrastaja-tasandil.

TULEVIKUVISIOON

- ⊕ Rapla maakonna keskkond on hästi korraldatud ja planeeritud.
- ⊕ Kindlalt on säilinud olemasolev kompensatsioonialade võrgustik, mille püsimine on tagatud valitseja ja omanikevaheliste lepingutega.
- ⊕ Kõik inimese poolt keskkonda mõjutavad tegevused on reguleeritud (korraldatud) ning toimuvad etteantud normatiivide piires.
- ⊕ Loodusvarade tarbijad on huvitatud oma firma heast imidzhist ning kõigis tegemistes on tõstetud esiplaanile keskkonna säästlik kasutamine.
- ⊕ Keskkonnaga tegelemine, selle õpetamine ning propageerimine ja selgitamine on muutunud trendikaks ja populaarseks tegevuseks ning igapäev mõistab selle vajalikkust tuleviku jaoks.

STRATEEGIAD

- ⊕ Jäätmemajanduse korraldamine
- ⊕ Tehnorajatiste kaasajastamine
- ⊕ Kommunikatsioonide projekteerimine
- ⊕ Looduskaitse traditsioonide järjepidevuse tagamine
- ⊕ Keskkonnavalase koolituse edendamine

Kaitsealad ja kaitstavad objektid on tulevikus kavas jagada kaheks: need, mis väärivad riiklikku kaitset ning need, mis peaksid olema haaratud maastikukaitsega (vähem range režiim). Ühtegi praegu kaitse all olevat objekti kaotada Raplamaa ei soovi! Naabritega koostööd tuleb teha ka piire ületavate kaitsealade korraldamisel. Sellised on Avaste SKA (Pärnuga) ja Piiumetsa SKA (Järvaga). Muuhulgas oleks siin võimalik kavandada ja hallata ka ühiseid loodusturismi marsruute.

Puhastusseadmed:

1997.a.

- ⊕ Valmis Rapla PS puhastiosa (303,4 tuh. m³/a, 831 m³/ööp.)

1998.a.

- ⊕ Jätkus Rapla PS trasside ja veehaarde ehitamine
- ⊕ Alustati Kaiu PS rekonstrueerimist
- ⊕ Alustati Järvakandi PS rekonstrueerimist

1999-2001.a. kavandatud

- ⊕ Kasti PS rekonstrueerimine
- ⊕ Varbola PS rekonstrueerimine
- ⊕ Valgu PS rekonstrueerimine

- ⊕ Märjamaa (+ Orgita) PS ehitamine
- ⊕ Prillimäe PS rekonstrueerimine
- ⊕ Juuru PS rekonstrueerimine
- ⊕ Kehtna PS rekonstrueerimine
- ⊕ Kaerepere PS rekonstrueerimine
- ⊕ Alu PS rekonstrueerimine
- ⊕ Kohila PS rekonstrueerimine
- ⊕ Salutaguse PS rekonstrueerimine
- ⊕ Raikküla PS rekonstrueerimine
- ⊕ Kuusiku PS rekonstrueerimine
- ⊕ Vigala PS-te rekonstrueerimine

Maakonna puhastusseadmete rekonstrueerimise süsteemseks kavandamiseks **käivitatakse vesivarustuse ja puhastusseadmete teemaplaneeringu koostamine**. Teemaplaneeringus on vaja avalik-õiguslike keskkonnarajatiste kõrval käsitleda ka erafirmade puhastusseadmeid, sõnnikuhoidlaid jms. kui rajatiste süsteemi lahutamatu osi.

Naabritega koostöös loodame lahendada **prügimajanduse** küsimused ja organiseerida jäätmekäitluse ja prügingide töö. Esialgsete uuringute põhjal hakkab Raplamaa siin koostööd tegema kolme, meie naabrite territooriumil oleva / tuleva prügilaga: Paikuse (Pärnu), Väätza (Järva) ja Ohtu (Harju). Viimase koht ei ole veel päris kindel. Esialgse visiooni järgi võiks Paikuse teenindada Järvakandi ja Vigala piirkondi, Väätza – Kaiu ja Kärü piirkondi ning Ohtu – maakonna ülejäänud territooriumi.

Kalanduse seisukohalt on mõeldud käivitada paisude taastamine Kasari vesikonna jõgedel (Vigala, Märjamaa, Raikküla ja Rapla vallad), parandamaks kalade kudemistingimusi. Sellel võib olla tulevikus ka seos turismi ja rekreatsiooniga.

Jahinduse arengule on raamid ette antud ning jahindus kui majandusharu peab neist kinni pidama, vältimaks pöördumatute muutuste tekkimist.

Ujumispaikade väljatoomine saab toimuma edaspidi ning on tihedalt seotud omavalitsuste üldplaneeringute koostamisega. Avalikuks kasutamiseks mõeldud veekogude nimistu on koostatud ja avaldatud Riigi Teatajas.

Senisest märksa suurem rõhk tuleb tulevikus asetada inimeste teadlikkuse tõstmisele, nende koolitamisele. Enam tuleks tähelepanu pöörata ka eluslooduse ja liikide kaitsele. See on praegu Rapla maakonnas vähe nähtav, kuid arvestatav rikkus.

KÄIVITATUD JA KÄIVITATAVAD PROJEKTID

- ⊕ Looduskaitsealuseid objekte tutvustavate materjalide trükkimine (osaliselt valminud)
- ⊕ Ohtlike jäätmete 4 kogumiskeskuse rakendamine
- ⊕ Masuudihoidlate reostuste likvideerimine
- ⊕ Maakondliku prügimäe asukohavaliku protsessi algatamine
- ⊕ Puhastusseadmete rekonstrueerimisevajaduste pingerea koostamine ning selle alusel vahendite taotlemine
- ⊕ Projektides keskkonnariskide peatüki ja keskkonnaekspertiiside nõudmine
- ⊕ Looduskaitseobjektide sildimajanduse korrastamine
- ⊕ Kaitstavate objektide kaitse-eeskirjade tegemine
- ⊕ Loodusturismi eelduste loomine
- ⊕ Lungu veskipaisu rekonstrueerimine, paadisadama ja ujumiskoha väljaehitamine 1999 – 2000.a.
- ⊕ Ujumiskoha rekonstrueerimine Kärü alevikus Ingliste jõel

EDASINE TEGEVUS

Jälgida arengu edasisi suundumusi ning tõsta esiplaanile just need strateegiad, mis hetkel saavad ka laiemal üldsuse ning riigi poolt enam tähelepanu, mõistmist ja finantseerimist. Samal ajal teha eeltööd ka teiste strateegiatega, et saavutada keskkonna arengukava stabiilne ja tasakaalustatud edasine areng.

Maakonna puhastusseadmete rekonstrueerimise süsteemseks kavandamiseks **käivitatakse vesivarustuse ja puhastusseadmete teemaplaneering**.

Keskkonna loodusliku isereguleerumise, väärtuslike loodusmaastike säilimise ja looduslike alade ruumilise kättesaadavuse tagamiseks kavandatakse **roheline võrgustiku teemaplaneeringut**. Selles on võimalik määratleda ka põllumajanduslikust kasutusest kõrvale jäänud maade edaspidine kasutamine.

VÄLJUND PLANEERINGUSSE

Tulevikus saavad toimuma muutused kaitstavate objektide osas – toimub jaotumine riikliku kaitse ja maastikukaitse all olevaiks objektideks. Maastikukaitse-kategooria tekkimisega lisanduvad **Mahtra maastikukaitseala** ja **Loometsade rahvuspark**. Maakonna prügilad likvideeritakse järkjärgult ning prügi veetakse maakonnast välja kolmele regionaalsele prügilale. **Prügikäitlemiskeskused** on kavandatud Raplasse ja Märjamaale. **Puhastusseadmete** ehitamine ja rekonstrueerimine toimub lähiaastail juba eelpool esitatud kava alusel, mida täpsustatakse vastava teemaplaneeringuga.

Perspektiivsed maapõuevarad, mille kasutuselevõtmine lähiaastatel laieneb on savi (keramsiidi tooraine) ja paas (dolomiit) – kavandatud maardlad Vigala ja Märjamaa valdades. Rapla valda kavandatakse uus turbamaardla.

Vastavalt Ranna- ja kaldakaitse seadusele on määratud üle 25 km² valgalaga jõed, mille ääres kehtib 50 meetrine ehituskeeluvöönd. Kolme järve (Järlepa, Loosalu ja Kadja) ääres kehtib 50 meetrine ehituskeeluvöönd.

TERVISHOID

PEAEESMÄRK

Tervishoid on abinõude ja tegevuste kogum, mis on suunatud inimeste tervise edendamisele, hoidmisele, haiguste ravimisele ja tervise taastamisele. Tervishoiu eesmärk on inimese vaimse, füüsilise ja sotsiaalse heaolu seisundi saavutamine. Terve inimene on terve ja tugeva ühiskonna alus. Tervishoiu arengukava eesmärgiks on võimaluste leidmine rahva terviseseisundi paranemiseks. Eelduseks on elanike sotsiaalmajanduslike tingimuste paranemine, inimeste terviseteadlikkuse tõus, puhas elukeskkond, kättesaadav ja optimaalne meditsiiniabi- ja rehabilitatsioonisüsteem.

OLUKORD

Viimastel aastatel, seoses üleminekuühiskonna probleemidega, on elanikkonna terviseseisund halvenenud. Suurenenud on haigestumus, vähenenud on sündivus ja suurenenud suremus. Raplamaa elanike loomulik iive on negatiivne 3-ndat aastat. Suurenenud on traumade, mürgistuste, vägivaldsete surmade arv. Halvenenud on elanike sotsiaalmajanduslikud tingimused suurel osal elanikkonnast. Sellest põhjustatud stressi tõttu on alanenud inimeste vastupanuvõime haigestumisele. On suurenenud alkoholi ja narkootikumide tarbimine. Tervishoiusüsteem ei toimi praegu ennetavana. Inimeste tervishoiualased teadmised on puudulikud ja suurel osal elanikkonnast tervisekäitumine vale. Nõrgal tasemel on töotervishoid.

Riik on asunud tervishoiureformide teele. Alanud on esmatasandi arstiabi reform, mis toob endaga kaasa põhimõtteliselt uue finantseerimise aluse esmatasandi meditsiinis. Lootused on, et sellisel juhul hakkaks tervishoid mõjuma teataval määral haigusi ennetavalt. Mõne aasta pärast planeerib sotsiaalministeerium alustada statsionaarse arstiabi reformimist. Rapla maakonnas olevatest haiglatest jäävad edaspidi haiglad Raplasse ägedate haiguste raviks ja Märjamaale pikaravi ja taastusravi haiglana.

Võimalusi tervishoiu arenemiseks maakonnas on. Looduskeskkond on suhteliselt puhas. Terviseõpetus õppeainena on koolide õppeprogrammides. Maakonnas on käivitunud tervise-edenduslikud projektid tõstmaks inimeste tervishoiualaseid teadmisi ja parandamaks tervisekäitumist. Loodame, et käivitunud perearstisüsteem toob arsti patsiendile lähemale ja hakkab suunama arsti enam töötama haigusi ennetavas suunas. Maakonna tervishoiu arengukava tehes on suunatud põhirõhk elanikkonna tervise hoidmisele ja edendamisele

TULEVIKUVISIOONID JA STRATEEGILISED EESMÄRGID

- ⊕ Inimesed ise on hakanud oma tervist rohkem väärtustama ja hoidma
- ⊕ Terviseõpetus koolides ja lasteasutustes on heal, kaasaegsel tasemel.
- ⊕ On suurenenud kodu ja perekonna osatähtsus laste õige tervisekäitumise kujunemisel.
- ⊕ On paranenud inimeste elatustase ning stressi on vähem.
- ⊕ Haigestumine väheneb, sündimus suureneb ning iive muutub taas positiivseks.
- ⊕ Tervishoiusüsteem on hakanud mõjuma haigusi ennetavalt.
- ⊕ Arstiabi on muutunud kättesaadavamaks seoses transpordiolude paranemisega.
- ⊕ Väljakujunenud on heatasemeline esmatasandi arstiabi koolitatud perearstide näol.
- ⊕ On olemas kaasaegsel tasemel taastusravi võimalused Märjamaa Haiglas.
- ⊕ Rapla Haiglast kaasaegne maakonnatasandi haigla.
- ⊕ Kaasaegse rehabilitatsiooni arendamine invaliidistumise vältimiseks ja vähendamiseks

PRIORITEETSETEKS ON TERVISHOIU ARENGUKAVAS

- ⊕ Tervise edendamine, sealhulgas elanike tervisekasvatus.
- ⊕ Haiguste ennetamine, tervisekaitse.
- ⊕ Hästi toimiv meditsiiniabisüsteem ja taastusravi arendamine.

PÕHITEEMAD

- ⊕ Uuringud tervishoiuteenuste vajalikkuse kohta.
- ⊕ Hästi funktsioneeriv tervishoiusüsteem
- ⊕ Tervist väärtustava inimese kujunemine.
- ⊕ Narkomaania profülaktika ja ravi võimalused.

ARENGUSTRATEEGIAD

- ⊕ Meditsiinisüsteemi motiveerimine haiguste ennetamisele ja väljaravimisele.
- ⊕ Tervisekasvatuse edendamine.
- ⊕ Maakondliku haigekassa säilitamine
- ⊕ Kehakultuuri kui ühe tervishoiu osa arendamine.
- ⊕ Tervisliku keskkonna kujunemise vajaduse arvestamine omavalitsuste arengukavade ja üldplaneeringute koostamisel.
- ⊕ Paremate võimaluste loomine inimestele hügieeninõuete täitmiseks.
- ⊕ Tervise-edenduse programmid omavalitsuste tasandile.
- ⊕ Kohaliku raadio töölerakendamine.
- ⊕ Terviseõpetuse kvaliteedi paranemine koolides.
- ⊕ Miinimumpalga tõstmine.
- ⊕ Tubakatoodete, alkoholi, vägivallareklaami vähendamine.
- ⊕ Koolikeskkonna tervisesõbralikumaks muutmine.
- ⊕ Puhta looduskeskkonna, puhta joogivee tagamine.

KÄIVITATUD JA KÄIVITATAVAD PROJEKTID

- ⊕ Ujumine on tervis (maakonna laste ujumisõpetus)
- ⊕ Südamehaiguste ennetamise projektid – maakondlik ja 3 projekti omavalitsuste tasandil.
- ⊕ Traumade ennetamise projekt – osana riiklikust projektist.
- ⊕ Turvalise maakonna projekt (maakondlik, koostöös Rootsi ja Soomega)
- ⊕ Vallaarstide koolitusprojekt.
- ⊕ Liikumine ja tervis – 2 projekti (kohalikud).
- ⊕ Laste tõrjutuse ennetamine koolis ja kodus – 3 projekti (kohalikud)
- ⊕ Õpilaste tervisekäitumise uuringud.

EDASINE TEGEVUS

Edasise arengu jälgimine, elanikkonna vajaduste uurimine. Tervise-edenduslike projektide mõjupiirkonna laiendamine. Koos rahva tervise edendamisega jälgida riiklikku tervishoiupoliitikat, arendades vastavalt konkreetsele vajadusele ja võimalusele enam üht või teist strateegiat.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Olulisi muutusi tervishoiuasutuste paigutuses Rapla maakonna territooriumil lähiaastatel ette näha ei ole. Seoses tervishoiu esmatasandi reformiga toimub praegusel hetkel raviasutuste nimetustes muutusi, aga asukohad ja teeninduspiirkonnad jäävad põhiliselt samaks. Ka haiglate funktsioonid voodikohad peaksid lähiaastatel jääma samaks.

SOTSIAALHOOLEKANNE

PEAÜLESANNE

Sotsiaalhoolekande seaduse § 3 (2) järgi on **sotsiaalhoolekande** ülesanneteks isikule või perekonnale toimetulekuraskuste ennetamiseks, kõrvaldamiseks või kergendamiseks abi osutamine ja sotsiaalsete erivajadustega isiku sotsiaalsele turvalisusele, arengule ja ühiskonnas kohanemisele kaasaaitamine

OLUKORD. VISIOON. STRATEEGIA

Sotsiaalhoolekannet Raplamaal teostavad:

Kohalikud omavalitsused, kirikukogudused ja

Juuru Hooldekodu

Maidla Lastekodu

Kaiu Hooldekodu

Mõisamaa Hooldekodu

Kehtna Valla Hooldekodu

Pahkla Tugikodu (eraõiguslik)

Kuuda Hooldekodu

Petrula Turvakodu (eraõiguslik)

Käru Tervisekeskus

1999.a. avab ukсед Kati Kodu (eraõiguslik)

Kohila Turvakodus (päevakeskus)

2000.a. Hageri Turvakodu (eraõiguslik)

Rapla Hooldekeskus

Vigala Hooldekodu

Koostöö

- ⊕ Sotsiaalhoolekande arengus paljud olulised lahendid on saavutatavad läbi teiste eluvaldkondade
- ⊕ Paljudes eluvaldkondades ollakse ringkantses oma mätta otsas, mille tulemusena on tekkinud katmata tööloike, mis on saanud sotsiaalhoolekande arengus komistuskiviks. Praegune sotsiaalpoliitika tekitab abitust ega tõsta abivajaja isiklikku vastutust enda probleemide lahendamisel. Rapla maakonna sotsiaalhoolekandes vajavad kõige enam tähelepanu laste- ja perekaitse probleemid, sotsiaalne rehabilitatsioon ning infolevik. Lahendid on saavutatavad eluvaldkondade omavahelises koostöös
- ⊕ Eesmärgiks on sotsiaalset seisundit ja koostööd kajastav uurimistöö, sotsiaalpoliitika teemalised konverentsid, infovahetus infoteatmike abil, sotsiaaltöö järjepidev teadvustamine maakonna ajalehes

Ei saa muutuda sotsiaalhoolekanne, kui ei muutu arusaam sellest.

Laste , noorte ja perekondade hoolekanne

Laste ja noorte hoolekandeasutused

- ⊕ Vanemliku hoolitsuseta lastele ja noortele kasvutingimuste loomine
- ⊕ Riiklikud laste ja noorte hoolekandeasutused (lastekodud) ei vasta kaasaja nõuetele ning valimistavad lapsi puudulikult ette iseseisvaks eluks. Perepoliitika arengusuunad näevad ette võimalikult rohkem vanemliku hoolitsuseta laste kasvukeskkonnana perekonda (kasupere). Kui last pole võimalik perekonda paigutada, siis peab tal olema võimalus elada hoolekandeasutuses. Laste ja noorte hoolekande küsimused on viimastel aastatel omavalitsustes eriti esile kerkinud – Kohila alevis, Märjamaa piirkonnas, Käru vallas ja mujal.
- ⊕ Aastal 2010 töötavad piirkondlikud lastekodud. Enamik vanemliku hoolitsuseta lapsi elab kasuperedes.

- ⊕ Aastal 2010 on ette valmistatud piisav hulk kasuperesid ning lastekodulaste arv väheneb. Lastekodud on ühepereelamutes, elamistingimused ja elu korraldus on võimalikult sarnane pereelule.
- ⊕ “Kasuperede koolitus ja toetamine” . Eesmärgiks on kasuperede ettevalmistamine, abi tekkinud probleemide lahendamisel.
- ⊕ EV Sotsiaalministeeriumi poolt välja töötatav perepoliitika on aluseks hoolekandeesutuste töö korraldamisele.

Töö probleemsete perekondadega ennetamiseks laste sattumist hoolekandeesutusse

- ⊕ Tegelda rohkem probleemsete perekondadega, et vältida alaealiste sattumist hoolekandeesutusse.
- ⊕ Probleemsete perekondadega ja nende lastega tegeldakse minimaalselt, sest omavalitsuse sotsiaaltöötajad on tööga üle koormatud.. Mittetoimetulevate vanemate toetamist ja abistamist on minimaalselt ning seda riik ei koordineeri. Omavalitsustes tegelevad vähesel määral probleemiga sotsiaalnõunikud.
- ⊕ Aastal 2010 on loodud astmeline nõustamise ja abi süsteem, mis tegeleb peredega, kes ei tule laste kasvatamisega toime.

Astmed on järgmised:

I – laste ja vanemate nõustamine

II – pereteraapia

III – laste lühiajaline paigutamine turvakodusse või hoolekandeesutusse, töö vanematega

IV – kasupere leidmine, töö vanematega

V – hoolekandeesutus

- ⊕ Probleemsete laste ja peredega tehtava töö astmed on ühtsed kogu vabariigis. Kogu süsteemi rahastamine toimub omavalitsuse kaudu, kes on huvitatud perekonna koos hoidmisest või kasupere leidmisest lapsele, kuna lastekodu teenus on kõige kallim.
- ⊕ Projektide käivitamine pole otstarbekas, teenus ostetakse erialaspetsialistidelt vastavalt lapse ja perekonna vajadustele.
- ⊕ Laste ja noorte hoolekandeesutuste töö ning ennetav ehk preventiivne tegevus on edukas vaid seadusandluse muutmise tulemusel.

Statistika laste ja noorte hoolekandes

- ⊕ Ülevaade maakonna lastest ja noortest
- ⊕ Kuna Eestis Vabariigis ei nõuta elukoha registreerimist, siis on lapsi ja noori, kellel puudub sissekirjutus. Nad elavad oma vanematega sissekirjutust omamata ning valla töötajad ei pruugi teada, et valla territooriumil on alaealisi, kes ei käi koolis, keda ei hooldata vajalikul tasemel vms. Kuni seadusandlus ei nõua elukoha registreerimist on Eestis palju lapsi ja noori, kelle elamis- ja olmetingimustest puudub ülevaade.
- ⊕ Aastal 2010 omavad kõik inimesed sissekirjutust või elamisluba ning inimeste liikumine on jälgitav vastavalt elukoha muutustele. Laste elukoht ja kasvutingimused on kontrollitavad omavalitsuse töötaja poolt.
- ⊕ Vabariigis kehtiv seadusandlus näeb ette sissekirjutuse nõude kõigile inimestele.
- ⊕ Järk-järgult kantakse inimesed rahvastiku registrisse ja kirjutatakse sisse elukoha järgsel.

Preventiivne töö sotsiaalsektoris

Ennetav töö sotsiaalsektoris laste ja noorte hoolekandeküsimustes langeb kokku turvalisuse tööühma arengukavaga. Probleemsed lapsed ja noored kattuvad suures osas sotsiaaltöö ja turvalisuse küsimustes. Preventiivne töö, mille tulemused on raskelt mõõdetavad, vajab efektiivsuse välja

selgitamiseks laialdasi sotsiaal- või kombineeritud uuringuid, mille läbiviimisele on kaasatud kohalikele töötajatele lisaks teadlased (uurijad), kellel on kogemusi uuringute läbiviimisel.

Rehabilitatsioonisüsteemi väljaarendamine

Põhieesmärk

Rehabilitatsioonisüsteemi väljaarendamise põhieesmärgiks on Rapla maakonnas elavate puuetega inimeste, krooniliste haigete, toimetulekuraskustega inimeste ja vanurite elukvaliteedi tõstmine ja eelduste loomine nende iseseisvaks toimetulekuks ühiskonnas.

Probleemid

- ⊕ Tervishoiu- ja sotsiaalhoolduse rõhuasetus on olnud eriasutustele
- ⊕ Füüsiline ümbritsev keskkond on planeeritud tervetele inimestele (sobivate korterite puudus, transpordi kohaldamatus, turvasüsteemide puudus)
- ⊕ Puudub rehabilitatsioonisüsteem, meetodika ja spetsialistid
- ⊕ Teenuste vajajad teavad vähe oma õigustest, puudest ja selle mõjust
- ⊕ Puuetega inimeste organisatsioonide roll oma õiguste eest võitlemises ja informatsiooni jagamises on veel välja arenemata

Lahendid

Puuetega inimeste elu ja toimetuleku põhieelduste tagamine ja oma elu üle valitsemise parandamine:

1. Avahoolduse arendamine, koduteenuste laiendamine, korterite kohaldamine, abivahenditega varustamine, materiaalse toimetuleku tagamine
2. Rehabilitatsiooniteenuste tagamine:
  - ⊕ toimetulekuõpetus
  - ⊕ tegevusteraapia
  - ⊕ abivahendite alane koolitus
3. Rehabilitatsioonipersonali koolitus
  - ⊕ Täienduskoolitus arstidele, füsioterapeutidele, tegevusteraapeutidele, rehabilitatsiooni-juhendajatele ja sotsiaaltöötajatele
  - ⊕ Eriõpetuse korraldamine
  - ⊕ Erinevatest spetsialistidest koosnevate rehabilitatsioonitöörühmade koolitamine (rehabilitatsioonikomisjonide loomine maakonnas)
  - ⊕ Teavitamine rehabilitatsiooni mõistetest, mõjust ja tulemustest spetsialistidele
4. Rehabilitatsiooni korraldamine
  - ⊕ Aktiviseerimiskeskuste loomine Raplasse, Märjamaale ja Kohilasse.
  - ⊕ Puuetega noorte õppegruppide loomine kutsekoolide juurde, ebapiisava tegutsemisvõimega inimeste nõustamine ja juhendamine aktiviseerimiskeskustes.
5. Mitmeprofiilse terviseedenduse, rehabilitatsiooni ja hoolekandekeskuse kujundamine Kärü tervisekeskuses (ka vaimse puudega hoolealuste rehabilitatsioon). Kärü Tervisekeskuse käivitamine täies mahus 1999.a.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Sotsiaalhoolekandeametuste võrk maakonnas on lähiaastatel täienemas. Kohila vallas Vilivere külas avatakse **1999.a. Kati Kodu, Hageris 2000.a. Hageri Turvakodu.**

Raplas, Märjamaal ja Kohilas on kavas uut tüüpi asutuste – **aktiviseerimiskeskuste** – loomine. Aktiviseerimiskeskused on ette nähtud selleks, et suurendada kriisi sattunud inimese eneseusku ja – väarikust, pakuks võimetekohast tegevust ja ümberõpet. Tegevus on suunatud töötutele, toimetulekuraskustega ja puuetega inimestele, tegevuseta noortele. Esimesena on kavas käivitada keskus pilootprojektina Märjamaa piirkonnas. Käivitamiseks tarvilike ressursside saamiseks on tarvis koostada projekt, leida projektijuht, moodustada nõukogu. Esiialgelt on tulevased keskused paigutatud Märjamaale, Raplasse ja Kohilasse, kuid – olenevalt projekti käigus teostatavate analüüside tulemustest – võib konkreetne asukoht muutuda. Teeninduspiirkonnad peaksid siiski enam-vähem samaks jääma.

Laste- ja noorte hoolekande alal on kavandatud **lastekaitsekeskuse** rajamine Märjamaa piirkonda ning uut tüüpi **avalastekodu** rajamine Kärusse.

TURVALISUS

Turvalisus on olukord, kus on tagatud inimese, tema õiguste ja vara kaitstus. Nagu edaspidises nähtub assotsieerub mõistega turvalisus eelkõige kuritegevusalane olukord, avalik kord ja liiklusohutus, aga ka päästetegevusega seonduv.

POLITSEI

Rapla maakonna kuritegevus moodustab 2% kogu riigi kuritegevusest. Kuritegevuse tase on madalam kui riigis tervikuna – 207 kuritegu 10 000 elaniku kohta (Eestis – 280). Ka avastatakse maakonnas keskmisest rohkem kuritegusid – avastamise protsent on 46 (Eestis - 32). Kuritegudest on 81% varavastased kuriteod, 11% - avaliku korra rikkumised, 3% - isikuvastased kuriteod ja 5% - muud. Kuriteo sooritanutest on 22% alaealised. 18-29 aastased sooritavad 47% ning 30-39 aastased - 18% kuritegudest. 46% kuritegudest pannakse toime alkoholijoobes. Statistiliste andmete põhjal hakkab Eestis liiklusõnnetustes sama palju inimesi, kui kuritegude tagajärjel. Rapla maakonnas on liiklusõnnetuste tagajärjel hukkunud rohkem. Seega – inimeste turvalisusele Raplamaal ei ole niivõrd ohuks mitte kurjategijad kui liiklushuligaanid. Turvalisuse poolt tekitab pealinna lähedus täiendavaid probleeme – avastatud kuritegudest on 30% pandud toime maakonda tulnud ja lahkunud inimeste poolt.

Olulisemad turvalisuse probleemid on:

- ⊕ Noorte tegevusetus, mis viib alkoholi, narkootikumide ja korrarikkumiste juurde
- ⊕ Preventiivse töö korraldamatus kohalikes omavalitsustes ja selle tegevuse üldine koordineerimatus
- ⊕ Inimeste madal seaduskuulekus ja madal liikluskultuur
- ⊕ Korrakaitseorganite madal motiveeritus ja prestiiž
- ⊕ Inimeste ükskõiksus enda ja ühiskonna suhtes. Puudub usk õiglusse, seaduslikkusesse ja tulevikku
- ⊕ Vähene toimetulekuoskus muutuval tööjõuturul ja muutuvas ühiskonnas, vähe investeringuid ja uusi töökohti
- ⊕ Aja ja oskuste puudumine laste kasvatamiseks

Alaealiste ja noorte tegevusetuse, järelevalvetuse ja kasvatusetuse vastu aitaks:

- ⊕ Riikliku perepoliitika ja peretoetuste süsteem.
- ⊕ Hariduse väärtustamine.
- ⊕ Noortemajade, -keskuste ja muude kogunemiskohtade rajamine.
- ⊕ Range riikliku ja kohaliku alkoholipoliitika väljatöötamine.
- ⊕ Noorsootöö korraldaja ja ringi juhtide palkamine omavalitsustesse.
- ⊕ Võimaluste loomine peredele oma kodu rajamiseks.
- ⊕ Elanikkonna arvestuse korrastamine.
- ⊕ Perede koolitamine.
- ⊕ Töö- ja spordilaagrite osatähtsuse suurendamine.
- ⊕ Spordibaaside töö ümberkorraldamine.
- ⊕ Infolehe väljaandmine.

Inimeste madala seaduskuulekuse vastu võiks aidata:

- ⊕ Elanikkonna teadlikkuse tõstmine
- ⊕ Õiguskasvatuse sisseviimine lasteaija ja algkooli õppekavadesse
- ⊕ Pereabisüsteemi loomine
- ⊕ Seadusandluse kaasajastamine ja protsessi tõhustamine

- ⊕ Propagandaürituste läbiviimine ja elanikkonna teavitamine seadustest ja nende täitmisest
- ⊕ Täitev ameti töö tõhustamine
- ⊕ Kontrollinstitutsioonide maine tõstmine
- ⊕ Kohalike omavalitsuste huvi tõstmine korrakaitse vastu
- ⊕ Vähemkindlustatud elanike toetamine turvalisusnõuete täitmisel
- ⊕ Tööandjate vastutuse suurendamine oma töötajate ees
- ⊕ Kuritegude, nende põhjuste ja lahenduskäigu avalikustamine
- ⊕ Alkoholi poliitika karmistamine
- ⊕ Korrakaitse silma paistnud aktiivsete kodanike tunnustamine

Võimalusi turvalisuse olukorra parandamiseks annaks politsei usaldatavuse kasv, perede koolitamine, elatustaseme üldine tõus, liikluskultuuri paranemine. Kui need punktid saaksid teostuse, suureneks ka inimeste turvalisus. Eelkõige tuleb oluliseks hinnata vajadus **preventiivse töö** järele laste ja noorte osas – väljakujunenud kurjategijat on juba raske ümber kasvatada! Preventiivne töö on prioriteetidest esikohal.

PÄÄSTETEENISTUS

Maakonnas on Rapla linn praktiliselt ainuke asula, kus on üsna suur potentsiaalsete ohukollete kontsentratsioon, näiteks suhteliselt väikesel maa-alal (endise Rapla KEK-i territoorium) asuvad koos keemiliste ainetege tegelevad Sadolin, Kemet ja Q-RAMEN ning – lisaks – bensiinijaam. Teistes linnalistes asulates on kontsentratsioon üsna madal.

Päästeteskuse ehitamine ja tema toimimise tagamine on Raplamaa Päästeteenistuse üks lähema aja prioriteete. Hoonetest on praeguseks valminud kaks kolmandikku, üks kolmandik on veel ehitamata.

Teiseks oluliseks prioriteediks aastani 2000 on **tugikomandode väljaarendamine maakonnas**. On määratletud piirkond, kuhu peaks jõudma keskkomando 10 minuti või 20 minuti jooksul. Kohilas, Märjamaal ja Järvakandis saavad olema tugikomandod, millised annavad abi, kuni põhikomando kohale jõuab. Äärealadele on plaanis jätta tegutsema ka munitsipaalkomandod, kes – samuti – suudaksid anda abi kuni põhikomando saabumiseni. Oluline on konstruktiivne koostöö kohalike omavalitsustega tagamaks maakonna ühtlast turvalisust.

Läbirääkimiste objektiks on päästeteenistuse ja kiirabiteenistuste ühinemine.

Päästeteenistus on saanud juurde korralikke sidevahendeid, kõigi päästeteenistuse autodega on side olemas. On stabiliseerunud organisatsiooniline struktuur. Komandod on praegu esmaste masinatega ja seadmetega varustatud.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Peamine kavandatav muutus päästetegevuse valdkonnas saab olema päästekomandode süsteemi väljakujundamine (vt. skeem). Suuri muutusi politseiasutuste paiknemises ette ei nähta.

MIS SAAB EDASI?

Turvalisuse probleemidega on Rapla maakonnas komplekselt tegeletud alles suhteliselt lühikest aega ning seetõttu seisab siin valdkonnas ees veel suur töö, et kujundada välja ühine, laiemat aktsepti omav arengustrateegia tulevikuks. Maakonnas on käivitunud intersektoriaalne projekt "Safe Community" (turvaline maakond).

KULTUUR

PÕHIEESMÄRK

Eestimaa on eestlaste põline asula ning ainus koht maailmas, kus on võimalik tagada eesti rahvuse ja tema kultuuri säilimine ja areng. Rahvakultuuril on oma funktsioonid ja roll ühiskonnas. Rahvusliku vaimsure alalhoidjana jääb rahvakultuur oluliseks ka edaspidi, mil meie ühiskond muutub järjest avatumaks ning üha kaitsetumaks võõra kommerts-kultuuri pealetungi ees. Eesti riikliku kultuuripoliitika põhieesmärgiks on tagada eesti rahvuskultuuri traditsioonide kestmine ning professionaalse ja rahvakultuuri elujõuline toimimine kõigis kultuurivaldkondades. Rapla maakonnas on oluline säilitada ja hoida ainult sellele piirkonnale omast kultuuripärandit. **Rapla maakonna kultuuritegevuse arengukava koostamise põhieesmärgiks on omaalgatust soodustava kultuuripoliitika loomine.**

OLUKORD

Kultuuriasutustest võib maakonnas lugeda:

Juuru vald

Raamatukogud Härglas, Juurus, ja Järlepas; EELK Mihkli kogudus; Juuru rahvamaja; Mahtra Haridusselts ja Järlepa Kodukultuuri Selts; Mahtra Talurahvamuseum

Järvakandi vald

Raamatukogu ja klubi Järvakandis; EELK Järvakandi Peetri kogudus ja Järvakandi Kristlik Nelipühi kogudus

Kaiu vald

Raamatukogud Kaius, Kuimetsas, Vahastus; rahvamajad Kuimetsas ja Vahastus; EELK Vahastu kogudus; Kaiu muusikakool; Kaiu Laulu- ja Tantsuselts

Kehtna vald

Raamatukogud Eidaperes, Inglise, Keavas, Kehtnas, Lelles ja Kaereperes; Eidapere Kultuurikeskus, Lelle rahvamaja, Inglise Hariduse ja Kultuurikeskus, Kehtna klubi ja Valtu seltsimaja; Kehtna valla muuseum Eidaperes; Kehtna Kunstide Kool; Kehtna Nelipühi kogudus, Lelle Kolmainu kogudus; Kehtna Operetiselts ja Valtu Teatrihuviliste Selts

Kohila alev

Raamatukogu ja koolituskeskus Kohilas; Kohila Baptistikogudus; Kohila Jõekaitse Selts; Kohila Naiste Selts; Kohila Lastekaitse Selts; Kohila Muusikafond ja tekstiilikunstnik Ehalill Halliste; kino

Kohila vald

Raamatukogu, rahvamaja ja muuseum Hageris; Angerja –Kohila Issanda Taevaminemise kogudus ja EELK Hageri Lambertuse kogudus

Käru vald

Raamatukogu Kärus; EELK Käru kogudus, Käru valla kultuuritöötaja ja kino

Loodna vald

Raamatukogud Laukna, Sipal ja Teenusel; Teenuse Naisteühendus; seltsing "Sirjelind"

Märjamaa alev

Raamatukogud Märjamaal; muusika ja kunstikool; rahvamaja; EELK Märjamaa Maarja kogudus; Eve Olgo laulu- ja mängukool; kino

Märjamaa vald

Raamatukogud Haimres, Valgus ja Varbolas; klubid Haimres, Valgus, Velisel ja Varbolas; Varbola Kultuuri ja Haridusselts; AHL Varbola; Velise Ristija Johannese kogudus, Sillaotsa Talumuuseum; kino Valgus ja Varbolas

Raikküla vald

Raamatukogud Kabalas, Purkus ja Raikkülas; valla kultuuritöötajad Kabalas, Purkus ja Raikkülas; Jalase haridusselts; Avis Bona seltsing; J.Võerahansu kodumuuseum

Rapla linn

Keskraamatukogu ja kultuurikeskus Raplas; ajaleht Nädaline; muusikakool; EELK Maarja-Magdaleena kogudus, Rapla Vabakogudus; Rapla Seitsmenda Päeva Advendikogudus; AHL Kunstiselts; tantsuklubi Alemana; G-Studio; rapla Hooldekeskus; HT 14 Studio; Rapla Naisselts; Oü Aime Liiv; Oü Andreas; Oü Rapla Laululava; segakoor Cantus; Rapla teatritegemise Selts; Tiina Lumiste kunstikursus; Mainori majanduskooli Rapla filiaal; AS Kesk_Eesti Arenduskeskuse Rapla Õppekeskus; AS STTS; Ilona Sergejevi tantsukursus; Marika Suurkivi laste beebikool; Krista kunstikursus; Rapla Lastekaitse Ühing; Rapla Maakonna Kinovõrk; Rapla Värnamö Sõprusühing, kino

Rapla vald

Raamatukogud Alus, Hagudis; Kodilas, Kuusikul; klubi Kodilas; Alu Rahvaõpistu

Vigala vald

Raamatukogud Kivi-Vigalas, Vana-Vigalas, Päärdu; rahvamajad Kivi-Vigalas, Vana-Vigalas, EELK Vigala Maarja kogudus; Vigala Puhkpilliorkester, Vigala segakoor; kono

Peamiseks kultuuriideede kandajaks maakonnas on mitmed seltsid.

Seltside osa peaks tulevikus märgatavalt kasvama.

Rapla maakonna kultuurisituatsioonis on mõndagi positiivset. Raplamaal on olemas märgatav loovinimeste vaimupotentsiaal, olemasolev infrastruktuur on küllaltki hea. Tugevateks külgedeks on Tallinna lähedus ja ajaloolise kultuuripärandi olemasolu.

Kuid on ka negatiivset – viiskümmend aastat sotsialismi on jätnud tõsised märgid meie mõtlemisse ja suhtumisse kultuurisse. Kõige enam probleeme on tekitanud informatsiooni ja avalikustatuse vähesus ning kultuuritegevuse halb kättesaadavus maapiirkondades. Kuna kultuuris osalejate tööd ei väärtustata piisavalt, puudub motivatsioon arenguks. Puudusteks loetakse ka tellimuse ähmasust avaliku sektori poolt ja vähest koostööd teiste valdkondadega. Tsiteerides Ülo Vooglaidu – “ütleme haridus, mõtleme kultuur, kusjuures kultuur (nagu hariduski) valmisolek eluks, rahvuse oskus teatud põhimõtetele toetudes läbi sajandite püsima jääda”.

KULTUURITEGEVUSE TULEVIKUVISIOONID

Kultuuriline tegevus on maakondliku ühtekuuluvustunde tagatis. Ideed ja võimalused selle teostamiseks:

- ⊕ fikseerida maakonna loomepotentsiaal
- ⊕ luua maakonna positiivne müüt
- ⊕ integreerida maakond ühtseks tervikuks
- ⊕ maakondliku identiteedi toetamine
- ⊕ tasakaalustada kultuurilise tegevuse areng maakonnas
- ⊕ koostada interneti koduleheküljed kultuuritegevuse kohta maakonnas
- ⊕ taaselustada kohalik kultuurivahetus

Läbimõeldud maakonna kultuuripoliitika. Ideed selle teostamiseks:

- ⊕ kultuurialast nõudmist ja pakkumist kirjeldav infovahetus
- ⊕ kultuuritegevuse andmebaasi loomine; teatmikud trükisena ja elektrooniliselt
- ⊕ omaalgatuslike maakondlike ühenduste koostöö
- ⊕ (mitteformaalse) esinduskogu loomine - otsustamine demokraatlikuks
- ⊕ info vahetamine raamatukogude kaudu
- ⊕ projektikonkursid maakondlike ürituste korraldamiseks

Kultuuriasutused on arenenud omaalgatuslikeks kultuuri-, hariduse- ja infokeskusteks. Ideed selle teostamiseks:

- ⊕ KOV võtab suuna kultuuribaaside erastamiseks seltsidele
- ⊕ omaalgatuslik sektor peab end juriidiliselt määratlema: muuta seltside loomine ja registreerimine võimalikult lihtsaks
- ⊕ KOV rahastab kultuuri läbi seltsistruktuuride (selts muutub tööandjaks)
- ⊕ kooli- ja rahvaraamatukogude ühendamine
- ⊕ kultuuri, hariduse, spordi ja sotsiaaltegevuse integratsioon

Kultuuritegevuse ja huvihariduse kättesaadavus ning kvaliteet on hea. Ideed selle teostamiseks:

- ⊕ toetada kultuuriseltse; soodustada omaalgatust
- ⊕ luua ja hoida uusi traditsioone
- ⊕ sõnastada eesmärgid (arenguprogramm); tegevus ette kavandada
- ⊕ uurida maakonna elanike vajadusi ja soove
- ⊕ register tegijate, tegevuste ja ressursside kohta maakonnas
- ⊕ kohalike loovinimeste toetamine (täiendkoolitus ja rahastamine)

PRIORITEETSED VALDKONNAD LÄHIAJAL

- ⊕ kultuuri- ja haridusseltside toetamine
- ⊕ rahvakultuuri kaitse programmi väljatöötamine
- ⊕ kultuuritöötaja uue rolli sõnastamine
- ⊕ kodu-uurimusliku tegevuse tänapäevastamine

Prioriteetne tegevusvaldkond aastani 2010 on kultuuriidentiteedi säilitamine

- ⊕ rahvuskultuuri säilimine
- ⊕ ühised üritused
- ⊕ uute traditsioonide tekkimine
- ⊕ kodulugu

ARENGUKAVA RAAMES KÄIVITATUD JA KÄIVITATAVAD PROJEKTID

- ⊕ kultuurialaste infokandjate (voldikute, teatmiku) koostamine (elektrooniline ja trükis)
- ⊕ projektikonkursid maakondlikele üritustele (maakonna laulu- ja tantsupidu)
- ⊕ kultuuriseltside toetamise programmi väljatöötamine
- ⊕ rahvakultuuri kaitse programmi koostamine
- ⊕ turumajandusliku kultuurikorralduse koolitus
- ⊕ programm kodu-uurimisalase tegevuse tänapäevastamiseks
- ⊕ projekt Mahtra sõja 140.aastapäeva tähistamiseks
- ⊕ Lungu 500. – Põlvkondade Liit
- ⊕ Kullimaa areng 2000

EDASINE TEGEVUS JA MONITOORING

Oluline on kavandatava haldusreformi ettevalmistamisel jälgida, et ei lõhutaks kultuurilisi kooslusi ja ei ühendataks vägivaldselt kultuuriliselt sobimatuid piirkondi. Kultuuritegevuse kulgu maakonnas on vaja jälgida ja vahetada perioodiliselt informatsiooni läbi töörihmade. Tegutseda vastavalt töörihmades väljatöötatud tegevuskavadele. Sõnastada ja edastada projektide lõppdokumendid EV Riigikogu haridus- ja kultuuri- komisjonile ja EV Kultuuriministeeriumile. Tugevdada koostööd teiste valdkondadega ja omavahelist integratsiooni.

VÄLJUND PLANEERINGUSSE

Praeguseks ei ole kultuurivaldkonnas võimalik veel välja tuua olulist paigutuse muutumist tulevikus. Tõenäoline on, et lähiaastatel lisandub maakonna kultuuripilti uusi muuseume, kuid see valdkond kuulub omavalitsuste pädevusse.

NOORSOOTÖÖ

TEEMAVALDKOND

Mis on **noorsootöö**? Sellele küsimusele on väga konkreetset vastust raske anda, kuid seda, missuguseid tegevusi ta hõlmab, on võimalik välja tuua. Noorsootöö tulemus peaks eelkõige rahuldama noorte vajadusi. Seda on võimalik teha aga vaid nende vajaduste tundmise korral. Samas vajadused pidevalt muutuvad, sest ühiskond areneb. Kui varem oli huvihariduses pakutav ja soovitu suhteliselt kitsapiiriline, siis käesoleval ajal, arvutite ja demokratiseerumise ajastul on noortel hoopis suuremad nõudmised erinevate tegevuste vastu.

OLUKORRAST JA LAHENDUSTEST

Seoses **arvutivõrgu** tekkega koolide vahel nii maakonnas kui riigis tervikuna on võimalik juba praegu vahetada mitmesugust informatsiooni ja see loob tulevikus eeldused enesetäiendamiseks arvuti abil. Samas peab kasvama sellise teenuse kättesaadavus noortele kõikides koolides ja side olema kvaliteetne.

Rapla maakonna koolides on õpilased hakanud organiseeruma, luues **õpilasomavalitsusi**, seega – on neil nüüdsest enam võimalusi kaasa rääkida koolielu küsimustes, alates ürituste korraldamisest kuni kooli eelarve kujundamiseni. Tulekul on noorsooseadus, milline peaks täpsemalt määratlema noorte õigused Eesti ühiskonnas.

Enesetäiendamise **võimalused** on tänapäeval muutunud mitmekesisemaks, lisaks muusika- ja kunstialasele huvidele on lisandunud majandusõpetus, arvutiõpetus, juhtimisõpetus. See on viinud ka noorte poliitiliste organisatsioonide loomiseni.

Need siiani olid kõik positiivsed ilmingud, kuid paralleelselt sellega ilmnevad ka **negatiivsed** faktorid. Enesetäiendamise võimalused ja huviharidus on muutunud rahaliselt kallimaks, kuigi – samas – professionaalsemaks ja kvaliteetsemaks.

Seoses ühiskondliku korra muutusega Eestis on hakanud toimuma elanikkonna sees nn. **kihistumine**. Kõikide perede rahalised sissetulekud ei ole nii suured, et võimaldaksid oma lastele soovitud huviharidust. Sellises olukorras peaks appi tulema eelkõige omavalitsus, kuid ega nendegi rahalised vahendid ole piisavad, toetamaks huvitegevust vajalikul määral. Oluline on siiski, et omavalitsused eelarvetesse selle tarvis senisest enam raha sisse planeeriks, sest haridusse investeeritud raha toob tulevikus mitmekordselt tagasi.

Ühiskonna muutustega koos on hakanud suurenema ka **alkohoolsete** ja narkootiliste ainete tarbimine noorte seas. See tõstatab selgelt vajaduse enam noori koolitada ja nõustada, tõsta nende teadlikkust.

Turumajandusele üleminek on toonud kaasa mitmesuguste koolitusfirmade arvu suurenemise, kuid mitte alati ei ole piisavalt teavet pakutavate võimaluste kohta. Seega – vajalik oleks senisest paremini organiseerida erinevatel tasanditel **informatsiooni** kättesaadavus õppimisvõimaluste kohta meil ja mujal.

Laste ja noorte enesetäiendamise ning vaba aja sisustamise tarvis tegutsevad maakonnas mitmed laste – ja noorteorganisatsioonid: Eesti Lasteorganisatsiooni (ELO) - 5 rühma, Kodutütred – 7 rühma, Noorkotkad – 4 rühma, skaudid – 3 rühma, gaidid – 2 rühma, 4H Klubid – 5 rühma ja 1 H klubi

Lisaks seitsmele munitsipaalhuvikoolile tegutseb maakonnas 4 eraõiguslikku huvikooli.

Õpilasomavalitsused tegutsevad aktiivselt 15 maakonna koolis, sh. Kehtna Kõrgemas Põllumajanduskoolis ja Vigala Tehnika- ja Teeninduskoolis.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Noorte paremaks teenindamiseks on Raplasse kavandatud **Noorte nõustamis- ja infokeskus**.

KEHAKULTUUR

PÕHIEESMÄRK

Kehakultuur kui kultuuri lahutamatu osa on rahva kehalise, vaimse ja moraalse kasvatuses terviksisüsteem, mis tugevdab elujõudu ja tervist. Kehakultuur võimaldab eneseteostust ja vaba avatud suhtlemist, kujundab sportlik-aatelist ellusuhtumist, teenides rahva heaolu ja elukvaliteedi tõstmise huve.

Mida tervem on inimene, seda tugevam on riik. Järelikult tuleb väärtustada eelkõige inimese **tervis** kui riigi tähtis ressurss ja tunnustada sportlikku eluviisi kui tervise hoidjat. Inimese tervise väärtustamise vajalikkuse tingib tegelik olukord – Eesti rahvas seisab füüsilise mandumise lävel! Oluliselt on vähenenud sündimus, halveneb tervis, kahaneb elujõud. Vaid veerand koolilastest on terved, kutsealuste füüsiline ettevalmistus on nõrk, kasvab kuritegevus noorte hulgas, suureneb füüsiliste ja vaimsete puuetega laste osa. Kõik see näitab, et ei riik ega ka inimene ise ei teadvusta endale, millisest rikkusest ta ilma on jäämas. Maakonna kehakultuuri-alase tegevuse põhieesmärgiks on, et **Raplamaal elaks terve, teovõimeline, sportlik ja hea keha kultuuriga inimene.**

OLUKORD

Maakonnas on olemas kauaaegsete traditsioonidega normaalselt toimiv spordisüsteem. On olemas aastaringne koolinoorte ja täiskasvanute spordiürituste kalender. Maakonna hea spordibaaside võrk annab inimestele võimaluse tegelda erinevate spordialadega. Omavalitsused toetavad maakondlike ja kohalike spordiürituste läbiviimist. Erinevate spordiüksuste (spordiliit, spordikool ja spordiklubid) vahel on olemas koostöö. Puuetega inimeste sporditegevus on hoogustunud, spordibaasides pakutakse neile teenuseid soodustustega. Süsteemselt tegutsevad maakonnas spordiveteranid.

Spordiklubide tekkimine maakonnas on olnud aeglane (oleme spordiklubide arvu poolest üks viimaseid Eestis). Probleemiks on ka spordibaaside heakord ja nende kättesaadavus puuetega inimestele (baasidesse sissepääs), vähe on välissportimispaiku. Vajalik oleks uuesti ellu kutsuda noorte spordilaagrid. Murettekitav on spordikaadri vananemine (noori ei tule peale) ja vähenemine (minnakse tasuvamale tööle). Eesti spordi arengusuundi ei ole välja töötatud, seega – on määratlemata riigi spordipoliitika prioriteetid.

KEHAKULTUURI TULEVIKUVISIOONID

- ⊕ Kehakultuur on muutunud kaasaegse elustiili osaks ja välja on kujunenud positiivne suhtumine sportlikku elustiili
- ⊕ Kehakultuur maakonnas on mitmekesine, suure valikuvõimalusega ja kättesaadav kõigile
- ⊕ Kindlalt on säilinud olemasolevate spordibaaside võrk, nad on remonditud, kaasajastatud ja alati puhtad. Välissportimispaikade osakaal on suurenenud. Välja on ehitatud Paluküla puhke ja spordikeskus
- ⊕ Kehtna Jalgpallikooli baasil on välja kujunenud Läänemere ruumis arvestatav jalgpallikeskus
- ⊕ Spordiklubide võrk on laienenud, nad on muutunud elujõulisteks ja materiaalselt kindlustatuks. Spordiklubisse kuulumine on “IN”
- ⊕ On olemas kõigile kättesaadav, mitmekülgne ja arenev koolisport

PRIORITEEDID

Rapla maakonna spordi arenguprioriteetideks on: **tervisesport ja koolisport.**

PEAMISED TEEMAVALDKONNAD

- ⊕ Tervis ja sport
- ⊕ Koolisport
- ⊕ Sporditegevus kohalikul tasandil

- ⊕ Spordibaasid ja nende majandamine
- ⊕ Koolitus
- ⊕ Tippsport
- ⊕ Info, reklaam, propaganda.

SPORDI ARENGUSTRATEEGIAD

- ⊕ Ühiskonna ja inimese soosiva hoiaku kujundamine sporti läbi nõustamise, praktilise kogemuse ja positiivse näite
- ⊕ Sporditeenuste pakkumise ja nõudluse väljaselgitamine
- ⊕ Sportimisvõimaluste loomine kõigile, kasutades kohalikku initsiatiivi
- ⊕ Spordivahendite laenus koolides ja spordibaasides
- ⊕ Noorte suvelaagrite korraldamine, kus on koos nii sport, kultuur kui töökasvatus
- ⊕ Kehakultuuri ja tervishoiu erileht ajalehe “Nädaline“ kaudu
- ⊕ Märgekiri koolidesse “Igasse algklassi 3 kehalise kasvatus tundi nädalas“
- ⊕ Koolisporti elavdamiseks – ideedekonkurss õpilastele
- ⊕ Maakonna spordibaaside ja sportimiskohtade strateegilise plaani koostamine
- ⊕ Maakonna spordibaaside pikaajaliste strateegiliste plaanide koostamine

ARENGUKAVA RAAMES KÄIVITATUD JA KÄIVITATAVAD PROJEKTID

- ⊕ Maakondlik projekt “Koolisport“. Annab prioriteetid ja tegevuse järjepidevuse
- ⊕ Kehakultuuri ja tervishoiu erileht ajalehe “Nädaline” kaudu
- ⊕ Projekt “Regionaalne koolisport” maakondlike koolisportiürituste finantseerimiseks
- ⊕ Projekt “Ujumine on tervis“ – maakonna üldhariduskoolide 2.klassi õpilaste ujumiskursus
- ⊕ Sporditeenuste pakkumise ja nõudluse uuring sporditeenuste turul
- ⊕ Paluküla puhke- ja spordikeskus
- ⊕ Kehtna Jalgpallikeskus
- ⊕ Projekt omavalitsustöötajate koolitamiseks – osana riiklikust projektist. Projekti sisu: kuidas korraldada tervise hoiu ja edendamise tööd erinevate valdkondade koostöona
- ⊕ Kohila alevi spordikompleks (staadion ja spordihall)
- ⊕ Kohila aerutamisspordibaas

EDASINE TEGEVUS

Jälgida kehakultuuri-alase tegevuse kulgu maakonnas juba väljapakutud arengusuundade alusel ja tegeleda nende edasise täiustamisega. Jätkata kavandatud projektide ellurakendamist. Välja tuleb töötada ka vähem prioriteetsete teemade strateegiad.

VÄLJUND PLANEERINGUSSE

Maakonna spordibaaside võrk on tihe ja välja kujunenud ning olulisi muutusi siin ette näha lähiaastateks ei ole. Spordibaaside paigutus jääb ka tulevikus suures osas praegusega samaseks. Suuremate muutustena võib vaadelda lähiaastatel välja arendatavaid suurprojekte – **Paluküla puhke- ja spordikeskust** ning **Kehtna Jalgpallikeskust**. Kohila piirkonnas on algatatud kaks projekti: **Kohila spordikeskus ja Kohila aerutamiskeskus**.

KÜLAELU

PÕHIEESMÄRK

Küla kui kodupaik peab säiluma elujõulisena. Maaelu heade elupaikade ja tasuvate töökohtadega. Arengustrateegia koostamise põhjuseks sai see, et elu maal on muutumas väljakannatamatuks – pered kolivad maalt ära.

OLUKORD

Prægusel hetkel on külates **aktiivseid inimesi** – külavanemaid, kohaliku elu vedajaid. Nemad võiksid koordineerida küla ühistegevust ja elukorraldust, tagades traditsioonide – ja sellega ka – põlvkondade järjepidevuse. Kõik algab kodust, mis on seotud looduskeskkonnaga ja tagab tervisliku eluviisi.

Maal on probleemiks **ettevõtluse** visa areng ja aegunud **infrastruktuur** – telefoniside on vilets, elektrivõimsus ei vasta nõuetele, teede (valdavalt kruusateed) olukord on halb.

Külade **elanikkond** vananeb, noori jääb vähemaks. Koole ei suudeta vähese õpilaste arvu tõttu majandada ning need suletakse. Sellega langeb haridustase maal. Kui lapsed ei saa koolis käia ja tööd on ligidalt raske leida, siis hakkavad talumajapidamised kaduma – kolitakse maalt ära. Sellega koos hakkavad kaduma ka **talukultuur** ning vastava elamisviisiga seotud terved väärtushinnangud.

Maakodu on Euroopas hinnas, paraku – meil veel mitte. Luua tuleks stiimulid ja võimalused oma kodu ehitamiseks või taastamiseks maale (omavalitsused, pangad, fondid). Integreerida külapoliitika riigi eri tasandite tegevusse. Külaliikumist ei käsitleta valitsuse, riigikogu ja pressi poolt Eesti **säästva arengu** põhitagajana.

KÜLAELU TULEVIKUVISIOONID

- ⊕ Omandisuhted on korrastatud, maaomand katastrisse kantud. Uus külapoliitika algab sellest, et maal saab jälle olema omanik, kes väärtustab seda oma töö läbi
- ⊕ Maaelu arengu seadus on vastu võetud ja tagab mitmekülgse toetuse maaelule. Praegu oleks veel võimalus midagi teha, et külad ei tühjeneks, et elu maal jätkuks koos inimesega
- ⊕ Haritus algab kodust, kodukohast, lasteaiast.

Külastrateegia koostamine külarahva poolt, kohaliku Agenda 21 algatamine ja selgitamine, eestlaste maale elama toomine. Säästlik areng algab oma keele ja kultuuri tundmisest, ressursside kasutamisest kooskõlas kohalike huvidega, unustamata kultuuripärandit ja looduslähedust.

KÜLAELU ARENGUPRIORITEEDID

Maaomand on potentsiaalne **tal**. Maaomanikust ei ole alati talupidajat, kuid talupidajat on ilma maata üldse raske ette kujutada. Talu asutamise toetus on prioriteet. Konkurentsivõimeline **haridus** on esmane vajadus Eesti küla taastamiseks. Õppida tundma oma külade ajalugu läbi aegade. Taastadvustada küla ja taluarhitektuuri taustaks olev loomulik **looduslik mõtteviis** ja suhted. Teadvustada paikkonda ja selle häid võimalusi, samuti paikkonna investeerimisvõimalusi ning perspektiive. Sellega koostada külakogukonna käitumis- ja **tegevuskava** järgmiseks sajandiks. Külaliikumisest lähtunud algatuste (ökoturism, ökovallad, maatoit jm.) tutvustamine eri ministeeriumides, riigikogus, pressis. Külade toetamine siduda teiste programmidega (asundustegevus, ”tiigrihüpe”, teabetoad...) ning seoses sellega mitmekordistada külade arendamiseks eraldatud raha. Toetada eelkõige piirkondi, kus on välja kujunenud külade **omaalgatus** ja koostöö. Üleriigiline **külapoliitika** peab olema maainimest soosiv.

Prioriteetid

- ⊕ Koostöö kohalike omavalitsustega
- ⊕ Kohalike initsiatiivide toetamine

- ⊕ Maaomanikust talupidajad
- ⊕ Konkurentsivõimelise hariduse kättesaadavus külas
- ⊕ Küla omapära ja ainulaadsuse esiletoomine (tulevikuperspektiivid, investeeringud jm)
- ⊕ Külaliikumisest lähtunud algatuste jätkamine (ökoturism, ökovallad, maatoit jm.)
- ⊕ Regionaaltoetus aktiivsetele küladele erinevate arenguprojektide (tiigrihüpe, asundustegevus) integreerimiseks

KÜLAELU ARENGUPROJEKTID

- ⊕ Ökoturismi pilootprojekt viies külas – Jalase, Vahastu, Mahtra, Valgu, Kädva
- ⊕ Kodukaunistamine – Kaunis Küla
- ⊕ Naisettevõtlus külades
- ⊕ Külavanemate koolitus
- ⊕ Küla arenguplaani koostamise koolitus
- ⊕ Külade ühise teabevõrgu loomine
- ⊕ Lungu 500. Põlvkondade Liit
- ⊕ Kullimaa areng 2000

EDASINE TEGEVUS JA MONITOORING

Tutvustada arengukava maakonna omavalitsuste ja külade esindajatele. Koostada taotlused arenguprojektide rahastamiseks. Koostööpartnerite leidmine erinevatele arenguprojektidele. Projektide tagasiside arengu monitooringuna.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Külaelu arengut tagavad tegevused ei leia otsest ruumilist väljundit planeeringukaardil. Küll aga leiavad seda mitmed seda kaudselt mõjutavad arengud (teistes teemavaldkondades).

EUROINTEGRATSIOON

Miks peaks Eesti liituma Euroopa Liiduga? Mida me võidaksime? Kas see annab meile mingeid garantiisid? Kas eestlus säilib? Kas me saame veel midagi ise otsustada? Kas Eestisse tuleb palju immigrante? Kas Eestist saab rikutud loodusega tööstuspiirkond Euroopa Liidu perifeerias? Miks me peaksime tahtma, et meil kaovad piirid teiste Euroopa Liidu maadega? Miks me peaksime enda ilusad Koidulad ja Jakobsonid välja vahetama näotute Euroode vastu? Kas me tohime teha ja süüa verivorsti? Seda küsimuste jada võiks jätkata lõputult. Meil kõigil on omad lootused ja mured seoses Euroopa Liiduga. Vajame adekvaatset, asjatundlikku ja erapooletut informatsiooni, et mõnede aastate pärast referendumil öelda oma sõna liitumise poolt või vastu.

MILLIST INFOT SOOVIVAD AMETNIKUD EUROOPA LIIDU KOHTA SAADA?

- ⊕ Sotsiaalsed garantiid Euroopa Liidus
- ⊕ Rahvusliku identiteedi säilitamine
- ⊕ Põllumajandus
- ⊕ Elatustaseme muutus
- ⊕ Eesti julgeolek (Euroopa Liidu julgeolek)
- ⊕ Rahaliit
- ⊕ Tööjõupoliitika
- ⊕ Kui palju liitumine Eestile maksab?
- ⊕ Inimeste vaba liikumine
- ⊕ Kas Euroopa Liit on riikide liit või liitriik?
- ⊕ Keskkonnakaitse (saastemaks)
- ⊕ Vabakaubandus
- ⊕ Turukaitse
- ⊕ Seadused ja nende harmoniseerimine

KUIDAS PEAKS EUROOPA LIIDU KOHTA KÄIVAT INFORMATSIOONI JAGAMA?

- ⊕ Illustreeritud loengud, mis on kombineeritud diskussiooniga
- ⊕ Filmid
- ⊕ Analüüsid eri valdkondades
- ⊕ Teiste liikmesriikide arvamused, mis juhtus neis riikides peale liitumist Euroopa Liiduga
- ⊕ Peale mõningaste teadmiste omandamist oodatakse rollimänge ja väitlusi
- ⊕ Paaripäevased baaskoolitused “majast väljas”

MIS PEAKS MOTIVEERIMA AMETNIKE EUROOPA LIIDU INFOST HUVITUMA?

- ⊕ Töökoha säilitamine
- ⊕ Konkurentsivõime tõus
- ⊕ Atesteerimise järgne kõrgem palk

Mida tuleks järgmise 5-10 aasta jooksul teha Rapla maakonnas, oletades, et sel ajal võib toimuda rahvahääletus liitumise küsimuses?

1. Euroinfo keskuse (algul toa) loomine, kus soovitavalt oleks võimalikult palju eestikeelset informatsiooni ja avatud juurdepääs
2. Tuleks luua “Eurotoimkond”, kes koordineeriks kogu tegevust
  - ⊕ Maavalitsuse ja omavalitsuste juures olevad infopunktid
  - ⊕ Meedia
  - ⊕ Rahvaküsitlused

⊕ Koolitus

3. Valmistada ette Eurokonsultandid
4. Inimestele tuleb anda Euroopa Liidust arusaadav selgitus
5. Erinevatest teemavaldkondadest tuleb anda erapooletut informatsiooni viidates positiivsetele ja negatiivsetele külgedele
6. Euroopa Liitu tutvustavad päevad valdades, koolides raamatukogudes
7. Diskussioonid euroskeptikute ja eurofännide vahel

Arvati veel, et igast ametnikust peaks saama euroametnik.

RAPLA MAAKONNA EUROOPA LIIDU INFOKESKUS

Millega see keskus peaks tegelema ca 5 aasta pärast?

- ⊕ Erapooletu informatsiooni jagamine Euroopa Liidu kohta
- ⊕ Euroopa Liidu materjalide ja seadusandlike tekstide vahendamine vajajatele
- ⊕ Rapla Maakonna kohta käiva info ettevalmistamine ja vahendamine
- ⊕ Eurokoolitus ametnikele, õpetajatele, raamatukogutöötajatele jne
- ⊕ Projektijuhtimise koolitus Euroopa Liidu fondidest raha taotlemiseks ja projektide elluviimiseks
- ⊕ Projektijuhtide nõustamine konkreetsete projektide elluviimisel
- ⊕ Küsitluste läbiviimine ja analüüs
- ⊕ Kodanike küsimustele vastamine, seda ilmselt eriti enne oletatavat liitumisreferendumit

Rapla Maakonna Euroopa Liidu Infokeskus võiks saada osa rahast Euroopa Liidu projektidest. Oluliselt laieneb euointegratsiooni foonil projektide ja pilootprojektide osatähtsus. Maakonnas on vajadus pidevkoolituse süsteemis projektikoolituse, samuti projektanalüüsi ja projektimonitoringuga tegeleva institutsiooni järele.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Muutusena maakonna arenguruumis saab käsitleda **Rapla Maakonna Euroopa Liidu Infokeskuse** tekkimist Raplase.

VÄLISSUHTEDE

PEAÜLESANNE

Maakonna eri piirkondade arengut soodustavate suhete loomine ja jätkamine koostööpiirkondadega kõigis naaberriikides ning valikuliselt kaugemates riikides. Eesti Euroopa Liiduga liitumisega kaasnevate riikidevaheliste koostöövõimaluste tutvustamine ja rakendamine maakonnas.

OLUKORD

Rapla maakonnal on koostöösuhete sõpruspiirkondadega kõigis naaberriikides – Nurmijärvi vallaga Soome Vabariigis, Madona rajooniga Läti Vabariigis, Jönköpingi lääniga Rootsi Kuningriigis ja Gatshina rajooniga Venemaal. Kaugematest riikidest on koostöösuhete loodud Leedu Vabariigi Raseiniai rajooni ja Saksa Liitvabariigi Rheinland-Pfalzi liidumaaga, ettevalmistamisel on koostöösuhete sõpruspiirkondadega Taani ja Norra kuningriikides ning Ameerika Ühendriikide Oregoni Osariigis. Arutusel on olnud ka võimalik suhete loomine mõne piirkonnaga Jaapanis.

TULEVIKUVISIOONID

Koostöösuhete sõpruspiirkondadega naaberriikides jätkuvad mitmesuguste ühiste arenguprogrammide ja projektide raames, integreerides üksikute piirkondadega koostöös saavutatud kogemusi suhetes teiste piirkondadega.

Väikeettevõtluse ja kohaliku arengu kavandamise alane koostöö Nurmijärvi vallaga Soomes laieneb Euroopa Liidu INTERREG II projekti raames Lätisse, Rootsi, Norrasse ja Taani. Kohaliku arengu alane koostöö KODUKANDI programmi raames Rootsi Jönköpingi lääniga laieneb Rapla ja Jönköpingi koostööpiirkondadesse Leedus. **Koostöö kaugemate piirkondadega tiheneb seoses telekommunikatsioonivõimaluste laienemisega.** SMELINK Eesti-Rootsi koostööprojekt loob võimalused kiireteks ärikontaktideks Eesti ja Rootsi ettevõtjate vahel, samuti koostöö- ja kaugtöövõimalused Euroopa Liidu ja teistes maailma riikides. Suureneb kaugtöö- ja kaugkoolitusvaldkondade koostööprojektide osa. Suhete arendamine Jaapani ja teiste Aasia riikidega võimaldab meie ettevõtjatel rakendada meie geograafilisest asendist tulenevat mõnetunnist aja-eelist ida poolt tulevatele tellimustele vastamisel. Avaneb võimalus õppida maailma eri piirkondadest ning olla õpetajaks teistele piirkondadele. Koostööprojektide tulemusena tihenevad ärikontaktid ning moodustuvad uued ühissettevõtted. **SMELINK ja ESMERALDA projektid koos teiste arenguprojektidega loovad aluse ärisuheteks nii naabermaade ettevõtjatega kui ka kaugemate maade ettevõtjatega.**

VÄLISSUHETE ARENGU PRIORITEEDID

- ⊕ Eesti ja Euroopa Liidu liitumisläbirääkimistega seoses avanevate võimaluste selgitamine rahvusvahelise koostöö arendamiseks
- ⊕ Rootsi, Soome ja Saksamaa sõpruspiirkondade koostöökogemuse rakendamine koostööprojektides Läti, Leedu ja Venemaa koostööpiirkondadega
- ⊕ Kohaliku arengu, väikeettevõtluse, hariduse ja turismialane koostöö
- ⊕ Uute innovaatiliste koostööpartnerite leidmine nimetatud valdkondades

ARENGUPROJEKTID

- ⊕ *RETK väikeettevõtluse Eesti-Soome-Vene arenguprojekt.* Raplamaa Ettevõtluskeskuse ja Soome Salo piirkonna Ettevõtlusteeninduskeskuse vaheline koostööprojekt väikeettevõtluse ja turismialase koostöö arendamiseks kummagi maa ettevõtjate vahel eesmärgiga laiendada oma tegevust ja suhteid nii Lätisse kui Venemaale
- ⊕ *Kohaliku arengu Eesti-Rootsi-Leedu koostööprojekt "Kodukant".* Rapla ja Jönköpingi lääni mitmeaastase koostöökogemuse rakendamine kohaliku arengu alases koostöös kummagi piirkonna sõpruspiirkondadega Leedu Vabariigis

- ⊕ *HPH Eesti-Rootsi koostööprojekt.* Terve ja elujõulise südamaa kujundamine Eestis Järva ja Rapla maakondades ning Rootsis Jönköpings ja Västergötlandi läänides. Projekti sisuks on alternatiivsete ettevõtlusvormide arendamine kummagi riigi põllumajandusliku põhitööhõivega sisemaa piirkondades
- ⊕ *APEDLE ökoturismi Eesti-Soome koostööprojekt.* Madal-Eesti ökoturismi arenguprojekt Rapla, Pärnu, Järva ja Viljandi maakondades koostöös Turu Ülikooli Täiendõppekeskusega
- ⊕ *SMELINK Eesti-Rootsi koostööprojekt.* SME-LINK on pilootprojekt, mille eesmärgiks on kaasaegse infotehnoloogia rakendamine teabevahendajana Eesti väikeste ja keskmiste ettevõtete kasvu stimuleerimiseks ning konkurentsivõime suurendamiseks
- ⊕ *Euroinfokeskuse avamine Rapla Maavalitsuses.* Rapla maavalitsuse IV korrusel Euroopa Liidu koostöövõimalusi ning maakonna sõpruspiirkondade koostööd tutvustava keskuse avamine 25.mail 1998
- ⊕ *ESMERALDA väikeettevõtluse Eesti-Soome-Rootsi-Läti.* Soome Nurmijärvi valla ja Rootsi Lilla Edeti kommuuni initsiatiivil algatatud projekt väikeettevõtluse koostöösuhete arendamiseks sõpruspiirkondade ringis – Eestis, Lätis. Projektiga on liitumas Taani ja Saksamaa.

EDASINE TEGEVUS JA MONITOORING

- ⊕ Koostöö Venemaaga, turismi- ja kõrgtehnoloogia-alase koostöö läbirääkimised Ameerika Ühendriikide Oregoni osariigi ettevõtjate esindajatega
- ⊕ Kohaliku arengu koostöö kavandamine Rootsi ja Leeduga
- ⊕ Halduskorralduse arengu koostöö kavandamine Saksamaaga
- ⊕ Arengukava tutvustamine maakonna omavalitsuste, haridusasutuste ja ettevõtete esindajatele
- ⊕ Taotluste koostamine arenguprojektide rahastamiseks
- ⊕ Koostööpartnerite leidmine erinevatele arenguprojektidele

AVALIKUD SUHTED. MEEDIA

PEAEESMÄRK

Meedia ja suhetekorralduse arengustrateegia on võimalus Rapla maakonna strateegilise planeerimise eesmärkide saavutamiseks.

SEISUND

Meedia ja avalike suhete käsitlemine maakonna arengustrateegia osana tulenes erinevate eluvaldkondade SWOT- ja probleemanalüüsides. Maakonna vähene atraktiivsus, väga lünklik ja ajuti negatiivne käsitlemine meedias on osutunud arenguvõimaluste üheks piduriks. Informatsioonipuudus ja samas vähene oskus olemasolevat teavet oskuslikult serveerida on tekitanud “musti auke” meediataevas.

VISIOON

Maakonda teatakse ja tuntakse nii Eestis kui väljaspool. Maakonnast räägitakse-kirjutatakse näidatakse meediaväljaannetes. Maakonna imidzh on hea ning läbi positiivse maine on toimunud atraktiivsuse tõus. Tänu edukale suhetekorraldusele on suurenenud investeringud maakonda. Elujärg paraneb ning rahvastik suureneb mujalt tulnud keskmiselt jõukamate noorte ja edukate perekondade arvelt. Maakonnast valitud riigikogusaadikutega on sisutihe ja konstruktiivne koostöö. Töötab kohalik raadiojaam.

ARENGUSTRATEEGIAD

- ⊕ *Logo ja Reklaamlause.* Maakonna logo ja reklaamlause väljatöötamine. Nende kasutusvõimaluste analüüsimine ning efektiivsemate variantide järk-järguline teostamine
- ⊕ *Koolitus.* Koolitusprogrammid maakonna avaliku sektori töötajatele teemal “Meedia ja suhetekorraldus maakonna maine kujundamisel”. Parima ja soodsaima koolitusprogrammi saamiseks korraldada maakonna täiskasvanute koolitusfirmade vahel konkurss
- ⊕ *Trükised.* Maakonda käsitlevate trükiste ideekavandite analüüsimine suhetekorralduse seisukohalt ning trükiplaanide koostamine. Maakonna kalender, fotoalbum, infovihikud, teatmikud, reklaamprospektid, mitmesugused temaatilised voldikud, fotokomplektid (kirikud, mõisad, loodusobjektid jms.), aastaraamatud jms.
- ⊕ *Koduleheküljed Internetis.* Maakonna interaktiivseks tutvustamiseks moodustada toimkond, kelle ülesanne on määratleda kodulehekülgede sisu, info muutmise ja õigsuse vastutus. Kujundamine tellida professionaalidelt
- ⊕ *PR-üritused.* Süstemaatiline PR- ja meediaürituste korraldamine erinevate eluvaldkondade tutvustamiseks. Eesmärk: tutvustada maakonda põhjalikult läbimõeldud stsenaariumidega ürituste kaudu maakonna elanikele, ettevõtjatele, kunstnikele, poliitikutele, riigiametnikele, ajakirjanikele jt.
- ⊕ Teabekorralduse korrastamine
- ⊕ Professionaalide kaasamine

ARENGUPROJEKTID

- ⊕ Kindel Käeulatus
- ⊕ PR-projekt “Avatud Rapla maakond” september 1997 – juuni 1998
- ⊕ Maakonna trükised kuni aastani 2000
- ⊕ “Viimase ja viisakana internetti” – maakonna kodulehekülg detsembris 1998

SOODNE ETTEVÕTLUSKESKKOND

TEED JA TRANSPORT

PEAEESMÄRK

Peatükis leiab käsitlemist teedevõrk (kõigi transpordiliikide tarvis), maanteehoid, transport (kõik liigid) ja liiklus. Maanteehoiu moodustab maanteevõrgu arengu kavandamine, remont ja hoole, maanteede haldamisega seonduv, eesmärgiga: luua kasutajale mugavad, säästlikud ja ohutud liiklustingimused.

OLUKORD

Maakonna olulisimad maanteed on: Tallinn-Pärnu-Ikla (maantee nr 4), Tallinn-Rapla-Türi (15), Rapla-Märjamaa (28), Märjamaa-Koluvere (29), Rapla-Järvakandi-Kergu (27) ja Kose-Purila (14) maanteed. Esimene neist (4) koos **Rail Balticaga** – rahvusvahelise tunnusnimega **Via Baltica** – on **Trans-Euroopa Teedevõrgu (TEN) osa ja kuulub ka Eesti riigi prioriteetsemate maanteeprojektide hulka**. Maantee nr 4 ühendab maakonna läänepoolmikku Tallinna ja Pärnuga (viimasest läheb suund edasi Läti Vabariigi pealinna Riia poole). Trass on hästi läbitav – arengu piduriks on olnud poliitilised tõkked. Maantee nr 15 ühendab maakonna idapoolmikku (sh. maakonnakeskust) Eesti pealinna – Tallinnaga ning annab ka väljapääsu ida- (Rakvere-Narva) ja lõunasuunas (Viljandi, Tartu-Võru). Need kaks eristuvad teistest selgelt suurema liiklustiheduse poolest. Tee nr 28 ühendab omavahel kahte eelnimetatud pealiini ning annab ka väljapääsu läände (tee nr 29) (Haapsalu, Virtsu-Kuressaare).

Teedevõrk maakonnas on tervikuna piisavalt tihe. Mõnevõrra parandamist tahaks teede üldine seisund. Rapla maakonnas on praeguse seisuga kokku 3 898 km maanteed. Neist 1 012 km on riigimaanteed (sh. 48 – põhimaanteed, 165 – tugimaanteed, 799 – kohalike maanteed) ja 2 886 km – valla- ja eramaanteed. Riigimaanteedest on 47% (476,3 km) asfaltbetoon-, must- või tuhkbetoonkattega. Kruusateid on 535,7 km. Sildu on 61 (kogupikkus – 1 624,7 m).

Viimastel aastatel on märgatavalt suurenenud liiklussagedus meie teedel, eriti aga teedel, millised suunduvad Tallinnasse. Näiteks – Tallinn-Rapla-Türi maanteel on liiklus kasvanud 1995.a. 2 572 sõidukilt ööpäevas 1997.a. 3 130 sõidukini ööpäevas (kasv – ligi 22%). Prognoos aastani 2020 ütleb, et siin saab veel toimuma märgatav kasv – 4 500 - 4 700-ni. Sama trend puudutab ka Tallinn-Pärnu-Ikla maanteed (nn. Via Baltica trass). Selle põhjuseks on suurenenud autode arv, ka on inimesed hakanud senisest enam Tallinnas ja Tallinna lähiümbruses tööl käima, säilitades samal ajal elukoha Raplamaal.

Reisijate- ja kaubaveo suuremad ettevõtted on maakonnas: Rapla Veod AS, Rapla Transport AS ning Tamm & Pojad AS. Nende teenindada on 34 bussiliini (997 km). Raudteeliiklust korraldab Edelaraudtee RAS.

Tallinn-Rapla-Lelle-Pärnu-Mõisaküla raudteel on väljapääs Läti Vabariiki ja sealtkaudu ka mujale Euroopasse. Praegusel hetkel liiklust läbi Mõisaküla ei toimu, kuna Läti-poolne teelõik on liikluseks suletud.

Eesti avaliku raudteevõrgu haldajaks ning ühtlasi peamiseks vedude korraldajaks raudteel on *Edelaraudtee*. Rongiliiklust maakonnas korraldab rongidispetsher Tallinnas kohalike jaamakorraldajate kaudu. Lõigul *Tallinn-Rapla-Lelle* paiknevad Rapla maakonnas järgmised peatused: Vilivere, Kohila, Lohu, Hagudi, Rapla, Keava ja Lelle; lõigul *Lelle-Türi-Viljandi*: Lelle ja Kärü ning lõigul *Lelle-Pärnu*: Lelle, Koogiste ja Eidapere. Reisirongide liinide kogupikkus on 73,5 km, rong/km päevas (diislrongid) - 1 032,0. Vaguneid (58,32 t) laaditi / tühjendati Kohilas - 19/29 tk. ning Raplas - 328/836.

Kuigi maakonnal puuduvad oma rahvusvahelised lennuväljad ja sadamad, annab soodus asend Tallinna ja Pärnu vahetus läheduses võimaluse kasutada viimastes paiknevate teenuseid.

STRATEEGIA

Võimalike tulevikutrendidena nähakse Rapla maakonnas: maailm muutub “väiksemaks” tänu side- ja transpordivahendite arengule ning ka meie nihkume seetõttu maailmale “lähemale” – kasvab kontaktivõimaluste paljus, kasvab regionaalne koostöö (tuleviku Euroopa on regioonide Euroopa). Maailmas valitseb trend turismi ja teenuste kasvule – see loob eeldusi vastavate eluvaldkondade arenguks ka meie maakonnas. Siin on – vastava arengukava alusel – alust oodata ka Maanteeameti-poolset abi parkimis- ja puhkekohtade rajamisel. Võib prognoosida, et poliitilised tõkked põhja-lõuna suunas vähenevad ning **Via Baltica** kasutamine kasvab. Tõenäoliselt kasvab ka konkurents ida-lääne suunal – seda olulisemaks muutub neid suundi omavahel ühendav liin. Koostöös naabermaakondadega ja Maanteeametiga on vajalik kavandada võimalikke ühendusteed põhimagistraalide vahel (Tallinn-Tartu ja Tallinn-Pärnu-Ikla) – nn “teised” ja “kolmandad” Tallinna ringteed.

Peamised arengueesmärgid maakonnas on: süsteemse arengu kavandamine, inimeste aktiivsuse tõstmine, neis erinevate valmisolekute tekitamine ning sihipärane reklaam ja lobby-töö tähelepanu juhtimiseks meie tugevatele külgedele, aga ka probleemidele.

Oluline on teedevõrgu üldise tehnilise seisundi parandamine – see on oluline nii maakonna konkurentsivõime kui inimeste turvalisuse (liiklusohutus) seisukohalt. Liiklusohutuse (ja ka säästva arengu) seisukohalt on väga oluline ka alternatiivsetele liikumisviisidele võimaluste loomine ja nende ohutuse tagamine. Selleks tuleb hakata senisest aktiivsemal märgistama ja rajama – muuhulgas – jalgrattateid. See kuulub ka Maanteeameti prioriteetida hulka.

Välja tuleb arendada kaasaegne raudteesüsteem. Lõunasuunale tuleviku arengukavas (VASAB 2010) ette nähtud võimalik Läänemeremaid ühendav kiirraudtee – **Rail Baltica** – üks osa sellest. Selle ehitamine ei ole aga – suure maksumuse tõttu – tõenäoliselt lähema kümne aasta jooksul veel päevakorras. VASAB 2010 raport sisaldab oma tulevikupildis ka teise maakonda läbiva – Tallinn-Rapla-Lelle-Türi-Viljandi – raudteeliini. Praegu takerdub areng paljus raudtee nõrga tehnilise seisundi ja vähese läbilaskevõime taha, kuid juba sel aastal on kavas renoveerida Lelle ja Türi vaheline raudteelõik. Liiklus on kavas taastada ka Läti Vabariigiga (Mõisaküla kaudu) – seda ehk saajandivahetuseks (läbirääkimised Läti poolega käivad). Raudteeliikluse tihendamiseks, parandamiseks ja kiirendamiseks on plaanis vahetada välja praegune veerevkoosseis nn. raudteebusside vastu (80-150 istekohta). 1998.aastal toimub see Edelaraudtee Tartu depoo ning alates 1999.aastast muutub võimalikuks ka Tallinna depoo. Mõned raudteejaamade hooned, millised ei leia kasutamist, on kavas munitsipaliseerida ning anda neile teine funktsioon. Suurem tähelepanu raudteeliiklusele kui keskkonnasõbralikumale liikumisviisile oleks kooskõlas Raplamaa arenguprioriteetidega.

Heatasemeline täiendkoolitus (projekti juhtimine, teenindamine, turism, reklaam) aitaks tõsta meie konkurentsivõimet ja kujundada valmisolekuid. Kindlasti peavad kõik teostatavad tee- ja transpordiprojektid vastama keskkonnakaitse tingimustele (keskkonnamõjude hindamine), et tagada maakonna üht peamist arenguprioriteeti – säästvat arengut.

Kuusiku lennuväli Rapla vahetus naabruses võimaldaks – väljaarendamise korral – vastu võtta väikelennukeid, sh. ka välisturiste. Võimalus purilennunduse, langevarju- ja lennuspordi harrastamiseks.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Peaaegu ainsaks põhja-lõunasuunaliseks rahvusvaheliseks transpordisuunaks tunnustatud **Via Baltica**. See on Eesti tähtsaim autodega tehtavate välisvedude suund. Annab Soomele ja Baltimaadele väljapääsu Kesk-Euroopasse. Maantee Tallinn-Ikla rekonstrueeritakse enne 2010.a. Via Baltica trassi ja selle ümber kujunevat arengukoridori hakkab käsitlema rahvusvaheline koostööprojekt Via Baltica Ruumilise Arengu Koridor.

Kaugemas plaanis on ees **Rail Baltica kiirraudtee** trassi ehitamine. Praegusel hetkel ei ole kavandatud uut trassi ning seetõttu käsitletakse eelkõige varianti, millise puhul renoveeritakse olemasolev Tallinn-Rapla-Lelle-Pärnu-Mõisaküla raudtee.

Lähiaastatel on kavas ehitada uusi teelõike:

- ⊕ Vardi-Nurme teelõigu väljaehitamine aastal 1999
- ⊕ Alu-Väljataguse teelõigu väljaehitamine aastal 2000
- ⊕ Maanteeameti tehnokeskuse poolt on kavandatud mitmeid kiirtee Tallinn-Tartu trassivariante ja üks neist läbib ka Rapla maakonda (Kaiu vald)
- ⊕ Maanteeameti tehnokeskuse poolt on kavandatud tulevikus teelõigu Väljataguse-Valtu väljaehitamine
- ⊕ Rapla valla ja linna üldplaneering näeb ette maa reserveerimist võimalike ümbersõitude tarvis asulatest (“pudelikaeladest”) – Hagudi ümbersõit ja Rapla idapoolne ümbersõit. Need võivad muutuda aktuaalseks, kui liiklusintensiivsus veelgi tõuseb. Juba praegu kannab muinsuskaitse all olev Rapla kivisild koormust üle 4 500 sõiduki ööpäevas
- ⊕ Kehtna valla üldplaneering näeb ette maa reserveerimist võimaliku ümbersõidu tarvis Kehtna alevikust ida poolt

Lähiaastatel on kavas renoveerida teelõike:

- ⊕ Lelle jaama tee 0,0-1,1 km (1999)
- ⊕ Tallinn-Pärnu-Ikla maantee 50,4-63,7 km, 75,6-76,9 km (1999), 78,7-82,8 km, 89,3-92,3 km (2000)
- ⊕ Hagudi jaama tee 0,0-0,2 km (2000)
- ⊕ Tallinn-Rapla-Türi maantee 23,9-42,8 km (2000), 47,5-50,5 km, 57,2-58,6 km (2001), 70,4-78,7 km (1999)
- ⊕ Rapla-Järvakandi-Kergu maantee 2,6-12,8 km (1999), 28,4-32,9 km (2000)
- ⊕ Märjamaa-Kolivere maantee 2,3-10,4 km, 11,6-14,4 km, 16,6-25,2 km (2001)
- ⊕ Kose-Purila maantee 33,1-39,1 km (2001)
- ⊕ Rapla jaama tee 0,0-0,3 km (2001)
- ⊕ Vaida-Urge tee 16,49-23,2 km (1999)
- ⊕ Kernu-Kohila tee 4,7-8,8 km (1999)
- ⊕ Lelle-Vahastu tee 0,1-5,4 km (1999), 5,4-12,5 km (2001)
- ⊕ Keava-Hõreda tee 10,1-14,4 km (2000)
- ⊕ Lau-Kaiu tee 0,0-4,8 km (2000)
- ⊕ Pae-Ingliste tee 0,0-1,6 km (2000)
- ⊕ Rapla-Aranküla tee 0,9-4,8 km (2000)
- ⊕ Koikse-Purku tee 4,0-9,6 km (2001)
- ⊕ Nadalama-Kalbu tee 0,0-0,5 km (2001)
- ⊕ Lokuta-Kehtna tee 9,2-12,8 km (2001)
- ⊕ Manni-Kivi-Vigala tee 0,0-3,6 km (2001)
- ⊕ Kivi-Vigala-Avaste-Vana-Vigala tee 0,0-0,8 km (2001)
- ⊕ Juuru-Järlepa tee 0,3-12,8 km (2003)
- ⊕ Juuru-Rapla tee 1,2-4,8 km (2003)
- ⊕ Kivi-Vigala-Pallika tee
- ⊕ Tõnumaa-Oese tee
- ⊕ Kuku-Hagudi tee

Sildade renoveerimine:

⊕ Konuvere kivisild (1999-2000)	⊕ Jämeda sild	⊕ Sillakõrtsi sild
1999.a.	2000.a.	2001.a.
⊕ Ruunavere sild	⊕ Konnaveski sild	⊕ Kohila sild

2002.a.

- ⊕ Lohu sild
- ⊕ Parila sild

2003.a.

- ⊕ Kabala sild
- ⊕ Maidla sild
- ⊕ Pirgu sild

2004.a.

- ⊕ Tahka sild
- ⊕ Sulu sild

2005.a.

- ⊕ Veski sild
- ⊕ Karitsa sild
- ⊕ Teenuse sild

2006.a.

- ⊕ Seli sild
- ⊕ Läti sild
- ⊕ Moodra sild
- ⊕ Kärü sild

Jalgrattateed on tuleks rajada või märgistada sinna, kus enam kasutajaid:

⊕ Laukna küla	⊕ Alu alevik
⊕ Sipa küla	⊕ Rapla linn ja ümbrus
⊕ Teenuse küla	⊕ Rapla-Kuusiku lõik
⊕ Vana-Vigala küla	⊕ Tamme küla
⊕ Kivi-Vigala küla	⊕ Raikküla küla
⊕ Varbola küla	⊕ Purku küla
⊕ Märjamaa alev ja ümbrus	⊕ Inglise küla
⊕ Velise küla	⊕ Kaerepere küla
⊕ Valgu küla	⊕ Keava alevik
⊕ Vilivere suvilapiirkond	⊕ Kehtna alevik
⊕ Hageri alevik	⊕ Lelle alevik
⊕ Kohila-Hageri tee	⊕ Eidapere alevik
⊕ Prillimäe alevik	⊕ Järvakandi alev
⊕ Kohila alev ja ümbrus	⊕ Juuru alevik ja ümbrus
⊕ Kohila-Lohu-Mälivere tee	⊕ Kaiu alevik
⊕ Tallinn-Rapla-Türi tee Kohilast Kehtnani	⊕ Kuimetsa küla
⊕ Purila küla	⊕ Vahastu küla
	⊕ Kärü alevik

Ühiskondliku transpordi skeemis esialgu suuri muutusi ette ei nähta.

Kuusiku lennuväli jääb reserveerituks lennunduse tarvis.

ELEKTER

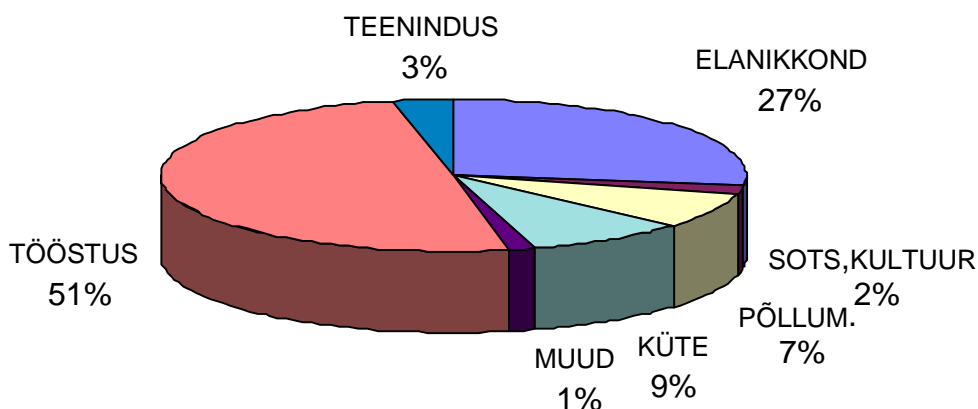
EESMÄRK

Elektrisüsteem peab pidevalt toimima ühtse süsteemina, olema töökindel ja optimaalne ning tagama tarbijate katkematu varustamise kvaliteetse elektrienergiaga.

SEISUND

Rapla maakonda varustab elektrienergiaga Eesti Energia Põhja Elektrivõrkude Rapla Elektrivõrk.

ELEKTRIENERGIA TARBIMINE

Rapla maakonna elektrienergiaga varustus on küllaltki hea – 35-110kV alajaamades on piisavalt tarbimisvaru. Tulevikus on kavas üle viia 110kV toitepingele Märjamaa, Kohila ja Kaiu alajaamad.

Rapla maakonna 35-110kV alajaamad

Alajaam	Trafo võimsus MVA	Koormus MVA	Asukoht	Märkused
Rapla 110 kV	$2 \cdot 25 = 50$	28,8	Rapla linn	
Järvakandi 110kV	$6,3 + 2 \cdot 10 = 26,3$	5,0	Järvakandi alev	
Vigala 110kV	6,3	1,5	Vigala vald	
Valgu 110kV	6,3	0,9	Märjamaa vald, Valgu	
Kehtna 110kV	6,3	2,8	Kehtna vald	
Keava 35kV	3,2	1,0	Kehtna vald	
Lelle 35kV	1,6	0,6	Kehtna vald	
Märjamaa 35kV	$2 \cdot 5,6 = 11,2$	5,1	Märjamaa alev	Üleviidav 110kV
Ohukotsu 35kV	1,6	1,6	Märjamaa vald	Trafo vahetus
Hagudi 25kV	4	1,6	Rapla vald	
Kohila 35kV	$2 \cdot 4 = 8$	5,1	Kohila alev	Üleviidav 110kV
Järlepa 35kV	1,8	0,8	Juuru vald	
Käru 35kV	1,6	0,8	Käru vald	Trafo vahetus
Kaiu 35kV	10	5,0	Kaiu vald	Üleviidav 110kV
Kokku:	138,2	60,6		

Probleeme on 0,4kV jaotusvõrkudega: liinide pikkused on suured, pinged – madalad. Sellises seisus on Rapla maakonnas praegu ligi 200 tarbijat. Prognoosi järgi vajab Rapla maakonna jaotusvõrk – et läbi viia tarvilikud rekonstrueerimised – ca 20-30 milj. EEK investeeringuid.

TULEVIKUVISIOON

Maakonna tarbijate katkematu ja kvaliteetse elektrienergiaga varustamiseks ja kliendisõbralikuks teenindamiseks:

- ⊕ RAS Eesti Energia ümberkujundus turumajanduslikele alustele
- ⊕ Moodustatakse elektrienergia tootmise, ülekande ja jaotuse iseseisvad majanduslikud äriühingud
- ⊕ Elektrienergia hind on Energiaseaduse järgi Energiaturu Inspektsiooni kontrolli all ja hind vastab tegelikele kulutustele
- ⊕ Elektrienergia hind tõuseb kõige rohkem kodu- ja väiketarbijatele
- ⊕ Iseseisev elektrivõrk muutub kliendisõbralikumaks
- ⊕ Elektrivõrkude rekonstrueerimisega on saavutatud, et kõik tarbijad on varustatud kvaliteetse elektrienergiaga
- ⊕ Tekib elektrienergia tootjate paljusus ja elektriturg tarbijatele
- ⊕ Elektrienergia tarnijad võistlevad omavahel elektrienergia tootmise võimaluste eest ja energiaravustuse süsteem on avatud konkurentidele
- ⊕ Elektrivõrgu areng ja ehitus toimub vastavalt piirkonna kohta koostatud arengukavadele ja detailplaneeringule
- ⊕ Uute tarbijate elektrivõrku liitumine ja tarbimisvõimsuse suurendamine toimub liitumistasu alusel

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Lähiaastatel on kavas ehitada välja Valgu-Märjamaa 110kV lõik.

35kV pingelt on kavas üle viia 110kV pingele:

- ⊕ Märjamaa alajaam
- ⊕ Kaiu alajaam
- ⊕ Kohila alajaam
- ⊕ Rapla-Kaiu-Kõue lõik
- ⊕

Rekonstrueeritakse:

- ⊕ Kärü-Türi lõik (110 kV gabariidile)
- ⊕ Kohila-Järlepa lõik
- ⊕ Kärü alajaam
- ⊕ Ohukotsu alajaam

EDASINE TEGEVUS JA MONITOORING

Selgitamaks elektriga varustatuse probleeme, kitsaskohti ning vältimaks ebamajanduslikke otsuseid on kavandatud algatada maakonnas **energeetikaalane uuring ja seejärel teemaplaneering.**

KÜTTEMAJANDUS

EESMÄRGID

Küttemajanduse eesmärk on piirkonna elanike ja ettevõtete varustamine kvaliteetse ja vastuvõetava hinnaga soojusenergiaga. Küttemajanduses tuleb jätkata tehnilisi ümberkorraldusi ja kadude vähendamist nii soojuse tootmises, soojavõrkudes kui tarbija juures. Et vältida kaugküttesoojuse konkurentsivõime langust, tuleb küttemajanduse arendamiseks koostada piirkondlikud arengukavad ning suunata uued investeeringud küttemajandusse vastavuses arengukavadega. Sellega tagatakse kaugkütte ja teiste kütteviiside optimaalne harmooniline areng ning seniste investeeringutega rekonstrueeritud kütteviiside edasine otstarbekas ekspluaterimine.

KÜTTEMAJANDUS

- ⊕ tootmine peab olema keskkonnasäästlik
- ⊕ soojusenergia tootmine on majandustegevus
- ⊕ mitmekesine (erinevad omandivormid, kütted jm.) lähtuvalt kohalikest oludest
- ⊕ energiasäästlik tootja ja tarbija poolt
- ⊕ tarbijale vastuvõetava hinnaga ja konkurentsivõimeline

SEISUND

Maakonna elanikkonda soojusega varustavate katlamajade munitsipaalomandisse ülevõtmine toimus 1992.a. sügisel. Aastatel 1993-97 on tsentraalkatlamajadest seiskunud 39-st 16 – põhjuseks peamiselt väikeasulates tööstustarbijate-poolne soojast loobumine ja sellest tulenev sooja hinna tõus elanikele jne. Katlamaja teenustest loobunud elanikud on enamikul juhtudel läinud üle elektriküttele, mis sel hetkel tundus mugava variandina, samas – tulevikus kallineb selline kütteviis märgatavalt (elektrihinna tõus).

Maakonna katlamajades tarbitud kütused

⊕ Kivisüsi	– 1 962 t	⊕ Maagaas	– 1 306 tuh.m ³
⊕ Tükkurvas	– 5 916 t	⊕ Masuut	– 10 247 t
⊕ Turbabrikett	– 25 t	⊕ Põlevkiviõli	– 3 697 t
⊕ Küttepuud	– 4 258 tm	⊕ Petrool	– 1 027 t
⊕ Puiduhake	– 1 172 tm	⊕ Elekter	– 10 768 MWh

Rapla maakonna põhiline kütus on **masuut** ja **põlevkiviõli**, kusjuures esimese osatähtsus pidevalt tõuseb. Importkütuste turg toimib vabaturuna, kus pakkumine ületab tarbimise. Kohalikest kütustest on **tükkturba** tootmine maakonnas vähenenud, sest see ei ole väiketootjale tasuv. **Küttepuude** turg on vaba, hinna määrab turg.

Maagaas on arvestatav tulevikukütus – põhjuseks keskkonnasõbralikkus ja stabiilne hind. Laialdasemat tarbimist piirab harustrasside ja jaotusjaamade puudumine. Rapla maakonna maagaasi tarbijad on:

- ⊕ Järvakandi alevis – Järvakandi Klaas AS ja ME Järvakandi Soojus (11,44 milj. m³ aastas)
- ⊕ Kohila alevis – Kapa Katlamaja (1,0 milj. m³ aastas)

Perspektiivsed tarbijad on:

- ⊕ Rapla linn – tarbimisega 10-12 milj. m³ aastas; ehitus algab 1999.a.

- ⊕ Potentsiaalsed tarbijad võivad olla kõik teised suuremad investorid gaasitrassi väljavõtete läheduses, kui tarbimine vastab AS Eesti Gaasi äriplaanile – gaasi sissetoomise 1,0 milj. EEK investeering vastab 1,0 milj. m³ gaasi tarbimisele aastas

Olukorra parandamisel tuleb arvestada

- ⊕ soojusenergia säästule suunatud investeeringud on kõige tasuvamad – seejuures tuleb eelkõige teostada madalama maksumuse ja suurema efektiga energiasäästumeetmeid käibekapitali arvel
- ⊕ luua soodsad tingimused selliste säästumeetmete elluviimiseks, millega tarbija saab ise hakkama. Propageerida häid säästutulemusi, õpetada tarbijat
- ⊕ eelkõige tuleb uuendada võimalikult suure kasutustundide arvuga süsteemid, asendades kehvas seisukorras olevad seadmed
- ⊕ moderniseerida keskmises seisukorras seadmed, mille jääkeluiga on võimalikult pikk
- ⊕ tasuvamad on investeeringud suurema koormatusega ja võimsamates katlamajades
- ⊕ soojatrassid tuleks rekonstrueerida korraliste remontide käigus või täienduseks tasuvamatele investeeringutele
- ⊕ maagaasi kasutusevõtu kavandamisel on vajalik majanduslikud tasuvusuuringud

KÜTTEMAJANDUSE ARENGUPRIORITEEDID

- ⊕ soojatootmisettevõtete erastamine
- ⊕ soojusenergia säästlik kasutamine (huvi säästa, kadude vähendamise programm)
- ⊕ omavalitsuste arengukavade väljatöötamine
- ⊕ erinevate küteliikide kasutamine
- ⊕ ressursside uuring
- ⊕ mõõtmine ja kontrollanalüüs
- ⊕ elamute erastamine (ühistud)

TULEVIKUVISIOON

- ⊕ soojusenergia tootmine ja hind on vastavalt Energiaseadusele Energiaturu Inspektsiooni kontrolli all
- ⊕ riiklik maksupoliitika ja saatemaksud soodustavad kohalike kütuste kasutamist
- ⊕ küttemajandusettevõtted on enamikus äriettevõtted
- ⊕ toimib soojusenergia tootjate konkurents
- ⊕ tarbijad investeerivad soojusenergia säästlikku kasutamisse
- ⊕ küttemajandus areneb vastavalt piirkondlikele arengukavadele
- ⊕ küteliikide mitmekesisus (eelistatavad – kohalik kütus ja maagaas)

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Maakonna ruumiplaneeringusse lisandub muutusena **gaasijaotusjaama ja harutrassi ehitamine** peatrassilt Raplasse. Tööde algus on kavandatud juba 1999.aastasse.

TELEKOMMUNIKATSIOONID

PEAÜLESANNE

Telekommunikatsiooniteenuste peaulesanne tagada maakonna kodanikele ja asutustele häireteta telefoni- ja andmeside koos lisateenustega maakonna ükskõik mis punktis.

OLUKORRAST

Rapla maakond on üldiselt telekommunikatsiooniteenustega kaetud, kuid mitmetes kohtades (Vigala ja Märjamaa piirkonnad) esineb ka telefonisides häireid – põhjuseks peamiselt vanad ja amortiseerunud õhuliinid. Samades piirkondades on probleemid ka infosidega. Seetõttu ei ole mitmetel maakonna koolidel võimalik kasutada arvutite ja võrkude poolt pakutavaid võimalusi. Haimre, Valgu, Kivi-Vigala ja Vana-Vigala ei saa üldse internetiühendust ning Järvakandil, Kaiul, Kehtnal, Kärul, Märjamaal, Varbolal, Raikkülal, Purkul, Kabalal, Vigala PTK-l, Kodilal, Alul, aga ka Rapla ÜG-l on sidea probleeme.

Teleteenuste pakkujaid Rapla maakonnas on praeguseks neli: Eesti Telefon AS, EMT AS, Radiolinja AS ja Q-GSM AS.

Eesti Telefon AS

Eesti Telefon AS tegutseb vastavalt 1992.a. sõlmitud kontsessioonilepingule. Tema lähiaastate arengueesmärgid on:

- ⊕ digitaalside kõikidesse telefonikeskjaamadesse
- ⊕ optiline kaabel maakonnakeskusesse
- ⊕ olemasolevate jaamade abonentmahu suurendamine
- ⊕ maaside arendamine FIX-mobiili ja RAS-1000 baasil
- ⊕ aastast 2001 peab iga soovija saama nelja nädala jooksul telefoni, sõltumata tema asukohast

Arengust

1997.a. lõpuks said kaugvalimise kõik Raplamaa abonentid, alates 01.11.96. on digitaalsed kaugsideühendused Raplal ja Märjamaal otse Tallinna jaamaga. 1998.a. rajatakse Rapla-Märjamaa digitaallink. Alanud on digitaaltelefonide paigaldamine. 1997.a. paigaldati Rapla linnas 256 numbrit (Rapla RSS), 1998.a. algul lisandus veel 256 (Rapla 2 RSS). 1998.a. vahetatakse välja Rapla linna raudteejaama piirkonna telefonid – Rapla 2 RSS maht on kokku 896 numbrit. Jätkub maakülade telefoniside laiendamine. Mahtra küla saab juurde 12 telefoni, Eidapere kaablivõrgu ja telefonijaama laiendus lisab 50 numbrit, telefoniseeritakse Vaimõisa piirkond jne.

Maapiirkondade telefoniseerimist alustati Laitse RAS-1000 (14 kb) abil. Praeguseks on saanud endale Rapla maakonnas (Loodna, Märjamaa ja Kohila vallad) numbri 46 inimest. 1998.a. on kavas mahtu laiendada. Järgnevatel aastatel on plaanis katta telefoniseerimata piirkonnad RAS-1000 leviga, 1998.a. ehitatakse RAS-1000 mast Säreveresse (katab osaliselt Kärü valla) ja 1999.a. – Kohilasse (Kohila, Rapla ja Juuru vallad, osaliselt ka Harjumaal) ja Päärdsusse (Vigala ja Märjamaa vallad, osaliselt ka Pärnumaal). Ehitatavad mastid on senistest kaasaegsemad – 19,2 kb digitaal, raadiusega 25 km. Peale RAS-1000 on maapiirkonnas kasutusele võetud veel FIX-mobiil, s.o. mobiilvõrgus töötav tavaline telefoniabonent. 1997.a. lõpuks oli paigaldatud neid 60.

Rapla maakonna telefoniseerituse tase

Linn/alev vald	Abonen- tide arv	Telefone 100 el. kohta
Juuru vald	476	28,8
Järvakandi alev	713	40,1
Kaiu vald	542	29,3
Kehtna vald	1 433	26,7
Kohila alev	1 590	42,4
Kohila vald	350	15,9
Käru vald	168	19,3

Loodna vald	245	18,8
Märjamaa vald	515	14,4
Märjamaa alev	1 348	40,7
Raikküla vald	448	23,5
Rapla linn	3 338	53,9
Rapla vald	981	25,7
Vigala vald	306	14,7
Kokku	12 453	31,4

Rapla maakonna telefonide arv seisuga 01.08.97.a.

Telef. jaama nimetus	Monteeritud numbreid	Vaba maht	Kasutatud maht
Järlepa	200	82	118
Järvakandi	800	94	708
Kaiu	512	142	368
Kuimetsa	150	1	149
Vahastu	100	37	63
Eidapere	100	2	98
Inglise	100	2	98
Keava	200	35	165
Kehtna	700	23	677
Lelle	200	19	181
Lokuta	100	41	59
Valtu	200	3	197
Hageri	150	16	134
Pahkla	50	6	44
Salutaguse	200	23	177
Käru	200	30	170
Sipa	200	90	110
Sooniste	200	115	85
Teenuse	50	1	49
Haimre	200	55	145

Paekiüla	50	8	42
Varbola	200	51	149
Velise	100	23	77
Valgu	200	92	108
Kabala	200	8	192
Purku	100	11	89
Raikküla	200	42	158
Alu	500	88	412
Hagudi	200	5	195
Kodila	200	41	159
Kuusiku	200	73	127
Seli	200	44	156
Kivi-Vigala	200	38	162
Vana-Vigala	200	24	176
Juuru	400	38	362
Kohila	2 048	493	1 555
Märjamaa	1 500	129	1 371
Rapla ATS	3 400	210	3 190
Rapla RSS	256	4	252
Laitse RAS	47	1	46
Kokku	15 013	2 240	12 773

Tulevikuvision

- ⊕ 2001.aastal ei ole telefonijärjekorda (99%)
- ⊕ kohustus arendada maapiirkondade sidet kuni kontsessioonilepingu lõpuni
- ⊕ kaasaegne digitaalühendus on Raplal ja Märjamaal ja edasi teistes piirkondades
- ⊕ nõukogude tipp tehnoloogia väljavahetamine kaasaegse vastu
- ⊕ andmeside kvaliteedi parandamine
- ⊕ üleminek ühtsetele hädaabi numbritele (112) ja eriteenistuse liinid
- ⊕ koos koolide ja raamatukogudega on loodud külade ja alevike teabekeskuste võrk

EMT AS

- ⊕ levi kaetud autovarustusega GSM 90% ja NMT 98%, selle aasta lõpuks ka GSM 98%-ni
- ⊕ mastid paigaldatud 1997.a. Kohilasse, Kaiusse ja Lellesse
- ⊕ paigaldatakse mastid 1998.a. Päärduisse ja Vahastusse
- ⊕ Märjamaa ja Kullamaa mastid rekonstrueeritakse
- ⊕ eelisarendus GSM süsteemile

Radiolinja AS GSM-256

- ⊕ hetkel ei kata piisavalt Raplamaa idaosa (Juuru, Kaiu, Kärü, Kehtna vallad), ka Märjamaa valla põhja- ja lõunaotsad on nõrgalt kaetud
- ⊕ leviala suureneb,
- ⊕ 1999.a. plaanitakse katta kogu maakond
- ⊕ konkurentsivõimeline võrk
- ⊕ tulemas satelliittelefon – Globalstar

Q-GSM AS

- ⊕ hetkel on katmata või nõrgalt kaetud Juuru, Kaiu, Kärü, Kehtna vallad ja Järvakandi alev
- ⊕ levi olemas Rapla linna piires ja Tallinn-Pärnu-Ikla maanteel
- ⊕ kavas on laiendada leviala Rapla ja Märjamaa vahelisel alal, samuti Kohilas – hõlmates kogu maantee Rapla, Kohila ja Tallinna vahel
- ⊕ 1999.a. on plaanis katta Lelle-Kärü teelõik
- ⊕ püstitatakse mastid Väandrasse (Pärnumaa) ja Kullamaale (Läänemaa) – needki mõjutavad tulevikus levi Rapla maakonnas

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Lähiaastate kavas on digitaallink Rapla-Märjamaa ning Rapla linna üleviimine digitaalnumbritele.

Valgusoptiline kaabel on ehitatud kuni Kohilani. Edasisi plaane ei osata välja tuua. Senini oli Raplamaa ainuke maakond ja Rapla – ainuke maakonnakeskus, kus valgusoptiline sidekanal puudus.

Mobiilside mastid ehitatakse Päärduisse (EMT), Vahastusse (EMT), Kullamaale (Q-GSM), Väandrasse (Q-GSM). Rekonstrueeritakse Märjamaa (EMT) ja Kullamaa (EMT) mastid. Radiolinja AS mastide kohta info puudub.

RAS-1000 mastid paigaldatakse Säreveresse (1998), Kohilasse (1999), Päärduisse (1999). Laitse masti mahtu laiendatakse.

POSTISIDE

HETKESEIS

Postiside Rapla maakonnas tagab Eesti Post AS, Rapla Post:

- ⊕ 39 sidejaoskonda, 191 postkasti, 194 töötajat (sh. 80 kirjakandjat)
- ⊕ juurutatud konteinerpostivahetus
- ⊕ post jõuab igasse kohta samal päeval
- ⊕ 1997.a. kahjum üle 200 000 EEK (hõreasutus)
- ⊕ palgafond 68% kogukäibest
- ⊕ pakub umbes 30 teenust

TULEVIKUVISIOON

- ⊕ laiendatakse pakkide kojuviimise teenust – “pakk uksest ukseni”
- ⊕ Märjamaa postimaja ehitus
- ⊕ Raplasse postipakkide konteinerite vastuvõtu sõlm
- ⊕ läbi viia kliendiuuringud, infopank, kliendisõbralikkus
- ⊕ laiendada teenuste arvu, näiteks pangateenused
- ⊕ arvutivõrk sidekontorite vahel
- ⊕ tuleb Eesti Posti tüüpimaja-sidekontor

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Maakonna-tasandi ruumiplaneeringus postiside areng väljendust ei oma.

INFOTEHNOLOOGIA

Infotehnoloogia võiks tinglikult jagada järgmisteks valdkondadeks:

1. Riistvara
2. Tarkvara
3. Arvuti kasutaja
4. Informatsioon ja selle kasutamine

RIISTVARA

Peamine ülesanne selles valdkonnas on saavutada olukord, kus riistvara (eriti arvutid) vanus ei ületaks 3 aastat.

Probleemid

- ⊕ Kasutusel olev riistvara on väga erinev ja ebahütlane (vanus, konfiguratsioon jne)
- ⊕ Pole piisavalt vahendeid riistvara kaasajastamiseks
- ⊕ Välja kujunemata arvutihoidusvõrk
- ⊕ Tarkvara areng ja andmete mahu suurenemine nõuavad pidevalt võimsamat tehnikat

Lahendused

- ⊕ Planeerida igal aastal eelarvesse piisavalt raha arvutitehnika arendustööde ja hoolduskulude jaoks
- ⊕ Kasutada ühe asutuse piires ühe firma arvuteid ja hankida neid enamasti ühest kohast
- ⊕ Maakonnas tegutsevad arvutifirmad kosuvad ja võtavad klientide teenindamist tõsiselt ning pakuvad reaalselt toimivaid arvutite hoolduslepingud

TARKVARA

Peamine ülesanne selles valdkonnas on alustada olemasoleva tarkvara legaliseerimisega ning saavutada aastaks 2003 olukord, kus töö tegemiseks ja õpetamiseks kasutatakse ainult litsentseeritud tarkvara, hetkel on Riigikantselei Informaatikaosakonna andmetel riigiasutustes kasutusel ainult 13% litsentseeritud tarkvara.

Probleemid

- ⊕ Tarkvara areng on väga tormiline ja ettearvamatu
- ⊕ Maailma juhtivate tarkvaratootjate omavahelised tülid ja tahtmatus kokku leppida ühtsetes põhimõtetes
- ⊕ Illegaalse tarkvara kerge kättesaadavus ja odavus
- ⊕ Arvutid hangitakse ilma tarkvarata

Lahendused

- ⊕ Arvuti varustatakse juba uuena legaalse tarkvaraga
- ⊕ Käivitada tarkvara legaliseerimise aktsioon
- ⊕ Püütakse regulaarselt vajadusel uuendada programmide versioone
- ⊕ Lepitakse kokku elektrooniliste dokumentide maakonnasisese vahetamise formaatides, Vabariigis tervikuna kavatakse lähiaegadel kehtestada tekstide vahetamiseks formaadid *.rtf* (*Rich Text Format*) ja *.html* (*Hypertext Markup Language*). See lubab kasutada ka programmide vanemaid versioone, mis antud ja kokkulepitud formaate tunnevad

ARVUTI KASUTAJA

Infosüsteem ilma professionaalse kasutajata ei anna oodatud tulemust või võib osutada lausa ohtlikuks. Sellest tuleneb erineva tasandi riigiametnike, õpetajate, raamatukogude töötajate jne koolitusvajadus.

Probleemid

- ⊕ Riigiametnike, õpetajate ja raamatukogutöötajate arvutioskuse tase ebahütlane, puudulik
- ⊕ Kuna inimeste IT teadmiste ja oskuste tase on väga erinev, on võimatu luua universaalset ametnike koolituse süsteemi
- ⊕ Arvutikoolituse süsteem on alles kujunemisjärgus
- ⊕ Õppeklasside ja koolitajate vähesus
- ⊕ Arvutikoolitus on eraisiku jaoks kallis
- ⊕ Väga hea arvutioskus tagab palju tasuvama töö Tallinnas või lähiaegadel kaugtöö võimaluse "võrgu" kaudu
- ⊕ Arvuti tugiisikute puudumine asutustes

Lahendused

- ⊕ Asutustes selgitada välja töötajate reaalne arvutioskuse tase ja vastava töökoha reaalne vajadus ning sellest lähtudes käivitada koolitusprogramm
- ⊕ Konkurentsivõimelise töö eest konkurentsivõimeline tasu
- ⊕ Koolitussüsteem saab jalad alla

INFORMATSIOON

Infotehnoloogiliste lahenduste üheks põhiülesandeks on informatsiooni kogumine, töötlemine ja edasiandmine seda vajavatele asutustele, organisatsioonidele, eraisikutele jne. Andmed muutuvad informatsiooniks alles peale töötlemist. Informatsiooni kogumine, hoidmine ja edasiandmine on reeglina sätestatud andmekogude seadusega ja Isikandmete kaitse seadusega. Probleem on informatsiooni transportimisel elektroonilisel kujul isegi väikeste kogustena. Lahendus on sideliinide kvaliteedi olulises paranemises või alternatiivse võrgustiku tekkes.

Probleemid

- ⊕ Sideliinide halb kvaliteet takistab andmeedastust
- ⊕ Sideteenuste turul ei ole konkurentsi
- ⊕ Ei ole analüüsitud maakonna asutuste- ja omavalitsustevahelisi infovoogusid ja reaalselt andme- ja infovajadust
- ⊕ Ebausk elektroonilise dokumendi/andmekogu väärtusesse (tõendusmaterjalina kohtus elektroonilist dokumenti veel ei tunnista)
- ⊕ Ei ole tagatud elektroonilise dokumendi/andmekogu autentsuse kontroll (elektrooniline allkiri ja krüptograafia)
- ⊕ Andmekogud on ülepaistatud ja ei vasta tegelikule elule
- ⊕ Ei pakuta veel andmetöötlus- ja analüüsiteenuseid

Andmesidesüsteemi ohud

- ⊕ informatsiooni ja/või muude ressursside hävitamine/hävimine
- ⊕ informatsiooni korrupsioon või muutmine
- ⊕ informatsiooni ja/või muude ressursside vargus, kõrvaldamine või kaotsimine
- ⊕ informatsiooni paljastamine
- ⊕ teenuste tõkestamine

Lahendused

- ⊕ Maakonna infotöörühma loomine, mis määratleks infovajaduse, selle struktuuri ja kättesaadavuse optimaalse viisi
- ⊕ Maakonna WWW-infoserveri rakendamine ja “maakonna infotoimetusele” volituste andmine
- ⊕ Maakonna infovoogude ning reaalse andme- ja infovajaduse uuring
- ⊕ Andmete ja dokumentide krüpteerimine ja X-400 andmeedastusprotokolli kasutuselevõtmisel elektrooniliste allkirjadega varustamine (juhul, kui Eesti Vabariigis sellele üle minnakse)
- ⊕ Andmekaitse tõhustamine ja täpne kontroll andmekogude kasutamise üle
- ⊕ Sidetehnika areng ja konkurentsi teke sideturul

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Suurem ruumiline muutus infotehnoloogia vallas saab olema maakondliku infoserveri paigaldamine ja käivitamine Rapla Maavalitsuse ruumides.

ETTEVÕTLUS

PEAEESMÄRK

Tugev ja konkurentsivõimeline ettevõtlus loob uusi töökohti, suurendab elanikkonna sissetulekuid ning paneb hea aluse kultuuri ja sotsiaalsfääri edenemisele.

ETTEVÕTLUSE OLUKORRAST RAPLA MAAKONNAS

Rapla maakonna ettevõtlus on aastaid tuginenud peamiselt põllu- ja metsamajandusele. Suuremad tööstusettevõtted on asunud alevites (Järvakandi, Kohila, Rapla). Praegusest ettevõtluse-alasest olukorrast puudub adekvaatne info – olemasolevate registreeritud ja statistika andmed ei käsitle tegelikku seisundit. Ettevõtteregistri andmetes on vähemalt 1/3 firmasid, mis tegelikult ei tegutseda ja kuuluvad sundlikvideerimisele. Äriregistri andmed on mitmekuulise ajalise nihkega, sest firmade ümberregistreerimisel on ooteaeg väga pikk. Firmade aastaaruannete ja tööjõuaruannete töötlemine on kättesaadav ainult eraldi tellimise ja tasumise teel – kaheaastase nihkega.

Rapla maakonnas on töövilmselise elanikke ca 21 613, nendest registreeritud töötuid ja töötajaid 1 605 (jaan. 1998.a.). Maakonnas on erinevatel andmetel ca 2 000 firmat ca 17 000 töökohaga, lisaks ca 1 700 füüsilisest isikust ettevõtjat.

Ettevõtjate nõustamise, koolitamise ja koostööga on tegutsenud alates 1992.a. Ärikeskus AS, Raplamaa Tootjate OÜ ja Talupidajate Liit. Kuni 1997.aastani ei olnud Rapla maakonnas ettevõtluse riikliku tugisüsteemi mehhanismid rakendatud. 14.veebruari 1997.a. alustas tööd Raplamaa Ettevõtluskeskus. Raplamaa omavalitsustes ei ole seni otseselt ettevõtlusega tegelevaid ametnikke tööle võetud – selle valdkonnaga tegelevad peamiselt vallavanemad või majandusnõunikud teiste tööde kõrvalt. Kutseühingud Raplamaal: Sekretäride Selts, Kaupmeeste Selts, Ärimeeste Klubi Rapla linnas.

Alates 1996.a. on korraldatud Kontaktmess'96, Kontaktmess'97, Kontaktmess '98 ja Kontaktmess 99

- ⊕ 1996.a. Kehtnas osalejaid 144 firmat
- ⊕ 1997.a. Kehtnas 70 firmat
- ⊕ 1998.a. Märjamaal 52 firmat
- ⊕ 1998.a. toimub ka põllumajanduse erisuuna laat-näitus Vigalas – Poti laat
- ⊕ 1997. ja 1998.a. kontaktmesside raames selgitati välja maakonna edukamad ettevõtted.
- ⊕ 1999.a. toimus Kontaktmess Raplas

Rapla maakonnas on kaks riiklikku kutsehariduskooli:

- ⊕ Vigala Tehnika ja Teeninduskool
- ⊕ Kehtna Kõrgem Põllumajanduskool

Teised koolid ja koolituskeskused (vt. ka HUVIHARIDUS)

- ⊕ Mainori Majanduskool
- ⊕ Alu Rahvaõpistu
- ⊕ Rapla Õppekeskus – alates 1998.a. sügisest Tallinna Mehhaanika Kooli Rapla filiaal
- ⊕ OÜ Andreas

Mitmetes Rapla maakonna põhikoolides ja gümnaasiumides toimub noorte majandusõpe Junior Achievement programmide alusel.

PROBLEEMID

Suuremad probleemid ettevõtluse alal on: põllumajanduses investeerimisvõimaluste puuduse tõttu uued masinad ja tehnoloogiad raskelt kättesaadavad, rahastamise- ja ekspordiprobleemid (kõrged intressimäärad ja tollibarjäärid); suuremates tööstusettevõtetes tööjõuprobleemid; seadusandluse ja majanduspoliitika valdkonnas takistab arengut maa- ja omandireformi aeglus ning kohalike

omavalitsuste ja keskvõimu vähene huvi ettevõtluse vastu; infrastruktuuri probleemidest on suurim kohati väga halb side olukord ning kaugus pealinnast; siseturu valdkonnas on põhiprobleemiks suur konkurents välismaise toodanguga ja väike ostujõud.

MIDA TOOB TULEVIK ETTEVÕTLUSELE? MILLISE OLUKORRANI ETTEVÕTLUSES JÕUDA SOOVIME?

- ⊕ Maakonnas suunatakse suurem tähelepanu noortele - neist kasvavad mitmekülgsete majandusalaste teadmistega teotahelised ettevõtjad, avaliku sektori töötajad ja tarbijad
- ⊕ Põllumajanduslikud ettevõtted on spetsialiseerunud ning kasutavad kaasaegset tootmistehnoloogiat – kaupu turustatakse kõikjale, ka Euroopa Liidu riikidesse ja Venemaale
- ⊕ Väike- ja keskettevõtlus omab kaalukat osa uute töökohtade loomisel – ettevõtete struktuur maakonnas on mitmekesisunud ning firmade ja töökohtade hulk on suurenenud
- ⊕ Ettevõtjad on kursis Euroopa Liidu majandusvõimaluste ja -tingimustega ning kasutavad avanenud turunisse edukalt
- ⊕ Tänu soodsale majanduskeskkonnale, teadlikule koostööle ja suunatud PR tegevusele on maakonda tulnud erinevaid investeringuid nii Eestist kui välismaalt
- ⊕ Ettevõtluse tugisüsteemid on hargnenud maakonna erinevatesse piirkondadesse ning saavutanud usalduse ja igapäevase kasutamise
- ⊕ Ettevõtluse alane informatsioonivahetus ja infoliikumine on kiire. Kohalikud omavalitsused on varustatud igakülgse ettevõtlusinfoga .
- ⊕ Ettevõtluse olukorra analüüs (arengitegevusvaldkondade kaupa, aastate lõikes, muutused ettevõtluse struktuuris, tööhõive muutused jne.) on aluseks regiooni arengu kavandamisel
- ⊕ Kohalikud omavalitsused on aru saanud koostöövajadusest oma ettevõtjatega – tegutsetakse koos nii avalikus kui ka erasektoris. Koos teadvustatakse paikkonda ning käiakse messidel. Kohalike volikogude koosseisus on palju ettevõtjaid ning tegutsevad piirkondlikud ärimeeste klubid
- ⊕ Hulgaliselt on võetud kasutusele uusi tehnoloogilisi lahendusi – suurenenud on tööviljakus ja konkurentsivõime. Tegeletakse teadliku toote- ja ekspordiarenguga
- ⊕ Ettevõtjad on võtnud omaks säästliku majandamise põhimõtted ja püüavad keskkonnakahjusid minimeerida
- ⊕ Eesti finantssüsteem on stabiliseerunud ja riigi maksude haldamine paranenud
- ⊕

ETTEVÕTLUSE ARENGUSTRATEEGIAID

Maamajanduse läbilöögivõimelisus

- ⊕ maamajanduse toetamine riiklike programmide raames (arvestatakse töötuse astet, asustustihedust, vanuselist struktuuri, RKP inimese kohta, geograafilist asendit jne.)
- ⊕ regionaaltoetuste ja krediteerimisvõimaluste avarumine
- ⊕ nõuandeteenistuste ja koolitusvõimaluste kättesaadavus
- ⊕ otsetoetuste rakendamine töökohtade loomiseks, põllumajandustootmise alustamiseks jne.

Majandusalaste teadmiste ja oskuste tõhustamine

- ⊕ maakonna kõikides koolides alates algklassidest majandusõpe (Junior Achievement, Ettevõtluskeskus)
- ⊕ gümnaasiumides tegutsevad õpilasfirmad, omandatakse konkreetseid ettevõtluskogemusi
- ⊕ kutseharidus korraldatakse ümber vastavalt majandusnõudlusele – Vigala Tehnika ja Teeninduskool, Kehtna Kõrgem Maamajanduskool, Tallinna Tehnikakooli Rapla filiaal
- ⊕ Raplas on Noorte Nõustamis- ja Infokeskus
- ⊕ täiend- ja ümberõppevõimalused on avardunud

- ⊕ Raplamaa Ettevõtluskeskus ja erakoolitusfirmad korraldavad kursusi, seminare, õppepäevi ja annavad individuaalkonsultatsioone nii töövõtjatele kui tööandjatele

Uusettevõtluse tekkimise soodustamine

- ⊕ Omavalitsuste üldplaneeringud ja arengukavad on kavandanud reservmaid ettevõtluse arenguks vastavalt piirkondlikele ressursidele
- ⊕ Maakonna investeerimisvõimaluste ja vabade ressurside kohta ilmuvad perioodiliselt trükised, neid reklaamitakse messidel ja interneti vahendusel
- ⊕ Riigi ettevõtluse tugisüsteemi vahendite abil on võimalik saada teavet, koostada edukaid äriplaane ning saada krediidigarantiisid
- ⊕ Ettevõtlusinkubaatorid kutsekoolide, gümnaasiumide, Ettevõtluskeskuse või firmade juures või mujal annavad algajatele ettevõtjatele praktilisi kogemusi
- ⊕ Maakonna positiivne *imago* meelitab investeerijaid maakonda

Tegutsevate ettevõtete edukas ümberkujunemine

- ⊕ Äriplaanide nõustamine, soovitusel efektiivsuse tõstmiseks ja rahvusvahelistumiseks (Ettevõtluskeskus, nõustajad)
- ⊕ Koolitus, seminarid, õppepäevad, kogemuste hankimine messidelt
- ⊕ Logistika (teed, side, transport) kaasajastamine
- ⊕ Alternatiivsete põllumajandussaaduste tootmine (mustikas, maasikas, raps, kanep jne.)
- ⊕ Metsa- ja puiduettevõtete tootearendus

PROJEKTID

- ⊕ Ettevõtluse alase info kogumine ja süstematiseerimine
- ⊕ SME-Link Eesti
- ⊕ ESMERALDA
- ⊕ RETK võrgustumine
- ⊕ Investeerimisvõimaluste ja ettevõtluse PR-trükise koostamine
- ⊕ Mess ja maakonna edukamate ettevõtete väljaselgitamine
- ⊕ Junior Achievement

EDASINE TEGEVUS JA MONITOORING

Maakonna ettevõtluse-alasest olukorrast oleneb kogu piirkonna areng. Edukas ettevõtlus on arengumootor. Edasine tegevus peab tuginema süstematiseeritud, objektiivsel ja analüüsitud infol. Kavandatud projektide käivitumisel peab jälgima planeeritud tegevuste mõju ettevõtluse arengule. Raplamaa Ettevõtluskeskus peaks kujunema keskseks ettevõtjate tugikeskuseks, kust saadakse infot, abi ja toetust.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Maakonnaplaneeringus saab käsitleda uute loodusressursside ja maapõuevarade kasutuselevõtmist – paemaardla (dolomiit) rajamine Märjamaa valda ja savimaardla (keramsiit) Vigala valda. Olemasolevate lisaks avatakse turbamaardla Rapla vallas. Alternatiivsete ettevõtlusvormidena saab tõlgendada uute töökohtade tekkimist turismi valdkonnas (vt. Turismi peatükk). Oluline on kutse-, ümber- ja täiendõppevõimaluste kaasajastamine ning avardamine (hariduse ja kutsehariduse peatükid)

TURISM

PÕHIEESMÄRK

Maakonna kultuuripärandi ja puutumatu looduse tutvustamine ning teadvustamine väljapoole maakonda. Raplamaa asendi ärakasutamine. Luua soodsad tingimused majanduslikuks arenguks. Turismialase tegevuse hoogustumine loob uusi töökohti kohalikele elanikele. Meelitab maakonda välisinvesteetoreid nii kodu- kui välismaalt. Meie ühise tegevuse tulemusena peaks maakonnast kujunema selline paikkond, kus iga inimene tunneb ennast looduse ja kultuuripärandi keskel tegutsemishimulisena, teadmistejanulisena, avatuna, mugavalt ja turvaliselt. Maakonna turismi arengukava koostamise põhieesmärgiks on mitmesuguste erilmeliste toodete väljaarendamine, meie vaatamisväärsuste ja heakorra olukord parandamine, meie kultuuripärandi ja looduse kättesaadavuse tagamine. Majanduslikus mõistes on oluline uute töökohtade ning lississetulekute loomine ettevõtetele ja inimestele turismi arendamise kaudu.

OLUKORD

Maakonnas on olemas omanäoline ja pikaajalise traditsioonidega kultuuripärand. Aastaid on uuritud maakonna aja- ja kultuurilugu, kahel tegutseval muuseumil on rikkalik ekspositsioon Eesti ajaloo ja kultuurist. Tihe teedevõrk ja soodne asukoht meelitab maakonda investeerima ja elama. Puutumatu ja omanäoline loodusressurss ootab heaperemehelikke tarbijaid, kuid koolitatud matkajuhte on maakonnas veel vähe.

Probleemiks on maakonnas turismitraditsioonide puudumine, turismiettevõtjate vähenenud koolitus ja kartus läbilöögivõimetuse ees. Maakonda tutvustavat infot ja reklaami on veel selgelt liiga vähe. Turismialane koostöö erinevate teenindusvaldkondade vahel kas puudub või on nõrk ja juhuslikku laadi. Maakonnas ei ole rajatud ka piisavalt puhkamisvõimalusi lähituristidele, õpilastele, vanuritele. Suveniiride valmistamine puudub peaaegu täielikult.

Riiklikku turismiinfosüsteemi maakonnas esindab Rapla Turismiinfokeskus, milline avati 1996.a. suvel ja kuulus esialgu turismifirmale Viru Tuur. Infokeskus kogub turismialast infot, korrastab ja loob andmepanka, edastab erapooletut ja pädevat informatsiooni reisiteenuste, transpordi-, majutus- ja toitlustusvõimaluste ning kultuurisündmuste kohta. Infokeskus omab ja levitab asjakohast infot kataloogidest, teatmikest ja Turismi ameti infoväljaannetest ning aitab koordineerida ja organiseerida maakonna turismiettevõtjatele koolitust, kohtumisi ja osalemist messidel, organiseeritakse ka vastuvõtte maakonna külalistele.

Aastaid on maakonnas tegutsenud erinevate huvialadega sihtrühmi, kes oma teadmiste kinnistamiseks korraldavad looduses õppematku (geograafiaõpetajad, botaanikud, koduloolased, jahimehed jm.). Populaarsust on enim võitnud erineva raskusastmega rabamatkad. Maakonna ökoturismi aktivistide poolt on välja töötatud seitse huvitavat matkarada tutvustamiseks maakonna looduse eripära:

1. Kuimetsa karstiala	5. Pahkla militaarne rada
2. Loosalu raba	6. Velise küla
3. Mahtra küla	7. Jalase küla
4. Pae karstiala	8. Kõnnu raba

Viimastel aastatel on kasvanud jalgratturist puhkajate hulk – seetõttu on välja pakutud ka kolm vaheldusrikast jalgrattamarsruuti:

12. Rapla – Hõreda – Inglise – Rapla
13. Kehtna – Põlma – Raikküla – Rapla
14. Märjamaa – Paeküla – Vana-Vigala – Kivi-Vigala – Jädivere

Bussimarsruute – “Päev Raplamaal” – pakutakse välja samuti kolm:

9. Järvamaa – Kärü – Rapla – Varbola – Märjamaa – Koluvere – Läänemaa

10. Rapla – Pirgu - Salutaguse – Kohila – Hageri – Kodila – Varbola – Märjamaa – Päärdu – Velise – Valgu – Raikküla – Rapla

11. Harjumaa – Urge – Kohila – Hageri – Ruunavere – Varbola – Alu – Rapla – Mahtra – Pirgu – Urge – Harjumaa

Maavalitsuse Keskkonnaosakonna initsiatiivil on koostatud maakonna kaitstavate loodusobjektide kaart, milline on suureks abiks turistidele maakonna tutvustamisel.

TURISMI ARENGUKAVA TULEVIKUVISIOON

Turism on muutunud arvestatavaks ettevõtlusliigiks ja loonud juurde uusi töökohti.

Selleks on vaja:

- ⊕ ära kasutada kohalike elanike teenuseid
- ⊕ innustada kohalikke pakkuma oma teenuseid
- ⊕ ettevõtjate nõustamine - abistamine
- ⊕ ettevõtluse alane koolitus ja positiivsete näidete tutvustamine
- ⊕ probleemide tõstatamine ajakirjanduses
- ⊕ alustatavate maaturismi ettevõtjate koostöö alustamisjärgus

Maakond hästi tutvustatud ja reklaamitud, vajalik info kättesaadav kõigile.

Selleks on vaja:

- ⊕ koostada maakonna infokataloog
- ⊕ suurendada i-punktide arvu
- ⊕ luua turismiinfo lehekülg Internetis
- ⊕ turismiinfo tugiisiku kinnitamine KVO juurde

Turismialane koostöö erinevate turismikettidega, kindlustades meile püsiva klientuuri.

Selleks on vaja:

- ⊕ koolitada maakonna turismiettevõtjaid
- ⊕ maakonda tutvustada ajakirjanduses ja koolides
- ⊕ tõsta reklaami kvaliteeti (meie info levib kõikjale)
- ⊕ maakondlik (piirkondlik) turismi marketingi programm
- ⊕ maakonna atraktiivsust tõsta
- ⊕ parandada maakonna heakorda ja elavdada kultuurielu

Turvaliste ja huvitavate puhkamisvõimaluste pakkumine lähituristidele.

Selleks on vaja:

- ⊕ rajada uusi ja omanäolisi ökoturismiradu
- ⊕ parandada majutus- ja olmetingimusi
- ⊕ rajada uusi telkimis- ja peatuspaiku
- ⊕ koostada jalgratta-matkamarsruudid ja neid reklaamida
- ⊕ koolide kasutamine suvekuudel lastelaagritena

PRIORITEEDID

Rapla maakonna turismi arenguprioriteetideks on **loodusturism, taluturism ja lähiturism koos vaba aja veetmisega.**

ARENGUKAVA RAAMES KÄIVITATUD JA KÄIVITATAVAD PROJEKTID

- ⊕ Tellida ja paigaldada maakonna turismiskeemid ja viidad

- ⊕ Kutsuda kokku maakonna turismiettevõtjate klubi
- ⊕ Arendada turismialast koostööd naabermaade ja maakondadega
- ⊕ Maakonna turismivoldikute koostamine ja väljaandmine
- ⊕ Turismiettevõtjate igakülgne koolitus
- ⊕ Maakonna reklaamimine ja tutvustamine meedia vahendusel

EDASINE TEGEVUS JA MONITOORING

Jälgida turismi arengut maakonnas juba väljapakutud arengusuundade järgi ja tegeleda eelisjärjekorras nende arengusuundadega, mis on maakonna arenguks kõige tähtsamad. Jätkata tegevust maakonna ajaloo- ja muinsuskaitse vaatamisväärsuste, ujumiskohtade ja muude turistide huvitavate objektide kaardistamisel ning nende baasil uute turismitoodete arendamisel. Jätkata finantseerimisvõimaluste otsimist kavandatud projektide elluviimiseks. Tugevdada koostööd turismiala ettevõtlike inimestega ja lahendada koos nendega maakonna turismi kitsaskohti.

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Turismimarsruutides ja –radades esialgu olulisi muutusi võimalik välja tuua ei ole.

Lähema paari aasta jooksul on kavas laiendada **i-punktide võrku**. Esimene neist on kavas rajada Via Baltica trassi äärde Märjamaa teeristi.

1999.aasta suveks on kavas rajada maakonda kaks kuni kolm **telkimisplatsi** (Ridaküla, Kuusiku), kaks **turismitalu** (Avaste, Vaimõisa) ning kahes põhikoolis (Varbola, Valgu) avada **õpilaste suvelaagrid**. Vene keelt kõnelevatele lastele on kavas avada suvelaager Kädvas.

Maakonnas on juurde tekkimas aktiivse puhkuse võimalusi (ratsutamine, suusatamine, orienteerumine jne). **Paluküla Puhke- ja Spordikeskusega** väljaehitamise ja aktiivse puhkuse võimalused avarduvad veelgi.

PIDEVHARIDUS

ÜLDHARIDUS

PEAEESMÄRK

Haridus on õpetuse ja kasvatuse kaudu eesmärgistatult omandatud süsteemne teadmiste, oskuste ja vilumuste kogum, inimeste eluks ja ühiskondlikuks tegevuseks valmisoleku peaeeldus, kultuuri arengu alus. Haridussüsteemi kuuluvate **õppeasutuste** eesmärgiks on luua tingimused ja võimalused sellise hariduse omandamiseks, mis võimaldavad lapsel kasvada ja areneda loovaks, õppimis- ja koostöövõimeliseks, elus toimetulevaks isiksuseks. Hariduse arengustrateegia eesmärk on kindlustada kogu haridussüsteemi ja iga õppeasutuse selline areng, et nad suudaksid tagada õppijate teadmiste, oskuste, vilumuste ning elus, ühiskondlikus töös ja kultuuris osalemiseks tarvilike psüühiliste ja muude isikuliste eelduste kujunemise.

OLUKORD

Üleminekuga käsumajanduselt turumajandusele on muutunud paljud hariduse kontseptuaalsed seisukohad. Rõhutada tuleks eelkõige pidevõppe ja haridussüsteemi suurema avatuse vajadust, isiksuse igakülgset arengut, paremat elus toimetuleku õpetust, suuremat valikute vabadust. Teaduse ja tehnika areng XX sajandi teisel poolel ning informatsiooni hulga tohutu kasv eeldavad, et järgmisel aastatuhande algul tööikka jõudvad noored valdaksid laitmatult infotehnoloogiat ning oskaksid orienteeruda meeletus infotulvas.

Raplamaa koolivõrk on Eesti taasiseseisvumisest alates muutunud mitmete algkoolide taastamise ning algkoolide põhikoolideks kasvamise arvel. Alus-, põhi- ja gümnaasiumihariduse seisundit iseloomustavadki hästi välja arendatud koolivõrk, alus- ja alghariduse hea kättesaadavus, enam kui sajandipikkused haridustraditsioonid, kohalike omavalitsuste tähelepanu haridusele, kaadri suhteline püsivus, noorte suur tung gümnaasiumi ning suurenenud tahe õppida.

Probleemideks, mis muret valmistavad on maapiirkondade mitteküllaldane areng, aktiivse rahvastiku äravool, sündivuse langus ja õpilaste arvu vähenemine koolides, mis võib viia mitmete koolide sulgemisele. Samuti on mureks õpetaja ebastabiilne seisund ühiskonnas, pingeline ja stressi soodustav töö, tagasihoidlik palk ja mõistetamatu kära selle ümber. Tagajärjeks on kaadri vananemine ja feminiseerumine, mis omakorda suurendab pingeid koolis. Vähe arvestatakse laste õpetamisel nende individuaalseid iseärasusi ja võimeid, mitteküllaldane on tähelepanu erivajadustega lastele. Elu vajadustele ei vasta gümnaasiumi ja kutsehariduse omandajate proportsioonid.

Koolivõrgus tervikuna on tuntavad mitmed arengud. Toimub üleminek uutele õppekavadele. Haridusministeeriumi poolt käivitatud riigieksamite ja tasemetööde süsteem peab kaasa aitama õpetamise taseme tõusule. Koolide finantseerimine "pearaha" põhimõttel, seab piirid koolivõrgu laienemisele. Alanud on kutsehariduse reform. "Tiigrihüppe" programmi käivitamine on andnud tõsise tõuke infotehnoloogia arenguks. Kujunemas on täiskasvatuse koolituse süsteem.

Rapla maakonna täiskasvanute koolitusfirmade põhisuundades lisaks vabahariduslikule koolitusele on kujunenud ka täiend-, ümber- ja kutseõppekoolitus.

Maakonna hariduse arengukava tegemisel on pööratud põhitähelepanu koolivõrgu edasisele arengule, koolide suuremale avatusele aga samuti õpetajale ja tema probleemidele ning õpilase muutumisele hariduse andmise objektist hariduse subjektiks.

TULEVIKUVISIOONID JA STRATEEGILISED EESMÄRGID

- ⊕ Lastel säilib võimalus tasemel alus- ja alghariduse omandamiseks kodu lähedal
- ⊕ Maakonna koolides omandatud põhiharidus võimaldab lõpetajatel jätkata haridusteed õppeasutuses, mis vastavad nende soovidele ja huvidele
- ⊕ Taastub ja areneb edasi karjäärinõustamise süsteem

- ⊕ Osades gümnaasiumites on edaspidi võimalik omandada ka kutseharidus
- ⊕ Kõik maakonna haridusasutused toimivad ühtse, hästi koostöötava süsteemina
- ⊕ Koolid muutuvad tunduvalt avatumaks, neist saavad jälle piirkonna kultuuri- ja täienduskoolituse keskused
- ⊕ Haridusasutustes süveneb demokraatia, suureneb hoolekogude, lastevanemate ja õpilasomavalitsuste osa haridusotsustuste tegemisel
- ⊕ Paraneb õpetajate ettevalmistus ja täienduskoolitus
- ⊕ Tõuseb haridustöötajate töötasu ning õpetama tulevad jälle noored õpetajad ja mehed
- ⊕ Ainesektsioonid kujunevad ainelitudeks, kellel saab olema kaalukas sõna õpetajatele kutse omistamisel ja atesteerimisel
- ⊕ Uuenenud õppekavad arvestavad rohkem õpilaste võimeid ja isikupära, vajalikku tähelepanu pööratakse erivajadustega lastele
- ⊕ Infotehnoloogia saab igas koolis õppeprotsessi lahutamatuks osaks
- ⊕ Rohkem hakatakse tegema haridusuuringuid ja -otsustusi nende alusel

HARIDUSE PRIORITEEDID

- ⊕ Hariduse väärtustamine
- ⊕ Haridusasutuste struktuur ja võrk
- ⊕ Pidevõpe
- ⊕ Loov, õppimis- ja koostöövõimeline, elus toimetulev isiksus
- ⊕ Õpetajaks ja õpetaja koolitus
- ⊕ Koolikesksusest vabanemine
- ⊕ Haridusasutuste infotehnoloogia

PÕHITEEMAD

- ⊕ Hästi funktsioneeriv haridussüsteem
- ⊕ Kutsehariduse integratsioon maakonna haridussüsteemi, kindlustamiseks regionaalset arengut
- ⊕ Hariduse alafinantseerimine
- ⊕ Hariduse madal kvaliteet ja vähene töö uute õppekavadega
- ⊕ Haridusuuringud tehtavate haridusotsustuste aluseks
- ⊕ Õpetaja haridussüsteemis

ARENGUSTRATEEGIAID:

- ⊕ Koolide ja maakonna hariduse seisundi pidev analüüs
- ⊕ Haridusuuringuteks pidevalt toimiva korralduse loomine
- ⊕ Maakonna hariduse tugevate külgede säilitamine
- ⊕ Maakonna ja koolide arengusuundade määratlemine
- ⊕ Valmisoleku kujundamine pidevhariduseks
- ⊕ Haridusasutuste avatus ja demokraatlik juhtimine
- ⊕ Õpilastele suuremate valikute võimaldamine
- ⊕ Lastevanemate koolitamine ja kasvatuskultuuri edendamine
- ⊕ Koolikeskkonna tervisesõbralikumaks muutmine
- ⊕ Õppekavade seostamine kodukoha ja selle loodusega
- ⊕ Loodusesse ja keskkonda austava suhtumise kasvatamine
- ⊕ Konkurentsi ja tulemuslikuma töö vastu huvi tekitamine õpetajate seas
- ⊕ Õpetajate täienduskoolituse süsteemi väljaarendamine

- ⊕ Karjäärinõustamise süsteemi väljaarendamine
- ⊕ Rahvusvaheline koostöö ja koolitus, osalemine rahvusvahelistes projektides

KÄIVITATUD JA KÄIVITATAVAD PROJEKTID

- ⊕ Noorte nõustamis- ja infokeskus Raplasse
- ⊕ Kehtna maagümnaasium
- ⊕ Aineseksioonide kujunemine aineliitudeks
- ⊕ Kohalike kursuste süsteem maakonnas
- ⊕ “Tiigrihüpe” Rapla maakonnas
- ⊕ Haridusuuringud

EDASINE TEGEVUS

Arengu jälgimine ja arengukava korrigeerimine. Haridusnõudluse uurimine. Täiskasvanute pidevharidussüsteemi edasiarendamine. Hariduse arenguprojektide edendamine ja nende mõjupiirkonna laiendamine. Koos maakonna hariduse edendamisega jälgida riiklikku hariduspoliitikat, muuta vastavalt konkreetsetele vajadustele ja võimalustele prioriteete ning arendada üht või teist strateegiat

VÄLJUND PLANEERINGUSSE

Tulenevalt laste sündide vähenemisest ning koolivõrgu kulude kokkuhoiu vajadusest on ette näha muutusi üldhariduslikus koolivõrgus. Maakonnas on alustatud koos omavalitsustega **koolivõrgu teemaplaneeringut**, mis kajastab vastavaid muutuste vajadusi ning teeb ettepanekud konkreetseteks muutusteks.

KUTSEHARIDUS

PEAEESMÄRK

Raplamaa kutseharidus on silmapaistvate ajalooliste traditsioonidega, rahvusvaheliselt tunnustatud kvaliteediga, kaasaegsete õppebaasidega, professionaalsete õppejõududega, tööturu nõudmistega paindlikult kohanev ja regiooni sotsiaalmajanduslikku arengut kindlustav, kiirelt arenev süsteem. Raplamaa kutseharidus on kõigile kindlas käeulatuses, tagab tööjõule kaasaegse tööhariduse omandamise võimaluse, tugeva haridusliku kapitali edasiseks tööalaseks karjääriks, töövõtjatele ja tööandjatele kõrge konkurentsivõime nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tööturul.

MAJANDUSLIK TAGAPÕHI

Eesti lähima aja majanduspoliitiliseks eesmärgiks on stabiilne ja jätkusuutlik iga-aastane 6% majanduskasv. Primaarsektoris on arengu strateegilisteks eesmärkideks seatud põllumajandustootjatele soodsa keskkonna loomine, kvaliteedi parandamine ja elanikkonna varustamine kodumaiste toidukaupadega. Sekundaarsektoris oodatakse välisinvesteeringutele toetuvat tehnoloogilist protsessi, mis tõstab kvaliteeti, tootlust ja ekspordi. Tertsiaalsektoris on aktuaalne transiitkaubanduse ja transporditeenuste areng. Majanduspoliitiliste eesmärkide saavutamine eeldab tööturu paindlikkuse ja kaasajastamise seisukohast kutseharidussüsteemi täiustamist ja arengut. Oluline on uute töökohtade tekkimine (riigis 35 000 ja maakonnas üle 1 000), tööjõu vertikaalne ja horisontaalne mobiilsus, regionaalsete erinevuste vähendamine.

PEAMISED VALUPUNKTID KUTSEHARIDUSES

- ⊕ süsteem on iganenud ja ei vasta uuenenud tööturu nõudmistele
- ⊕ juhtimine on jäik ja tsentraliseeritud haridusministeeriumi
- ⊕ suur osa ressursse kulutatakse koolituseks mittevajaliku materiaalse baasi haldamiseks
- ⊕ kutsehariduse seisund, vajadused, nõuded, ootused on kaardistamata
- ⊕ tööandjate liidud ei suuda sõnastada strateegilist tellimust kutsekoolitusele

Vabariigi Valitsus on heaks kiitnud Haridusministeeriumi poolt kavandatud kutsehariduse reformimise kava. Maakonnas toimub kutsekoolitus Kehtna Kõrgem Põllumajanduskoolis (maamõõtmise, energiamajandus, toitlustuskorraldus, arvutid ja võrgud, maaehitus, masinate tehniline teenindamine), Vigala Tehnika- ja Teeninduskool (talude ja kodumajandus, toitlustamine, autode- traktorite tehniline teenindamine, asjaajamine), Rapla Õppekeskuses (metallide töötlemine, raamatupidamine ja asjaajamine, õmblemine, autojuhtimine) ja koolituskeskuse "Mainor" Rapla filiaalis (ärikorraldus).

TEEMAVALDKONNA TULEVIKUVISIOONID

Kutsekeskhariduse omandamise võimalused tuleks tagada ca 60% põhikooli lõpetajatest. Vähemalt poole sellest tellimusest võiksid katta maakonna kutsekoolitajad ja praegused üldhariduslikud keskkoolid, millede juures on põhikool. Gümnaasiumihariduse omandamise võimalus tuleks tagada ca 40%-le põhikooli lõpetanutest (arvestusega, et ca 80 % neist asub edasi õppima ülikoolidesse). Vähemalt 90% sellest vajadusest võiks katta maakonna gümnaasiumid. Kutsehariduse omandamise võimalused tuleks tagada neile gümnaasiumide lõpetajatele, kes ei asu edasi õppima ülikooli ja – kutse edasiõppimise võimalused neile üldkeskhariduse omandanutele, kes ei lähe tööle (ca 60%). Pool sellest tellimusest võiks katta maakonna kutsekoolitajad. Põhi ja keskharidust andvates õppeasutustes tuleb luua tingimused (arvutitöökohad) majanduse sekundaar- ja tertsiaalsektoriga seotud kutseoskuste algõppeks. Maakonna kutsekoolitajad on orienteeritud ca 75% ulatuses maakonnavälisele koolitusturule.

EESMÄRGID JA ARENGUPRIORITEEDID AASTANI 2010 JA LÄHEMAKS TULEVIKUKS

- ⊕ Kutseharidus peab tagama – läbi kvaliteetse töökoolituse – maakonna tööandjate ja tööjõu konkurentsivõime ning maakonna arenenud tööhõive

- ⊕ Kutseharidus peab kindlustama maakonna noored olenemata nende sotsiaalsest ja majanduslikust seisundist valmisolekuga minekuks tööturule
- ⊕ Kutseharidus peab andma indiviidile kutse, eriala ja ameti valimise vabaduse ning kindlustama üldhariduskoolide õpilased karjäärinõustamisteenusega

PÕHIMÕTTED

- ⊕ funktsionaalsus ja paindlikkus (koolituse suutlikkus reageerida tööturu vajadustega)
- ⊕ kvaliteet (vastavus rahvusvahelistele kvalifikatsiooninõuetele ja kutsestandarditele)
- ⊕ integratsioon (õppekavade sisus, hariduse liikide, vormide ja tasemetel vahel)
- ⊕ kättesaadavus (kindlustatus olenemata regiooni sotsiaalmajanduslikust olukorrast)
- ⊕ rahastatakse mitte koolitajat vaid õpilast, mitte vastuvõttu vaid resultaati
- ⊕ õppekavade ülesehitus iseseisvatest õpiühikutest – moodulitest
- ⊕ uued tehnoloogiad ja vormid koolituses
- ⊕ oskuste (kui väljaõppe tulemuse) testimine ja diferentseerimine (elementaaroskus, oskus kõrvalise abiga, iseseisva töö oskus)
- ⊕ tulemuslikkus (majandustegevuse litsentseerimine, kutsekvalifikatsiooni omistamine vastavate kutseliitude ja riigi poolt)
- ⊕ kutseõppe algtaseme võimaldamine arvutiga varustatud koolituskoha abil üldhariduskooli kolmandas astmes (10.-12. kl.)

ARENGUSTRATEEGIAD

Koolide tasandil – koolitus kui äriplaan, arendusprojektid

- ⊕ koolitusturu nissi leidmine ja selle hõivamine ning kindlustamine (äriplaan)
- ⊕ õppekavade arendamine koostöös sotsiaalsete partneritega (ettevõtjad, KOV jne.)
- ⊕ personali arendamine
- ⊕ ühistegevuse arendamine maakonnas, vabariigis ja välismaal
- ⊕ materiaalse baasi korrastamine ja kaasajastamine, seadmed
- ⊕ strateegiate arendamine, turuuring, marketing, lõpetajate käekäigu jälgimine
- ⊕ monitooring, hinnangute andmine, revisjon

Kohalike omavalitsuste (liitude) ja Maavalitsuse tasandil

- ⊕ kohaliku tööturuvajaduse selgitamine
- ⊕ tellimuse esitamine koolitusele ja selle finantseerimises osalemine

ARENGUPROJEKTID

- ⊕ Kutse- ja karjäärinõustamisteenistuse käivitamine
- ⊕ Vigala Tehnika ja Teeninduskooli ja Vana-Vigala Põhikooli integreerimine
- ⊕ Kehtna Kõrgema Põllutöökooli arendamine rakenduskõrgkooliks
- ⊕ Raplas õhtukeskkooli ja õppekombinaadi baasil kutseõppekeskuse käivitamine
- ⊕ Kutsealgõpe (baas - arvutitöökoht) Märjamaal, Raplas, Juurus, Järvakandis ja Kohilas

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Maakondliku tähtsusega on **Noorte nõustamis- ja infokeskuse** rajamine Raplasse.

Olemasolevas kutseharidusvõrgustikus on vaja tekitada kvalitatiivseid muutusi, mis aitaksid kaasa noorte konkurentsivõime tõusuks tööturul. Ümber- ja täiendõppe korraldamine toimub olemasolevates kutseharidusasutustes.

TIIGRIHÜPE

PEAEESMÄRK

Projekt Tiigrihüpe on EV Haridusministeeriumi poolt algatatud sihtprogramm koolide arvutiseerimiseks. Peaeesmärgiks on kaasajastada Eesti haridussüsteem ning koolitada infoühiskonnas hästi toimetulevaid kodanikke. Programm on eelkõige suunatud üldharidusele, hõlmates aga ka alus-, kutse- ja kõrgharidust ning õpetajate täiendkoolitust. Tiigrihüppe eesmärgiks on see, et arvutid muutuksid koolis õppetöö loomulikuks osaks ja vahendiks.

HARIDUSASUTUSTE IT ARENGUVISIOON MAAKONNAS AASTANI 2000

Kõigis maakonna koolides on Interneti püsiühendusega arvuti iga 15-20 õpilase kohta. Arvutiklassides viiakse läbi ainetunde. Arvutid ka õpetajate töökohtadel (ainekabinettides, õpetajate toas, raamatukogus), arvutiseeritud on haldussüsteem (kantselei, direksioon, raamatupidamine). Arvuti on muutunud igapäevaseks töö- ja suhtlusvahendiks. Üleüldisesse ühtsesse haridusvõrku on kaasatud kõik maakonna haridus- ja kultuuriasutused (koolid, kultuurimajad, raamatukogud, avalikud internetipunktid). On olemas eestikeelne kvaliteetne õpitarkvara. On välja töötatud õpimetoodikad, arvutite kasutamine on seotud riiklike õppekavadega. Maakonnas ja ka vabariigis on välja kujunenud pilootkoolid, kus katsetatakse uuemat õpitarkvara, viiakse läbi aineõpetajate täiendkoolitust.

OODATAV TULEMUS 1998.AASTA LÕPUKS

Aasta lõpuks on gümnaasiumites/keskkoolides sisustatud 10-15 töökohaga arvutiklassid, enamikes põhikoolides on 5 (+1) arvutiga klassid. Koolis töötab arvutiõpetaja-infojuht (gümnaasiumites/keskkoolides soovitatavalt ka – arvutiinsener). Koolis on loodud lokaalvõrk. Igas maakonna algkoolis on vähemalt 1 arvuti, printer ja modem. Kõigil maakonna koolidel on internetiühendus vähemalt dial-up tasandil. Põhiliselt toimub info vahetamine koolidega elektroonsel kujul. Arvuti kasutamist õpetatakse peamiselt rakenduspakettide ja laiatarbe tarkvara baasil. Laieneb arvutite ja õpitarkvara kasutamine erinevates ainetundides. Kõik soovi avaldanud maakonna õpetajad on läbinud algkursused ning täiendavad ennast jätkukursustel ja töö käigus. Osadele õpetajatest muutub arvuti igapäevaseks töövahendiks. Maakonna PHARE pilootkool- Kohila Gümnaasium on muutumas maakonna arvutihariduskeskuseks.

OLUKORD JA EELDUSED

Kevadel, enne projekti alustamist oli Rapla maakonna põhikoolides ja kesk- ning keskeri õppeasutustes kokku 53 tänapäevast (486, Pentium) arvutit, e-maili kasutasid vaid 2. 1998.a. jaanuariks kahekordistus arvutitöökohtade arv (53-lt 111-ni). Neist 32 on saanud Tiigrihüppe Sihtasutuse kaudu, koolid on juurde muretsenud 26 arvutit. Arvutit ei ole veel viiel algkoolil.

Raplamaa koolide projekti raames (Rapla Maakonna Arengufondi finantseering 91 907 EEK ulatuses) osteti maakonna 23 koolile modemid ja 28 koolile rahastati Interneti 3-kuu pakett. Projekti lõpuks loodi Interneti dial-up ühenduse võimalus maakonna kõigile gümnaasiumidele-keskkoolidele ja põhikoolidele ning 4 algkoolile (10-st).

Koolide andmeside on plaanis lahendada Eesti Telefoni ja EENeti jõududega. See peaks tagama lõppkasutaja ühendamise EENeti võrguga. Keskus peab suutma pakkuda nii sissehelistamisteenust kui ka püsiliine. Hetkel saavad koolid kasutada Raplas asuvat Estpak-i sissehelistamiskeskust, mille kommertshind on kõrge. Samuti on koolide projekti raames selgunud, et enamikul koolidest on sideliinide halva kvaliteedi tõttu probleeme Interneti kasutamisega (ei saada ühendust, sagedased on katkestused, kiirus on madal). Koostöös Eesti Telefoni Raplamaa esindusega püütakse koolide internetiühenduse kvaliteeti parandada.

1997.a. jooksul on maakonnas organiseeritud ja läbi viidud 21 arvuti algõppe kursust. Arvuti algkoolituse on läbinud 206 õpetajat 572-st. Järgmisel aastal soovib arvuti algkursuse läbida 170 õpetajat. Tartus, informaatikaõpetaja kutsekursustel õpib 8 arvutiõpetajat. Arvutiõpetajad töötavad gümnaasiumites/keskkoolides (v.a. Rapla Õhtukeskkool) ja 8 põhikoolis 16-st.

Jätkub Rootsi Vara Kommuuni ja Märjamaa valla koostööprojekt (1997-1999), mille raames Vara Kommuuni arvutiõpetajad õpetavad välja 10 Märjamaa piirkonna koolide õpetajat. Projekti eemärgiks on õpetada meie õpetajatele arvuti aktiivset kasutamist õppeprotsessis. Projekti läbiviimiseks on Rootsi Kommuniidevalitsus eraldanud Vara kommunile 340 000 EEK. Koolitus toimub nii Rootsis kui Eestis.

On ette näha, et sel aastal tekib maakonnas suurem vajadus arvutiinseneride järele. Üheks võimaluseks on konkreetsete inimeste tööle võtmine valdades, kes osutaksid abi ja tuge piirkonna koolidele infotehnoloogia haldamisel ja võrgu administreerimisel. Samuti on mõeldud võimalusele arendada Kehtna Kõrgema Põllumajanduskooli baasil välja konsultatsiooni- ja tugikeskus koolidele. (Kehtna KPK-s saab 1997.a. sügisest õppida põhikooli baasil arvuteid ja arvutivõrkude eriala).

PRIORITEEDID AASTAKS 1998

- ⊕ koolide internetiühendus
- ⊕ koostöö kohalike omavalitsustega
- ⊕ õpetajate koolitus
- ⊕ tarkvara kasutamine

PLAANID AASTAKS 1998

- ⊕ Koolide arengukavade koostamine 1998.aastaks (jaanuar-veebruar)
- ⊕ Koostöös KOVga ja TH Sihtasutusega sisustada gümnaasiumites/ keskkoolides 10-15 arvutiga, põhikoolidesse vähemalt 5 arvutiga arvutiklassid. Igas algkoolis on vähemalt 1 arvuti koos modemiga (Interneti dial-up ühendus)
- ⊕ Koostöös kohalike omavalitsustega rakendada koolides 1998/99 .a. tööle infojuhid
- ⊕ Infojuhi töökoha kirjelduse koostamine koostöös Maavalitsuse haridusosakonna ja arvutiõpetajate sektsiooniga
- ⊕ Süvendada informaatikõpetajate omavahelist koostööd. Hakata korraldama regulaarseid töökoosolekuid, kus arutatakse IT-alaseid probleeme, saadakse uuemat infot
- ⊕ Maakonna gümnaasiumite baasil kujundada välja õpetajate koolituskeskused
- ⊕ Õpetajate arvutialaste algkursuste jätkamine. 1998.a. jooksul peaks kõigil soovi avaldanud maakonna õpetajatel olema võimalus läbida arvuti algkursused
- ⊕ Õpetajate jätkukursuste korraldamine (Word, Excel, PowerPoint, Internet, www, e-mail). Koolitajatena saab kasutada maakonna arvutiõpetajad, kohalikke arvutifirmasid
- ⊕ Alustada õpetajate täiendkoolitussüsteemi välja kujundamist
- ⊕ Maakondliku eksamikeskuse loomine (võimalik kui Tiigrihüppe Sihtasutus ja EV Haridusministeerium töötavad välja vastavad nõuded, eksami andmise korra ning tingimused)
- ⊕ Õpitarkvara keskuse käivitamine Kohila Gümnaasiumi baasil. Õpitarkvara tutvustamine ning levitamine koostöös Tiigrihüppe õpitarkvara keskusega
- ⊕ Tarkvara legaliseerimise alustamine.
- ⊕ Alustada koolide IT alase teenindamise (tehnikaga hooldus ja haldamine) probleemide lahendamist. Vajadusel rakendada tööle süsteemi administraatorid 1998/99.a. kas valla või konkreetse piirkonna raames
- ⊕ Sisse seada elektrooniline aruandlus ja andmevahetus e-maili omavate haridusasutuste vahel
- ⊕ Toetus- ja sidusprojektide otsimine maakonna Tiigrihüppe projektile

Tiigrihüppe edukus sõltub olulisel määral õpetajate motiveeritusest ja kaasatulekust. Õpetajate motivatsiooni tõstmiseks tuleks Haridusministeeriumil koostöös Tiigrihüppe Sihtasutusega välja töötada õpetajate stimuleerimissüsteem. Õpetaja peab saama kasutada arvutit koolis, hea oleks, kui arvuti oleks olemas ka kodus. *On ettepanek toetada õpetajatele arvutite muretsemist järgmise skeemi kohaselt: 50% Tiigrihüppe Sihtasutus, 30% KOV, 20 % õpetaja ise.*

FINANTSEERIMINE

Projekti peamiseks finantseerijateks on Tiigrihüppe Sihtasutus ja kohalikud omavalitsused vastavalt oma võimalustele. 1998.a. toetavad Rapla maakonna kohalikud omavalitsused Tiigrihüppe projekti 1 010 400 EEK ulatuses. Piirkondlik komitee ja kooli juhtkond peavad aga ka ise leidma lisafinantseerijaid (toetavad firmad, sponsorlus, koostöö- ja kaasprojektid, tasulised arvutikursused).

ARENGUT TAKISTAVAD TEGURID

Rapla maakonnas on kõige suuremaks arengut takistavaks teguriks kujunenud **telefonide halb kvaliteet**. Peale selle teeb muret:

- ⊕ Koolide halb ja ebahühtlane varustatus IT vahenditega
- ⊕ Spetsialistide puudumine (arvutiinsener, arvutiõpetajad, süsteemi administraator)
- ⊕ Kohalike omavalitsuste kõhn rahakott arvutikasside sisseseadmisel ja turvamisel
- ⊕ Õpetajate madal motivatsioon, õpetajate hoiakud
- ⊕ Koolitussüsteemi puudulikkus
- ⊕ PHARE ISE projekti ja EENeti sidekeskuse loomise venimine Rapla maakonnas
- ⊕ Ühtse nägemuse puudumine arvutiseeritud kooli funktsioneerimisest eri tasanditel
- ⊕ Tiigrihüppe Sihtasutuse ja Haridusministeeriumi vahelise koostöö puudulikkus
- ⊕ Õpitarkvara vähesus, heatasemelise emakeelse õppetarkvara puudumine

VÄLJUND RUUMIPLANEERINGUSSE

Praeguseks on loodud tehnilised võimalused interneti kasutamiseks kõigile gümnaasiumidele ja põhikoolidele ning neljale algkoolile. Plaanis on ühendusega varustada kõik koolid. Senini on mitmetel piirkondadel (Märjamaa ja Vigala vallad) probleeme telefoniühendusega, mis ei võimalda Interneti kasutamist. Siin on tarvilik kasutusele võtta abinõud, et anda ka nende koolide õpilastele teistega võrdväärsed arenguvõimalused. Kokkuhoid siin tuleb laste tuleviku arvelt!

MIS SAAB EDASI?

KOOSKÕLASTAMINE. AVALIKUSTAMINE

Maakonna planeerimisprotsessi oluliseks osaks on töö tulemuste **avalikustamine** ja läbiarutamine kõigi asjasthuvitatud osapooltega. Kõik seni Raplamaa maakonnaplaneeringu koostamise käigus “toodetud” materjalid on avalikud. Peamiste partneritena planeeringu läbiarutamisel ja täienduste-paranduste sisseviimisel näeme maakonna omavalitsusi, naabermaakondi ning ministeeriumeid ja riigiasutusi. Oodatud on aga ka kõigi teiste kaasalöömine.

Maakonna arengustrateegia on juba avaldatud maakondlikus meedias ning on kavas välja panna ka Internetis. Maakonnaplaneeringu anname välja ka trükisena. Ka Raplamaa III Arengukonverentsi materjalid ilmuvad trükikujul (25.05.1998).

PLANEERIMISPROTSESSI JÄTKAMISEKS

Strateegilise planeerimise **protsess** Rapla maakonnas ei saa otsa ei III Arengukonverentsiga ega ka käesoleva dokumendi valmimisega vaid **jätkub!** Praegustes teemarühmades tuleb jätkata valdkondade probleemidele lahenduste leidmist ning püstitatud eesmärkide saavutamise võimaluste otsimist – on ju praeguseks jõutud “läbi käia” vaid kõige aktuaalsemad! Teemarühmades kavandatu ja tegevuskavadesse jõudnu tuleb aga ka **ellu viia!** Selle raames tuleb tegelda mitmete arenguprojektide käivitamise, koostööpartnerite ja rahastajate leidmisega nende realiseerimise tarvis. Teemarühmade perioodiline tegevus võiks olla vorm, mille kaudu valdkonna olulisemad arutelud toimuvad ja teatavad otsused vastu võetakse.

On võimalik, et edasise tegevuse käigus selgub vajadus **uute rühmade** moodustamiseks, katmaks seni ebapiisavalt tähelepanu saanud või teemavaldkondade planeerimisprotsessist esile kerkinud teemasid. Juba praegu on selgeks saanud vajadus hakata tõsisemalt tegelema ühtse infosüsteemi loomisega seotud probleematikaga maakonnas. Selliseid vajadusi võib selguda veelgi.

Oluline on ka edasine töö maakonnaplaneeringu koordinaatorirühmas: selle perioodilised kokkusaamised ning **planeerimisprotsessi suunamine** maakonnas.

MONITOORING. TÄIENDAMINE

Iga kavandamisprotsessi osaks on kavade elluviimise ja tausttingimuste **monitooring** ning ettepanekute tegemine seniste kavade korrigeerimiseks. Praeguste teemastrateegiate elluviimise jälgimine rühmade poolt ning neisse vajalike paranduste-täienduste sisseviimine on oluline tegevusplaanide otstarbekuse ja kaasajastatuse seisukohalt.

Planeerimisprotsessi, kui sellise, **monitooring** peaks toimuma koordinaatorirühmas. Siitkaudu saaks nimetatud protsessi ka – vajaduse korral – suunata.

KOOLITUSED

Üks edasise tegevuse valdkondi saab olema koolitus. Meie teadmised ei ole alati veel piisavad ei uute protsesside algatamiseks ega ka juba käimasolevate edukaks jätkamiseks. **Projektide** kirjutamine ja juhtimine on üks temaatika, milles teadmiste ja oskuste nappus end tunda annab. Ka projektidele ja teistele tegevustele **rahastamise** leidmine on küllalt keeruline ning seda tuleb juurde õppida. **Strateegiakoolitus** suuremale seltskonnale ja vastavate protsesside laienemine maakonnas on samuti oluline. Ka erinevatest **teemavaldkondade** vajadustest tuleneb vajadus mitmete erinevate koolitusprogrammide järele.

KOKKUVÕTTEKS

vajadus...

Raplamaa maakonnaplaneeringu koostamise vajaduse tingis seaduslik alus (Planeerimis- ja ehitusseadus, 1995), aga ka maakonnas eneses tekkinud sisemine vajadus paremini mõista maakonnas ja väljaspool toimivaid protsesse, näha ette tulevikku ning teha kvaliteetsemaid otsustusi Raplamaa ja tema elanike tuleviku kindlustamiseks. Raplamaa maakonnaplaneeringus fikseeritakse üldised arengusuunad aastani 2010 ja lähiaastateks. Planeering seob omavahel sama protsessi kaks poolt – strateegilist ja ruumiplaneerimist.

protsess ja huvirühmad...

Dokumendis kajastuvad pikemaajalise planeerimisprotsessi tulemused – alates 1994.aasta sügisest kuni 1998.aasta kevadeni. Protsessi on püütud kaasata kõiki huvirühmi – eesmärgiks oli koostada arengustrateegia ja planeering kogu Rapla maakonna tarvis. Erinevates teemavaldkondades on osalenud ca 350 inimest. Planeerimisprotsessi üldjuhiks on Maavanem, moodustati maakonnaplaneeringu koordinatsioonirühm.

metoodika...

Maakonna planeerimisprotsessi selgrooks on olnud strateegilise planeerimise protsess, mille loogika järgi on paralleelselt töötatud kõigis olulisemates eluvaldkondades – esialgsetelt visioonidelt, ekspert- ja keskkonnaanalüüsilt, läbi stsenaariumide koostamise, probleemanalüüsile ja eesmärkide püstitamise, kuni strateegiate, tegevuskavade ja konkreetsete projektideni. Paralleelselt toimus töö ka olemasoleva seisundi ning maakonna tulevikukavade fikseerimisel kaartidele. Oluliseks planeerimisprotsessiga seonduvaks tegevusvaldkonnaks oli ka maakonna geograafilise infosüsteemi loomine. Kuna maakonnaplaneering on eelkõige üldine arengudokument, siis keskendus peatähelepanu planeerimise strateegilisele poolele.

rühmad ja teemad...

Esialgsete teemad olid haridus, ettevõtetus, keskkonnakaitse, keskuste areng, kultuur, turism, rahvastik, side ja energia, sotsiaalhoolekanne ja tervishoid, teed ja transport. Hiljem lisandusid ka meedia ja avalikud suhted, välissuhted, turvalisus, infotehnoloogia, külaelu, noorsootöö, kehakultuur. Eri teemasid integreeriti suuremates koostöörühmades. Lisaks nimetatutele on käesolevas dokumendis leidnud eraldi käsitlemist ka haldustemaatika, eurointegratsioon ning Tiigrihüpe.

prioriteetid...

Planeeringu üheks oluliseks eesmärgiks on esitada Raplamaa järgnevate aastate arenguprioriteete. Neist peamiseks osutus soodsa ja isenäolise elukeskkonna loomine ja säilitamine Rapla maakonnas. Väga olulised on aga ka: soodsa ettevõtetuskeskkonna kujundamine, pidevharidus, säästev areng, kultuuriidentiteedi säilitamine, avatus ja avalikud suhted, innovaatus, infotehnoloogia, koostöö ning integratsioon Euroopa Liiduga. Esimesed kolm prioriteeti on teemavaldkondade tulevikukavade peatükkideks liigestamise aluseks.

ruumiline väljund...

Tuleviku-arengud on saanud ka ruumilise väljundi kaartidel ja skeemidel – töö maakonna **ruumiplaneeringuga** on olnud oluline jätk strateegiaprotsessile ning on ka maakonna arengustrateegia realiseerimise vahendeid.

tegevuskavad...

Kõigis teemavaldkondades – ja ka üldisemates küsimustes – on Raplamaal välja töötatud konkreetsete tegevuskavad, milliseid ei ole lisatud käesolevale dokumendile. Need kavad kuuluvad avalikustamisele ja täitmisele – vaid selle kaudu on võimalik tagada plaanitud arengute tegelikkuseks

saamine. Tegevuskavadest tulenevad mitmed projektid, millistega seisab ees järgnev töö. Ka teemastrateegiatega peab töö jätkuma. Töö edukus sõltub ka edasise enesetäiendamisest. Väga oluline on protsessi ja taustsüsteemi monitooring.

jätkumine...

Kogu senine tegevus Raplamaa arengustrateegia ja planeeringu koostamisel on olnud õppimine, katsetamine, ka eksimine ja – taas – uute suundade otsimine. Varasemate kogemuste puudumise tõttu ei ole see olnud lihtne ei vedajatele ega ka tegijatele, kuid äärmiselt vajalik nii maakonna arengu paremaks mõistmiseks kui väheste ressursside oskuslikumaks paigutamiseks, nii omaenda kui teiste tegevuse paremaks mõtestamiseks, nii koostöö tihendamiseks kui ka kvaliteetsemate otsustuste tegemiseks. Käesolev dokument on vaid läbilõige tulemustest, milleni jõuti 1998.aasta kevadeks – protsess jätkub!